

20070802

Palvelukohteiden maakunnallinen opastussuunnitelma

Etelä-Pohjanmaa, Pohjanmaa, Keski-Pohjanmaa

TIEHALLINTO
VÄGFÖRVALTNINGEN

08 TIEH/VAA

Palvelukohteiden maakunnallinen opastussuunnitelma

Etelä-Pohjanmaa, Pohjanmaa ja Keski-Pohjanmaa

Pohjakartat © Maanmittauslaitos lupa nro 20/MYY/07
© Genimap Oy, Lupa L4356

ISBN 978-951-803-988-7
TIEH 1000166-07

Verkkojulkaisu pdf (www.tiehallinto.fi/julkaisut)
ISBN 978-951-803-989-4
TIEH 1000166-v-07

Edita Prima Oy
Helsinki 2007

TIEHALLINTO
Vaasan tiepiiri
Korsholmanpuistikko 44
PL 93
650101 Vaasa
Puhelinvaihte 0204 22 11

TIIVISTELMÄ

Palvelukohteiden maakunnallinen opastussuunnitelma on maakuntaa koskeva strateginen suunnitelma, jossa selvitetään alueen erityispiirteet tienkäyttäjille tarkoitetuista palveluista, laaditaan strategia pitkän tähtäimen opastusjärjestelmän kehittämiseksi sekä organisoidaan opastusasioiden käsittely maakuntatasolla. Suunnitelma palvelee erityisesti opastuksen asiantuntijoita, opastelupien käsittelijöitä ja opastuksen sidosryhmiä sekä ohjaa myöhemmin tehtäviä seudullisia opastussuunnitelmia.

Etelä-Pohjanmaan, Pohjanmaan ja Keski-Pohjanmaan maakuntien merkittävimmät nähtävyydet, aktiviteetit, matkailukohteet, leirintäalueet ja opastuspaikat kartoitettiin ja priorisoitiin yhteistyössä eri kohteiden viitoituskelpoisuutta suosittlevien tahojen sekä kuntien ja muiden sidosryhmien kanssa. Priorisoinnin tuloksia tullaan jatkossa hyödyntämään muun muassa kohteiden opastustapojen määrittämisessä opastusmerkkisuunnitelmien laatimisen ja opastelulupien käsittelyn yhteydessä. Tarkoitusta varten kukin maakunta jaettiin yksityiskohtaisten opastusmerkkisuunnitelmien laatimista varten seudullisiin suunnittelualueisiin. Kuhunkin maakuntaan on myös tarkoitus perustaa opastuksen yhteistyöryhmä, jonka tehtävänä on kokoontua vuosittain tai tarpeen vaatiessa useammin seuraamaan maakunnallisen opastusstrategian toteutumista, käsittelemään alueellisten opastusperiaatteiden toimivuutta sekä tarkistamaan maakunnallisessa opastussuunnitelmassa kartoitettujen tietojen ajantasaisuutta. Työryhmän tehtävänä on myös lisätä opastusasioissa tietoisuutta sidosryhmien keskuudessa. Yhteistyöryhmien toiminnan vakiinnuttua tulee tutkia mahdollisuutta yhdistää kolmen maakunnan yhteistyöryhmät yhdeksi organisaatioksi.

Kuhunkin maakuntaan laadittiin oma opastusstrategia. Strategioihin kirjattuja asioita ovat opastuksen yhteistyöryhmän perustaminen, palvelukohteiden seudullisten opastussuunnitelmien laatimisen käynnistäminen ja opastuspaikkojen kuntoon laittaminen. Opastusstrategioiden eteenpäin vieminen on pitkäjänteinen ja jatkuvaluonteinen prosessi, jonka onnistumisen kulmakivi on toimiva sidosryhmätyöskentely.

Maakunnallisen opastussuunnitelman ehkä keskeisin tavoite on opastusasioissa tiedon lisääminen Tiehallinnon ja sidosryhmien välillä sekä vuorovaikutteisen yhteistyön käynnistäminen. Päätösvalta maanteille sijoitettavissa opastusmerkeissä säilyy jatkossakin Tiehallinnolla, mutta palvelukohteiden viitoituksen yleiset tavoitteet, esimerkiksi yrittäjien tasapuolinen kohtelu, saavutetaan parhaiten alueellisen opastussuunnittelun ja sidosryhmätyöskentelyn kautta. Yhteistyön tarvetta lisää myös palvelukohteiden opastusmerkeissä helmikuussa 2007 tapahtuneet mittavat muutokset ruskean värin käytön laajenemisen ja uusien opastusmerkkien käyttöönottamisen myötä. Palvelukohteiden opastus on uusittava uusien ohjeiden mukaisiksi vuoden 2013 loppuun mennessä. Opastuspaikkojen osalta uusiminen on tehtävä jo vuoden 2009 loppuun mennessä.

Tiehallinnossa opastelupien käsittely on keskitetty koko valtakunnan tasolla Tampereelle lokakuussa 2006. Jokaisen palvelukohteen opastusmerkin asettaminen maastoon edellyttää opasteluvan hankkimista.

ALKUSANAT

Tiehallinnon Vaasan tiepiiri käynnisti tammikuussa 2007 alueensa kaikkiin maakuntiin palvelukohteiden opastussuunnitelman laatimisen. Työn tulokset on kirjattu kaikkien kolmen maakunnan osalta tähän suomenkieliseen suunnitelmaan. Pohjanmaan maakunnasta on tehty myös oma ruotsinkielinen suunnitelmansa. Etelä-Pohjanmaan, Pohjanmaan ja Keski-Pohjanmaan maakunnalliset opastussuunnitelmat on tehty uuden Tiehallinnon alueellisen opastussuunnitelman laatimista koskevan ohjeen mukaisesti.

Etelä-Pohjanmaan, Pohjanmaan ja Keski-Pohjanmaan maakunnalliset opastussuunnitelmat on tehty laajassa vuorovaikutuksessa alueen kuntien, Etelä-Pohjanmaan maakuntaliiton, Etelä-Pohjanmaan maakuntamuseon, Etelä-Pohjanmaan Matkailu Oy:n, Keski-Pohjanmaan maakuntaliiton, Länsi-Suomen ympäristökeskuksen, Metsähallituksen, Pohjanmaan maakuntaliiton, Pohjanmaan Matkailu ry:n, Pohjanmaan museon, Pohjanmaan taidetoimikunnan sekä Museoviraston ja Suomen Leirintäalueyhdistys ry:n kanssa. Paikallisille sidosryhmille on työn aikana järjestetty kolmessa eri vaiheessa tiedotus- ja esittelytilaisuuksia, joissa on kerrottu työn tavoitteita ja tuloksia sekä haettu tilaisuuksiin osallistuneiden näkemyksiä työn tuloksista ja suuntaviivoja työn eteenpäin viemiseksi. Tilaisuuksien keskeisenä tavoitteena oli myös lisätä sidosryhmien tietoisuutta opastusasioissa. Tiedotus- ja esittelytilaisuuksista toimitettiin ennakkoaineisto ja tilaisuuksista laadittiin muistiot. Sidosryhmillä oli myös mahdollisuus kommentoida maakunnallista opastussuunnitelmaa suunnitelman luonnosvaiheessa. Sidosryhmiltä saaduilta palautteilla oli merkittävä vaikutus suunnitelman lopputulokseen.

Eri kohteiden viitoituskelpoisuutta suositteluilta tahoilta pyydettiin työn alussa lausunto. Työn loppuvaiheessa lausunnonantajatahoilla oli mahdollisuus täsmentää aikaisempaa lausuntoaan suunnitelman edistymisen ja sidosryhmiltä saatujen kannanottojen perusteella.

Varsinaista suunnittelutyötä on ohjannut tiepiirin vastuulla toimiva työryhmä, jonka jäseninä ovat olleet Tiehallinnon Vaasan tiepiiristä Otto Kärki (puheenjohtaja 1.9.2007 asti), Veijo Voutilainen (puheenjohtaja 1.9.2007 alkaen) ja Esa Simelius sekä Insinööritoimisto Liidea Oy:stä Reijo Vaarala (sihteeri).

Suunnitelman laatijana on toiminut Insinööritoimisto Liidea Oy, jossa työn ovat tehneet Reijo Vaarala, Jussi Lassila ja Jyrki Suorsa.

Vaasa, joulukuussa 2007

Tiehallinto
Vaasan tiepiiri

Sisältö

1	JOHDANTO	9
1.1	Suunnitelma rakenne	9
1.2	Palvelukohteiden alueelliset opastussuunnitelmat	9
1.2.1	Ohje palvelukohteiden alueellisten opastussuunnitelmien laatimiselle	10
1.2.2	Palvelukohteiden uudet opastusmerkit ja tunnukset	10
1.2.3	Palvelukohteiden viitoitus – uusi ohje	11
1.2.4	Palvelukohteiden opastuksen sidosryhmät	12
1.2.5	Palvelukohteiden viitoituksen yleisiä tavoitteita	13
1.3	Opastusjärjestelmän kolmitasoinen rakenne	13
2	SUUNNITELMAN TAVOITTEET	15
3	ETELÄ-POHJANMAAN MAAKUNTA	16
3.1	Nykytilanteen kartoitus	16
3.1.1	Nähtävyydet	17
3.1.2	Aktiviteetit	22
3.1.3	Matkailualueet ja –kohteet	23
3.1.4	Leirintäalueet	24
3.1.5	Matkailutiet	26
3.1.6	Opastuspaikat	27
3.2	Opastuspaikkojen kehittämisperiaatteet	29
3.2.1	Opastuspaikkojen vähimmäisvarustus	29
3.2.2	Sijoittaminen	29
3.2.3	Kehittämissuosituks	31
3.3	Maakunnan merkittävimpien palvelujen ja kohteiden määrittäminen	32
3.4	Seudulliset suunnittelualueet	34
3.4.1	Palvelukohteiden seudullisessa opastussuunnitelmassa huomioon otettavia asioita	35
3.5	Maakunnan opastusstrategia	35
3.6	Maakunnan opastuksen yhteistyöryhmä	36
4	POHJANMAAN MAAKUNTA	38
4.1	Nykytilanteen kartoitus	38
4.1.1	Nähtävyydet	39
4.1.2	Aktiviteetit	46
4.1.3	Matkailualueet ja –kohteet	46
4.1.4	Leirintäalueet	47
4.1.5	Matkailutiet	49
4.1.6	Opastuspaikat	51

4.2	Opastuspaikkojen kehittämisperiaatteet	53
4.2.1	Opastuspaikkojen vähimmäisvarustus	53
4.2.2	Sijoittaminen	53
4.2.3	Kehittämissuosituks	56
4.3	Maakunnan merkittävimpien palvelujen ja kohteiden määrittäminen	56
4.4	Seudulliset suunnittelualueet	58
4.4.1	Palvelukohteiden seudullisessa opastussuunnitelmassa huomioon otettavia asioita	59
4.5	Maakunnan opastusstrategia	59
4.6	Maakunnan opastuksen yhteistyöryhmä	60
5	KESKI-POHJANMAAN MAAKUNTA	62
5.1	Nykytilanteen kartoitus	62
5.1.1	Nähtävyydet	63
5.1.2	Aktiviteetit	67
5.1.3	Matkailualueet ja -kohteet	67
5.1.4	Leirintäalueet	68
5.1.5	Matkailutiet	70
5.1.6	Opastuspaikat	71
5.2	Opastuspaikkojen kehittämisperiaatteet	73
5.2.1	Opastuspaikkojen vähimmäisvarustus	73
5.2.2	Sijoittaminen	73
5.2.3	Kehittämissuosituks	75
5.3	Maakunnan merkittävimpien palvelujen ja kohteiden määrittäminen	76
5.4	Seudulliset suunnittelualueet	78
5.4.1	Palvelukohteiden seudullisessa opastussuunnitelmassa huomioon otettavia asioita	79
5.5	Maakunnan opastusstrategia	79
5.6	Maakunnan opastuksen yhteistyöryhmä	80
6	LIITTEET	82
1.	Muiden kuin viitoituksen virallisten suosituksenantajien viitoituskelpoisiksi suosittelemat nähtävyydet Etelä-Pohjanmaan maakunnassa	
2.	Kansainvälisen vihreävalkoisen i-tunnuksen vähimmäisvaatimukset	
3.	Muiden kuin viitoituksen virallisten suosituksenantajien viitoituskelpoisiksi suosittelemat nähtävyydet Pohjanmaan maakunnassa	
4.	Muiden kuin viitoituksen virallisten suosituksenantajien viitoituskelpoisiksi suosittelemat nähtävyydet Keski-Pohjanmaan maakunnassa	

1 JOHDANTO

1.1 Suunnitelma rakenne

Tämä Etelä-Pohjanmaan, Pohjanmaan ja Keski-Pohjanmaan palvelukohteiden opastussuunnitelma sisältää kaikille maakunnille yhteiset osat sekä maakuntakohtaiset omat osat. Kohdissa 1-2 esitettävät asiat ovat yhteisiä kaikille maakunnille. Kohdissa 3-5 käydään maakunnittain läpi nykytilanteen kartoitus, opastuspaikkojen kehittämisperiaatteet, maakunnan merkittävimpien palvelujen ja kohteiden määrittäminen, seudulliset suunnittelualueet, maakunnan opastusstrategia ja maakunnan opastuksen yhteistyöryhmä.

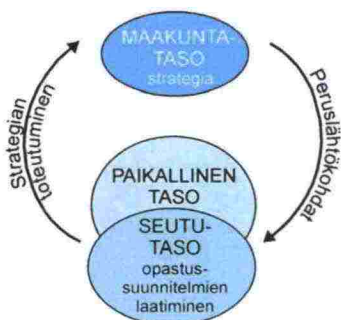
1.2 Palvelukohteiden alueelliset opastussuunnitelmat

Palvelukohteiden alueellisella opastussuunnittelulla tarkoitetaan laajalle alueelle tehtyä kokonaisvaltaista tarkastelua, jossa otetaan huomioon tienkäyttäjien ja palvelujen tarjoajien tarpeet sekä paikalliset olosuhteet joustaviin ja tasapuolisiin viitoitusratkaisuihin pääsemiseksi. Palvelukohteiden alueellisissa opastusperiaatteissa on mahdollista täsmentää yleisiä viitoitusperiaatteita alueellisiin olosuhteisiin paremmin sopiviksi. Alueelliset opastussuunnitelmat jaetaan suunnittelualueen perusteella maakunnallisiin, seudullisiin ja paikallisiin suunnittelutasoihin. Opastusjärjestelmän tavoitteellinen tilanne saavutetaan parhaiten aloittamalla suunnittelu maakunnalliselta tasolta.

Maakunnallisessa opastussuunnitelmassa selvitetään alueen ominaispiirteet, muodostetaan kokonaiskuva maakunnan palveluista, ohjataan seudullisten opastussuunnitelmien laatimista, laaditaan opastusstrategia pitkän tähtäimen opastuksen kehittämiseksi sekä organisoidaan opastusasioiden käsittely. Maakunnallisessa opastussuunnitelmassa ei laadita tavoitetilanteen opastusmerkkisuunnitelmia, mutta maakunnallisen tarkastelun jälkeen seudullisissa opastussuunnitelmissa on olemassa vertailukelpoinen tieto muiden seutujen palvelujen palvelutarjonnasta. Tällöin seudullisen tason suunnittelusta syntyy yhdenmukaisia ja keskenään vertailukelpoisia.

Useita kuntia tai tiejaksoa käsittävässä **seudullisessa opastussuunnitelmassa** kartoitetaan tarkasteltavan alueen kaikki potentiaaliset viitoitettavat palvelukohteet, inventoidaan nykyinen viitoitus, täsmennetään yleisiä viitoitusperiaatteita alueellisiin olosuhteisiin paremmin sopiviksi ja laaditaan kartoille tavoitetilanteen opastusmerkkisuunnitelmat. Seudulliset suunnittelualueet määritellään yleensä maakunnallisessa opastussuunnitelmassa. Seudullinen opastussuunnitelma toimii opastelupien merkittävimpänä asiakirjana ja on avainasemassa palvelukohteiden opastelupien sujuvalle ja valtakunnallisesti yhdenmukaiselle käsittelyprosessille.

Paikallinen opastussuunnitelma tulee tarpeelliseksi silloin, kun palveluja on keskittynyt paljon pienelle alueelle. Paikallisessa opastussuunnitelmassa tehdään vastaavia asioita kuin seudullisessa opastussuunnitelmassa, mutta palvelujen suuren määrän vuoksi viitoitusratkaisuissa joudutaan olosuhteiden pakosta etsimään kohdekohtaiselle viitoitukselle vaihtoehtoisia ratkaisuja esimerkiksi kehittämällä opastuspaikkajärjestelmää.

1.2.1 Ohje palvelukohteiden alueellisten opastussuunnitelmien laatimiselle

Eri tiepiireihin tehtävien palvelukohteiden alueellisten opastussuunnitelmien tulee olla sisällöltään yhdenmukaisia ja keskenään vertailukelpoisia. Suunnitelmien tekemisen helpottamiseksi valmistui toukokuussa 2007 ohjejulkaisu "Palvelukohteiden alueellisen opastussuunnitelman laatiminen, TIEH 2100051-07", joka määrittelee alueellisten opastussuunnitelmien eri tasot sekä antaa ohjeet eri suunnitelmatasojen tekemiseen ja organisoimiseen. Julkaisu on saatavissa osoitteesta www.tiehallinto.fi/julkaisut.

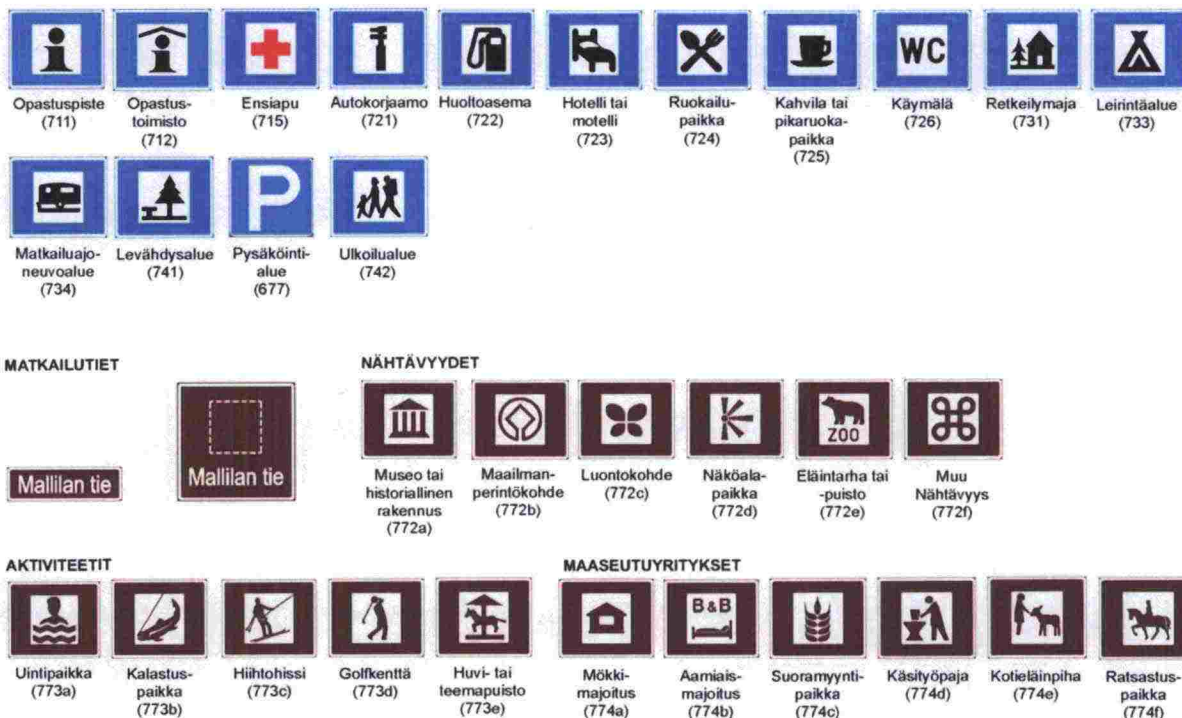

Palvelukohteiden alueellisen opastussuunnitelman laatiminen

1.2.2 Palvelukohteiden uudet opastusmerkit ja tunnukset

Palvelukohteiden viitoituksessa otettiin helmikuussa 2007 käyttöön uusia liikennemerkkejä ja laajennettiin ruskean värin käyttöä. Viitoitus on uusittava uusien tunnusten ja opastusmerkkien mukaisiksi vuoden 2013 loppuun mennessä. Opastuspaikkojen viitoitus on uusittava kuitenkin jo vuoden 2009 loppuun mennessä.

Viitoituskriteerit täyttäviä palvelukohteita voidaan osoittaa tieliikenneasetuksen mukaisilla opastusmerkeillä, joissa käytetään palvelukohteiden tunnuksia. Jos kohteelle ei ole määritelty tieliikenneasetukseen omaa tunnusta, se voidaan yleensä osoittaa palvelukohteen osoiteviitalla ilman tunnusta, jos se katsotaan tienkäyttäjälle tarpeelliseksi kohteeksi. Palvelukohteen opastustaulun pohjaväri voi olla sininen tai ruskea merkissä osoitettavan palvelun mukaan. Palvelukohteen osoiteviitta ja tämän ennakkomerkki ovat aina ruskeapohjaisia. Ruskeapohjaisilla merkeillä osoitetaan ensisijaisesti vapaa-ajan matkailuun tarkoitettuja palveluja ja sinipohjaisilla merkeillä sellaisia yleisesti matkoihin liittyviä palveluja, joilla ei ole selkeää pääkäyttäjryhmää.

Kuva 1. Palvelukohteiden viitoituksessa käytettävät tunnukset.

Kuva 2. Palvelukohteiden viitoituksessa käytettävät opastusmerkit.

1.2.3 Palvelukohteiden viitoitus – uusi ohje

Palvelukohteiden uudet opastusmerkit ja ruskean värin käytön laajentuminen aiheuttivat muutoksia palvelukohteiden viitoituksen valtakunnalliseen ohjeistukseen. Opastusmerkkimuutosten yhteydessä tehtiin myös joitakin ajankohdaisista täsmennyksistä "vanhojen palvelukohteiden opastusmerkkien" käyttöön ja viitoituskriteereihin. Muutoksia on voitu tehdä palvelukohteiden viitoituskriteereihin, opastusetaisyyksiin, opastustapoihin sekä opastusmerkkien väriin ja ulkoasuun. Esimerkiksi palvelukohteiden opastustaulujen käyttöperiaatteita ja maaseutuyritysten opastustapaa selkeytettiin.

Uudessa palvelukohteiden viitoitusohjeessa on monelle kohteelle määritelty viitoituskelpoisuuden suositusten antajataho (ks. taulukko 1), jonka palveluja käytetään opastelupien myöntämisessä ja alueellisten opastussuunnitelmien laatimisessa. Muutoinkin palvelukohteiden viitoituksessa on tarkoitus lisätä yhteistyötä Tiehallinnon ja sidosryhmien välillä.

Uusi palvelukohteiden viitoitusohje korostaa alueellisten opastussuunnitelmien merkitystä. Alueellisessa suunnittelussa on mahdollista täsmentää yleisiä viitoitusperiaatteita paremmin alueellisiin olosuhteisiin sopiviksi. Alueelliset viitoitusperiaatteet eivät kuitenkaan saa olla ristiriitaisia yleisten viitoitusperiaatteiden kanssa.

Palvelukohteiden opastelupakäytäntö muuttui lokakuussa 2006, kun opastelupien käsittely keskitettiin valtakunnallisesti yhteen paikkaan. Tiehallinnon Lupapalvelut sijaitsee Tampereella. Jatkossa kaikkien maanteille sijoittuvien palvelukohteiden opastusmerkkien opasteluvat ovat määräaikaista yleisimmän määräajan ollessa viisi vuotta.

Edellä mainittuja asioita on käsitelty tarkemmin Tiehallinnon ohjejulkaisussa "Palvelukohteiden viitoitus, TIEH-21000021-07". Julkaisu on saatavissa osoitteesta www.tiehallinto.fi/julkaisut.

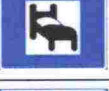

1.2.4 Palvelukohteiden opastuksen sidosryhmät

Palvelukohteiden viitoituksessa Tiehallinnon keskeisenä tehtävänä on toimia lupaviranomaisena maanteille sijoitettavien opastusmerkkien osalta. Lisäksi Tiehallinto toimii opastuksen asiantuntijatahona ja valvoo opastuksen toteutumista tieverkolla. Kuntien keskeisenä tehtävänä on toimia lupaviranomaisena kaduille tulevien opasteiden osalta sekä huolehtia opastuspaikkojen asianmukaisesta tasosta.

Tiehallinnon ja kuntien lisäksi palvelukohteiden opastuksen sidosryhmiin kuuluvat muun muassa eri kohteiden tai palvelujen viitoituskelpoisuuksien suosituksenantajatahot ja palveluja tarjoavat yrittäjät.

Taulukko 1. Viitoituskelpoisuuksien suosituksenantajatahot.

Suosituksenantaja	Mistä antaa suosituksen?	
Museovirasto	 	Merkittävä museo, historiallinen rakennus tai rakennushistoriallinen kohde Merkittävä historiallinen nähtävyys
Läänin taidetoimikunta		Merkittävä taiteellinen nähtävyys
Alueen ympäristökeskus		Merkittävä luonnonnähtävyys tai arvokas luontokohde
Metsähallitus		Kansallispuisto, luontokeskus tai merkittävä luonnonsuojelualue
Suomen Matkailuorganisaatioiden yhdistys - SUOMA ry		Kansainvälisen vihreävalkoisen i-tunnuksen käyttöoikeuden saanut toimisto
Suomen Leirintäalueyhdistys ry	 	Leirintäalueet ja matkailuajoneuvoalueet (epäselvissä tilanteissa)
Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry		Hotellit ja motellit (epäselvissä tilanteissa)
Suomen Retkeilymaja-järjestö		Retkeilymajat eli hostellit (epäselvissä tilanteissa)
Suomen Golfliitto		Golfkentät (epäselvissä tilanteissa)
Suomen Ratsastajainliitto ry		Ratsastuspaikat (epäselvissä tilanteissa)
Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö		Virkistyskalastuspaikat (epäselvissä tilanteissa)

1.2.5 Palvelukohteiden viitoituksen yleisiä tavoitteita

Palvelukohteiden viitoituksen yleisiä tavoitteita ovat:

- Kaikkien viitoitettavien palvelujen, nähtävyyksien, aktiviteettien ja maa-seutuyritysten tulee olla hyvätasoisia ja viitoituskriteerit täyttäviä kohteita. Opastus tunnuskuvioineen antaa tienkäyttäjälle selkeän kuvan palvelujen luonteesta ja laadusta, minkä vuoksi on tärkeää, että tienkäyttäjälle tarjottu tieto pitää paikkaansa ja että palvelujen taso vastaa opastuksen sisältöä.
- Palvelukohteet osoitetaan viitoitusohjeiden ja alueellisten viitoitusperiaatteiden mukaisesti. Opastuksen tulee olla helposti luettavaa, minkä vuoksi kohdeopastuksessa tulee suosia hyväksytyjä tunnuksia ja helposti ymmärrettävää tekstiä.
- Opastusmerkeissä käytetään vain tieliikenneasetuksen mukaisia tunnuksia. Myös opastuspisteiden opastuskartoissa käytettävien tunnusten tulee olla yhdenmukaisia ja kansainvälisesti ymmärrettäviä.
- Suurissa taajamissa ja matkailualueilla kohteeseen perille löytäminen perustuu ensisijaisesti toimivaan tieverkon viitoitukseen sekä opastuspai-kan opastuskartassa annettuun tietoon ja osoitejärjestelmän mukaiseen tie- tai katunimeen ja osoitenumeroon. Opastusta joudutaan usein käytännön syistä rajoittamaan kohteiden suuren määrän vuoksi ja tasapuoli-sin viitoitusratkaisu saadaan yleensä järjestämällä viitoitus opastuspis-teen kautta. Taajaman reuna-alueilla oleviin tienvarsipalveluihin voidaan opastus tarvittaessa hoitaa kohdekohtaisen viitoituksen avulla.
- Yrittäjiä tulee kohdella tasapuolisesti ja oikeudenmukaisesti, minkä vuok-si kaikille yrittäjille tulee samoissa olosuhteissa tarjota samat mahdolli-suudet kohteidensa osoittamiseen.
- Kaikissa viitoitusratkaisuissa tulee liikenneturvallisuuden huolehtiminen olla yksi tärkeimpiä kriteerejä. Siksi on tärkeää, ettei liian suuri opastus-merkkien määrä heikennä autoilijan mahdollisuuksia toimia turvallisesti ja ettei viitoituksen puute tai opastusmerkkien väärä sijoittelu aiheuta yllät-täviä päätöksentekotilanteita.
- Opastuksella pyritään vähentämään mainostamistarvetta. Lupaviran-omaisen tulee pystyä valvomaan vallitsevaa tilannetta ja huolehtimaan siitä, ettei maanteiden ja katujen varsilla ole luvattomia opasteita tai mai-noksia.

1.3 Opastusjärjestelmän kolmitasoinen rakenne

Maantiellä viitoituksen tarkoituksena on yhdessä asianmukaisen tiekartan kanssa, johon tienkäyttäjä tutustuu ennen matkalle lähtöä, opastaa tien-käyttäjä kohteeseen edullisinta reittiä. Palvelukohteiden viitoitus täydentää reittiopastusta osoittamalla tienkäyttäjälle tämän matkan aikana tarvitsemia palveluja. Opastusjärjestelmän rakenne muodostuu kolmesta tasosta (ks. kuva 3).

Ensimmäinen taso - Tiekartat ja tieverkon viitoitus

Tienkäyttäjä suunnistaa tieverkolla tiekartassa esitettyihin kohteisiin vertailemalla tiekarttaa ja tieverkon viitoitusta toisiinsa. Suunnistaminen tieverkolla on mahdollista tunnistamalla tienviitoista tiekartalla esiintyvät tienumerot ja maantieteelliset erisnimet, jolloin kielellisiä ongelmia ei pääse syntymään.

Toinen taso - Opastuspaikat

Tienkäyttäjä suunnistaa tiekartalle merkittyyn tai viitoitettuun opastuspaikkaan halutessaan monimuotoisempaa ja tarkempaa tietoa sijaintiympäristönsä palveluista ja kohteiden sijainnista kuin mitä tiekartta tarjoaa. Opastuspaikassa tienkäyttäjän on mahdollista täsmätä sijaintinsa tiekartalla, mikäli sijainnista on ollut epävarmuutta. Opastuspaikkaan saapuessaan tienkäyttäjä kohtaa vähintään ulko- tai sisätiloihin sijoitetun alueellisen opastuskartan (*opastuspiste*) sekä mahdollisesti myös esimerkiksi sisätiloihin sijoittuvan interaktiivisen opastuspäätteen tai matkailuneuvontapisteen (*opastustoimisto*).

Opastuspaikkojen tärkeä tehtävä on opastaa tienkäyttäjä sille tielle, josta lopulliseen määränpäähän käännytään. Hyvin varustetusta opastuspaikasta tienkäyttäjä voi ottaa mukaansa alueen matkailupalveluja esittelevän kartan, joka toimii varmistuksena matkalla perille.

Kolmas taso - Lähiviitoitus

Tienkäyttäjä löytää perille kohteeseen lähiviitoituksen avulla. Lähiviitoituksen perustyökaluja ovat osoitejärjestelmää tukevat tien- ja kadunnimikilvet sekä lähi-, paikallis- ja erityiskohteita osoittavat tienviitat, joita tarvittaessa täydennetään palvelukohteiden opastusmerkeillä ja erilaisilla toimintoja kuvaavilla osoiteviitoilla.

Kuva 3. Opastusjärjestelmän kolmitasoinen rakenne (Lähde: Tiehallinnon ohjejulkaisu: Palvelukohteiden viitoitus, TIEH 2000021-07).

2 SUUNNITELMAN TAVOITTEET

Palvelukohteiden maakunnallinen opastussuunnitelma on maakuntaa koskeva strateginen suunnitelma, jossa selvitetään alueen erityispiirteet, laaditaan opastusstrategia pitkän tähtäimen opastusjärjestelmän kehittämiseksi ja organisoidaan opastusasioiden käsittely. Suunnitelma palvelee ensisijaisesti opastuksen asiantuntijoita, lupakäsittelijöitä ja opastuksen sidosryhmiä.

Palvelukohteiden maakunnallisen opastussuunnitelman tavoitteita ovat:

- Maakunnallisesti ja valtakunnallisesti merkittävien nähtävyyksien, aktiviteettipaikkojen, matkailualueiden, leirintäalueiden ja opastuspaikkojen kartoittaminen
- Maakunnan merkittävimpien ja vetovoimaisimpien palvelujen ja kohteiden määrittäminen nykytilanteen kartoitusvaiheen perusteella yhteistyössä sidosryhmien kanssa
- Opastuspaikkojen kehittämisperiaatteiden määrittäminen ja yhteistyömallien visioiminen
- Seudullisten ja paikallisten suunnittelualueiden määrittäminen
- Palvelukohteiden opastuksen maakunnallisen yhteistyöryhmän perustaminen ja toimintamallien määrittäminen
- Yhteisesti sovittavan maakunnan opastusstrategian kirjaaminen

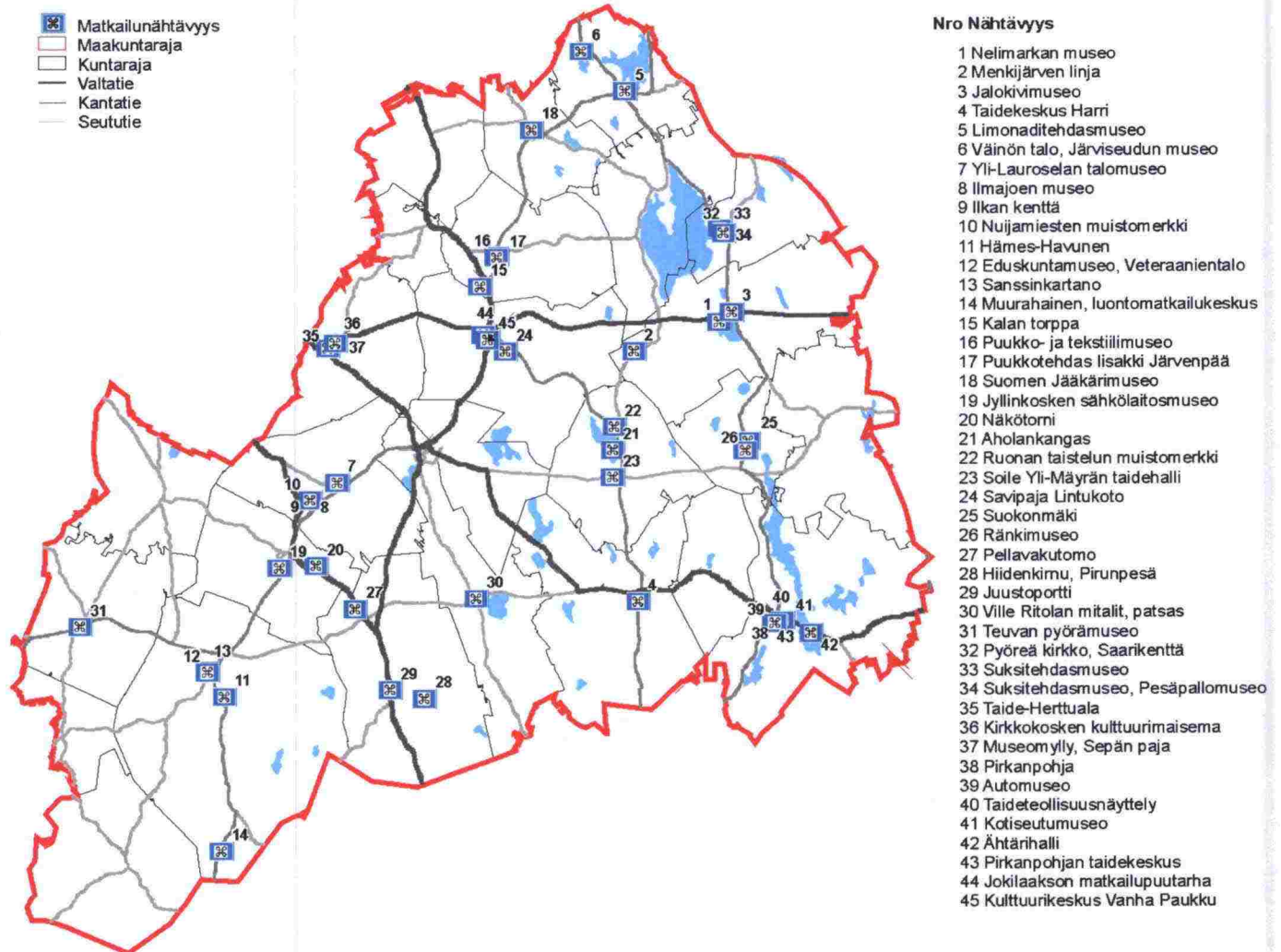
Palvelukohteiden maakunnallisen opastussuunnittelun keskeinen tavoite on lisätä sidosryhmien, erityisesti kuntien ja eri palvelujen viitoituskelpoisuutta suosittlevien toimijoiden, tietoisuutta opastusasioissa sekä luoda puitteet seudullisten opastussuunnitelmien onnistumiselle ja sidosryhmien pitkäjänteiselle yhteistyölle. Suunnitelman tavoitteena on ohjata seudullisten opastussuunnitelmien laatimista sekä varmistaa seudullisten suunnitelmien yhdenmukaisuus.

3 ETELÄ-POHJANMAAN MAAKUNTA

3.1 Nykytilanteen kartoitus

Nykytilanne on kartoitettu maakunnallisesti ja valtakunnallisesti merkittävien nähtävyyksien, aktiviteettipaikkojen, matkailualueiden, leirintäalueiden ja opastuspaikkojen osalta. Kartoitus on tehty yhteistyössä nähtävyyksien viitoituskelpoisuutta suosittelevien tahojen (ks. 1.2.4) sekä kuntien ja muiden sidosryhmien kanssa.

Kaikki maanteiltä nykyisin nähtävyytenä viitoitetut kohteet (ks. kuva 4) eivät enää täytä voimassa olevia viitoituskriteerejä. Maakunnassa on myös paljon sellaisia viitoituskriteerit täyttäviä nähtävyyksiä, joita ei nykyisin viitoiteta maanteiden varsilta (ks. kohta 3.1.1).

Kuva 4. Nykyisin maanteiltä nähtävyytenä viitoitetut luvanvaraiset kohteet.

3.1.1 Nähtävyydet

Museo tai historiallinen rakennus

Maakunnan museot sijaitsevat enimmäkseen taajamissa ja ovat pääsääntöisesti vuosikymmeniä toimineita. Useat nykyisin viitoitetut museot eivät täytä esimerkiksi aukioloaikojensa puolesta viitoituskelpoisuuden kriteerejä.

Museovirasto on yhteistyössä **Etelä-Pohjanmaan maakuntamuseon** kanssa määritellyt seuraavat alueen museot ja historialliset rakennukset viitoituskelpoisiksi kohteiksi (T = sijaitsee taajamassa, O = opastus nykyisin):

Alajärvi	Alvar Aalto –keskus , arkkitehtuurikohde <i>Nelimarkka-museo</i> , myös taiteellinen nähtävyys (O)
Evijärvi	<i>Väinöntalo – Järviseudun museo</i> (O)
Ilmajoki	<i>Ilmajoen museo</i> (T, O) <i>Yli-Laurosela talomuseo</i> (T, O)
Jalasjärvi	<i>Jalasjärven museo</i> (T)
Jurva	<i>Jurvan museo</i> (T)
Kauhajoki	<i>Hämes-Havunen</i> (O) <i>Kauhajoen museo*</i> <i>Sanssin kartano</i> (O)
Kauhava	<i>Iisakin Jussin tupa*</i>
Kortesjärvi	<i>Suomen jääkärimuseo</i> (O)
Kuortane	<i>Kuortaneen talomuseo</i> <i>Klemetti-museo</i>
Kurikka	<i>Kurikan museo</i> (T)
Lapua	Kulttuurikeskus Vanha Paukku , myös taiteellinen nähtävyys (T) <i>Ränkimäen ulkomuseo*</i>
Lappajärvi	<i>Meteoriittinäyttely</i>
Seinäjoki	Alvar Aalto –keskus , arkkitehtuurikohde (T) Etelä-Pohjanmaan maakuntamuseo ja Törnävän kartanoalue (T) <i>Suojelukunta ja Lotta Svärd –museo</i> (T)
Vimpeli	<i>Suomen pesäpallomuseo</i> (O) <i>Suksitehdasmuseo</i> (O)
Ähtäri	<i>Ähtäriin kotiseutumuseo</i> (O)

* Museovirasto pitää potentiaalisina viitoitettavina museoina myös Kauhajoella Kauhajoen museota (aukioloaikoja laajennettava heinäkuun ulkopuolella), Kauhavalla Iisakin Jussin tupaa sekä Lapualla Ränkimäen ulkomuseota.

Yllä olevassa listassa on esitetty lihavoituna ns. maakunnan ykköskohteet.

Nähtävyyksien viitoituskelpoisuutta suosittlevien virallisten tahojen lisäksi ovat muut tahot suositelleet kunnittain seuraavia muita museoita tai historiallisia rakennuksia viitoituskelpoisiksi kohteiksi (T = sijaitsee taajamassa, O = opastus nykyisin / esittäjätaho):

Alahärmä	<i>Häjylyperinteen keskus</i> (T / Pohjanmaan Matkailu ry) <i>Alahärmän museo</i> (T / Pohjanmaan Matkailu ry)
----------	---

Ilmajoki	<i>Härmän parantolamuseo (T)</i> <i>Etelä-Pohjanmaan rakennuskulttuurikeskus Herrala (T / E-P Matkailu Oy)</i>
Jurva	<i>Puuseppämuseo (kunta)</i>
Karijoki	<i>Karijoen museo (T / Pohjanmaan museo)</i>
Kauhajoki	<i>Eduskunnan talvisotamuseo (T, O / E-P Matkailu Oy, Pohjanmaan Matkailu ry)</i> <i>Kauhajoen kotiseutumuseo (T / Pohjanmaan Matkailu ry)</i> <i>Veteraanien perinnetalo (T / Pohjanmaan Matkailu ry)</i>
Kauhava	<i>Puukko- ja tekstiilimuseo (T / E-P Matkailu Oy, kaupunki)</i>
Kuortane	<i>Haapaniemen hiippakuntakartano (T / E-P Matkailu Oy)</i>
Lappajärvi	<i>Lappajärven museotalo (T / kunta)</i> <i>Kotiseututalo Taavintupa (kunta)</i> <i>Lappajärven kirkko (T / kunta)</i> <i>Tapolanvuoren kyläkirkko (kunta)</i>
Lapua	<i>Lapuan taidemuseo, myös taiteellinen nähtävyys (T / E-P Matkailu Oy, Pohjanmaan Matkailu ry)</i> <i>Lapuan tuomiokirkko (T / kaupunki)</i>
Nurmo	<i>Etelä-Pohjanmaan traktorimuseo (E-P Matkailu Oy)</i>
Seinäjoki	<i>Siirtolaisuusmuseo (T / kaupunki)</i>
Soini	<i>Soinin kirkko (T / E-P Matkailu Oy)</i>
Teuva	<i>Erikoismuseo Teuvan Pyörätalli (T / Pohjanmaan Matkailu ry, kunta, Pohjanmaan museo)</i> <i>Simo Korpelan syntymäkoti (kunta, Pohjanmaan museo)</i> <i>Kulttuuritalo Orrela (T / Pohjanmaan Matkailu ry, kunta, Pohjanmaan museo)</i> <i>Teuvan kotiseutumuseo (Pohjanmaan museo)</i>
Ylihärmä	<i>Ylihärmän kotiseutumuseo (T / Pohjanmaan Matkailu ry)</i> <i>Kotiseututalo Keskikangas (T / Pohjanmaan Matkailu ry)</i>
Ylistaro	<i>Ylistaron kirkko (T / E-P Matkailu Oy)</i>

Luontokohteet

Metsähallituksen mielestä Etelä-Pohjanmaan merkittävimmät luontokohteet ovat **Lauhanvuoren kansallispuisto** Isojoella ja Kauhajoella sekä **Kauhanevan-Pohjankankaan kansallispuisto** Kauhajoella.

Virallisten lausunnonantajatahojen lisäksi ovat muut tahot suositelleet kunnittain seuraavia muita luontokohteita viitoituskelpoisiksi kohteiksi (T = sijaitsee taajamassa, O = opastus nykyisin / esittäjätaho):

Alajärvi	<i>Pyhävuori: erakkoasutus, pirunpelto (Etelä-Pohjanmaan Matkailu Oy)</i>
Jalasjärvi	<i>Pirunpesä (E-P Matkailu Oy)</i>
Jurva	<i>Kivi- ja Levalammen luonnonsuojelualue (kunta)</i>
Kauhajoki	<i>Hyypänjokilaakso (Pohjanmaan Matkailu ry)</i> <i>Muurahaisen luontomatkailukeskus (E-P Matkailu Oy)</i>
Kuortane	<i>Sarvikkaan kosket (E-P Matkailu Oy)</i>
Nurmo, Seinäjoki	<i>Paukaneva (Seinäjoen kaupunki, E-P Matkailu Oy)</i>
Seinäjoki	<i>Kyrkösjärven luontopolku (E-P Matkailu Oy)</i> <i>Lakeuden jokiluontopolku (E-P Matkailu Oy)</i>
Teuva	<i>Muinaisvuorten reitistöt (kunta)</i>

Näköalapaikat

Nykytilan kartoituksessa Etelä-Pohjanmaalla viitoituskelpoisiksi näköalapaikoiksi esitettiin *Lauhanvuoren näköalatornia* Isojoella, *Suokonmäen näkötornia* Lehtimäellä, *Tähtitornia* Seinäjoella ja *Tapolanvuoren näkötornia* Lappajärvellä. Viitoituskelpoisuuksia suosittelivat Lauhanvuoren näköalatornin osalta Pohjanmaan Matkailu ry, Suokonmäen näkötornin osalta Etelä-Pohjanmaan Matkailu Oy, Seinäjoen tähtitornin osalta Seinäjoen kaupunki ja Tapolanvuoren näkötornin osalta Lappajärven kunta.

Eläintarhat tai -puistot

Yksi Suomen harvoista **eläinpuistoista** sijaitsee Ähtärissä.

Muut nähtävyydet

Tällä hetkellä Suomessa on yhteensä 58 **museosiltaa tai -tietä**. Näistä kaksi, Kauhajoella oleva *Kyrönkankaan kesätie* ja Alahärmässä oleva *Knuutilan raitti (+Mattilan museosilta)*, sijaitsee Etelä-Pohjanmaalla. Lisäksi Pohjanmaan museo ja Teuvan kunta esittivät *Kaupilan kivisiltaa* viitoitettavaksi museosiltana.

Museoviraston mielestä Ilmajoella *Ilkan kenttä* ja siellä sijaitseva *Nuijamies-ten muistomerkki* sekä Santavuoren taistelun muistomerkki, Kuortaneella *Ruonan taistelun muistomerkki* sekä mahdollisesti myös Ylistarossa sijaitseva *Kirkonkosken kulttuurimaisema* ja siihen kuuluva *Kriikun mylly* ovat viitoituskelpoisia kohteita.

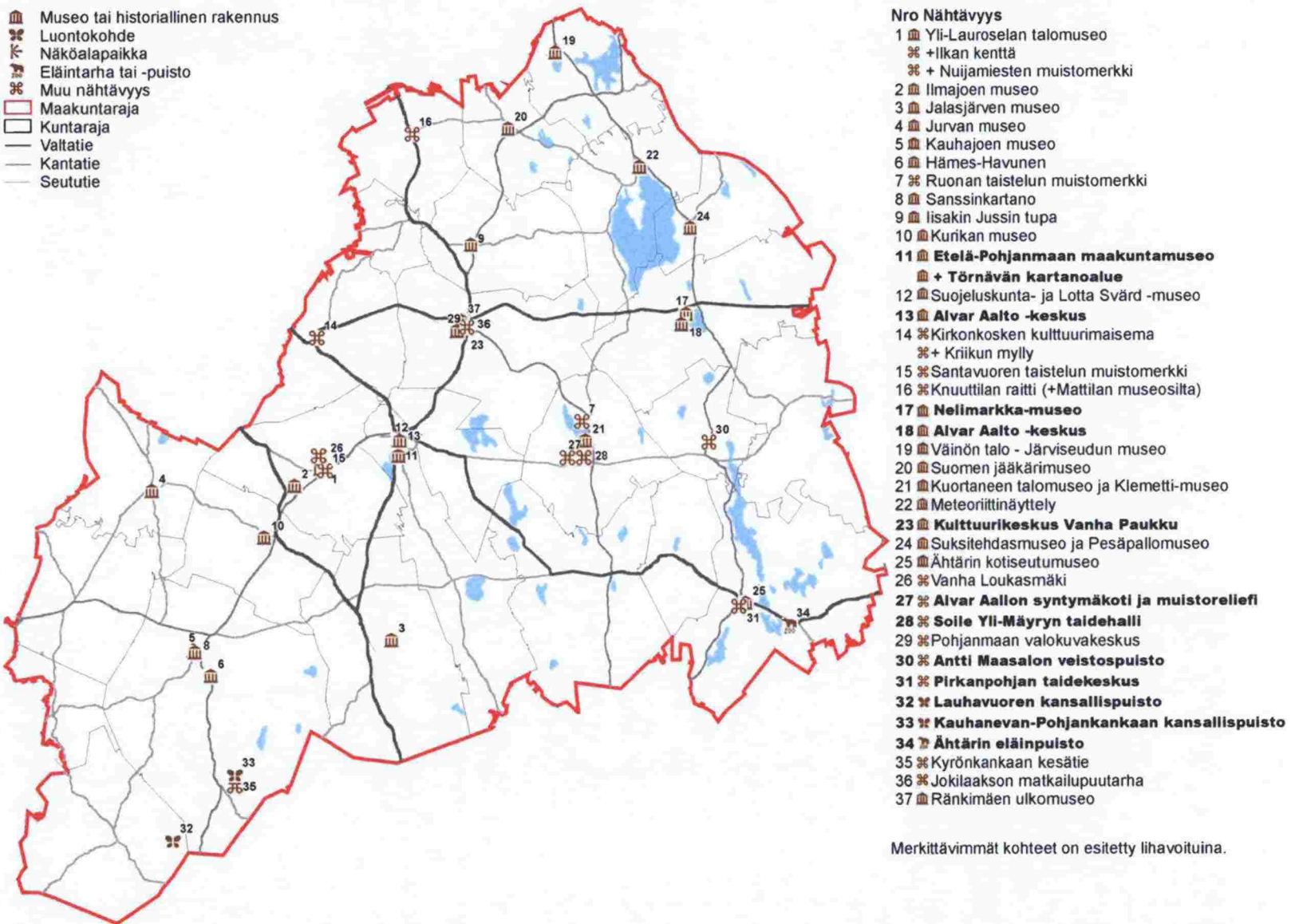
Pohjanmaan taidetoimikunta on määritellyt Etelä-Pohjanmaan maakunnasta seuraavat kohteet viitoituskelpoisiksi **taiteellisiksi nähtävyyksiksi** (T = sijaitsee taajamassa, merkittävimmät kohteet on lihavoitu):

Alajärvi	Alvar Aalto –keskus , myös arkkitehtuurikohde (T) Nelimarkka-museo
Ilmajoki	<i>Vanha Loukasmäki</i>
Kuortane	Alvar Aallon syntymäkoti ja muistoreliefi Soile Yli-Mäyrän taidehalli
Lapua	<i>Jokilaakson matkailupuutarha</i> (T) Kulttuurikeskus Vanha Paukku (T) <i>Pohjanmaan valokuvakeskus</i>
Lehtimäki	Antti Maasalon veistospuisto - Suokonmäki
Seinäjoki	Alvar Aalto –keskus myös arkkitehtuurikohde (T)
Ähtäri	Pirkanpohjan taidekeskus (T)

Lisäksi **muut tahot** ovat suositelleet kunnittain seuraavia muita nähtävyyksiä viitoituskelpoisiksi kohteiksi (T = sijaitsee taajamassa, O = opastus nykyisin / esittäjätaho):

Alahärmä	<i>Galleria Palmu</i> (Etelä-Pohjanmaan Matkailu Oy, Pohjanmaan Matkailu ry)
Alavus	<i>Galleria Lasiateljä Myllynkivi</i> (E-P Matkailu Oy) <i>Muistojen kappeli ja sankarihautausmaa</i> (T / Etelä-Pohjanmaan Matkailu Oy)
Jurva	<i>Nikkarikeskus</i> (Pohjanmaan Matkailu ry) <i>Sarvijoen kylä, arvokas maisema</i> (Pohjanmaan museo)
Kauhava	<i>Lentokonemuistomerkki</i> (T / kaupunki)
Lappajärvi	<i>Atelje Autio</i> (kunta) <i>Galleria LappaVilla</i> (T / kunta ja E-P Matkailu Oy) <i>Vuorenpeikon linna ja kalevalainen Ugahaga</i> (E-P Matkailu Oy)
Lapua	<i>Lapuan taidemuseo</i> , myös museokohde (T / E-P Matkailu Oy)
Nurmo	<i>Valtakunnallinen painijapatsas</i> (T / kunta)
Seinäjoki	<i>Amfora</i> (T / E-P Matkailu Oy) <i>Kaarakan talo, Etelä-Pohjanmaan käsi- ja taideteollisuus</i> (T / E-P Matkailu Oy) <i>Taidehalli</i> (T / E-P Matkailu Oy) <i>VarikkoGalleria</i> (T / E-P Matkailu Oy) <i>Ville Ritolan patsas</i> (T, O / kaupunki)
Teuva	<i>Taideateljee Hemminki</i> (kunta) <i>Maailman suurin keihäs</i> (kunta) <i>Saksa, Kenttä, Latva-Komsi, Lehto-Anssila, Laulaja, Ala-Peura ja Rantamuotio – arvokkaat kulttuurimaisemat Kauppilan kylässä</i> (Pohjanmaan museo) <i>Ala-Saksa, Rinta-Forssi, Aurala, Latva-Panula, Mäkelä ja Aaltonen</i> , kulttuurimaisema (Pohjanmaan museo)
Töysä	<i>Tuurin kauppakylä</i> (T / kunta)

Kuvassa 5 on esitetty sellaiset Etelä-Pohjanmaan nähtävyydet, joita ao. kohteiden viitoituskelpoisuutta suosittavat tahot pitävät viitoituskelpoisina nähtävyyksinä. Liitteessä 1 on esitetty sellaiset Etelä-Pohjanmaan nähtävyydet, joita nähtävyyksien viralliset suosituksenantajatahot eivät pitäneet maanteiltä viitoituskelpoisina kohteina, mutta jokin muu taho, kuten esimerkiksi kunta tai maakuntamuseo, pitää paikallisesti tärkeinä.

Merkittävimmät kohteet on esitetty lihavoituina.

Kuva 5. Nähtävyyksien viitoituskeelpoisuutta virallisesti suosittelevien tahojen määrittelemät viitoituskeelpoiset nähtävyydet.

3.1.2 Aktiviteetit

Etelä-Pohjanmaan monessa kunnassa löytyy useita erilaisia tieliikennease-
tuksen tunnusten mukaisia aktiviteetteja (ks. kohta 1.2.2). Esimerkiksi golf-
kenttä löytyy Kauhajoen, Kuortaneen, Lappajärveltä, Nurmossa, Ylihär-
mästä ja Ähtäristä. Työn aikana on eri tahoilta tullut esille lukuisia mää-
räisiä aktiviteettipaikkoja kuten esimerkiksi urheilukenttiä, uimapaikkoja ja
urheiluhalleja, jotka ovat paikallisesti erittäin merkittäviä, mutta jotka eivät
ehkä kuitenkaan erotu maakunnallisesti tai valtakunnallisesti muista vastaa-
vista palveluista.

Maakunnassa erottuu kolme kansallisesti merkittävää aktiivitoimintaan liitty-
vää matkailukeskittymää, jotka ovat Alahärmän *Powerpark*, Ähtärin *eläin-
puisto*, ja Kuortaneen *Urheiluopiston vapaa-aikakeskus*. Lisäksi Lappajärvel-
lä *Nykälänniemi-Halkosaaren vapaa-aikamatkailukeskittymästä* kehittynee
jatkossa maakunnallisesti merkittävä alue. Ähtärin eläinpuisto kuuluu kuiten-
kin luonteensa puolesta mieluummin nähtävyyksiin kuin aktiviteettitoimintoi-
hin (ks. nähtävyyksissä kohta eläintarha tai -puisto).

Seinäjoen kaupungissa olevia ja maakunnallisestikin merkittäviä aktiviteetti-
paikkoja ovat *Areena*, *Urheilukeskus Uppa*, *Jouppilanvuori*, *Kalajärven vir-
kistys-/matkailualue*, *Kyrkösjärven virkistysalue*, *lasten liikennepuisto* ja *Ra-
vikeskus*. Lisäksi Seinäjoella järjestetään vuosittain *Tangomarkkinat* ja *Pro-
vinssirock*. Tangomarkkinoilla vierailee vuosittain yli 100 000 kävijää ja Pro-
vinssirockissa yli 60 000 kävijää (*Lähde Matkailun Edistämiskeskus*).

Maakunnallisesti merkittävänä aktiviteettipaikkana voitaneen pitää myös
Teuvalla olevaa vapaa-ajankeskusta *Parraa*, jossa on muun muassa lasket-
telu- ja hiihtokeskus ja vaellusreitit. Maakunnan merkittäviä hiihtokeskuk-
sia ovat *Simpsio* Lapualla, *Vuorenmaa* Soinissa ja *Lakeaharju* Vimpelissä.

3.1.3 Matkailualueet ja -kohteet

Matkailun Edistämiskeskuksen (MEK) tilastojen mukaan *Veljekset Keskinen Oy:n kyläkauppa* Töysän Tuurissa on kävijämääriltään selkeästi Etelä-Pohjanmaan suosituin matkailukohde yli kuudella miljoonalla vuotuisella kävijämäärällään. Kohde on kuitenkin luonteeltaan kauppakeskus ja poikkeaa tyypiltään maakunnan muista matkailukohteista.

Muita Etelä-Pohjanmaan suosittuja MEK:n tilastoimia matkailukohteita ovat *Ähtärin eläinpuisto*, *Härmän kuntokeskus*, *Kulttuurikeskus Vanha Paukku*, *Kylpylä Kivitippu*, *Eteläpohjalaiset Spelit* ja *Ilmajoen Musiikkijuhlat*. Kävijämääriltään maakunnan viiden vilkkaimman kohteen joukkoon lukeutuvat myös Seinäjoella vuosittain järjestettävät *Tangomarkkinat* ja *Provinssirock* - tapahtumat. Tapahtumat saavat myös paljon valtakunnallista näkyvyyttä.

MEK:n tilastot perustuvat kyselyihin ja vuoden 2006 tilastoissa oli mukana 88 % selvityksessä mukana olevista kohteista. MEK:n tilastojen lisäksi *Powerpark* Alahärmässä, *Kuortaneen Urheiluopisto* Kuortaneella ja Nykälänniemen-Hakosaaren vapaa-ajan matkailukeskittymä Lappajärvellä lukeutuvat myös kävijämääriltään maakunnan vilkkaimpiin kohteisiin.

Taulukko 2. Etelä-Pohjanmaan suosituimmat matkailukohteet (Lähde Matkailun Edistämiskeskus, Matkailukohteiden kävijämäärät 2006, MEK E:54).

Matkailukohde	Kunta	Kävijämäärät vuosittain			
		2003	2004	2005	2006
Veljekset Keskinen Oy - Kyläkauppa	Töysä	5 520 000	5 695 000	5 882 000	6 031 000
Ähtärin eläinpuisto	Ähtäri	142 521	142 316	131 517	129 603
Tangomarkkinat	Seinäjoki	100 704	118 244	113 700	114 029
Härmän kuntokeskus	Ylihärmä	98 283	95 281	92 898	91 199
Provinssirock	Seinäjoki	56 400	63 000	63 000	63 000
Kulttuurikeskus Vanha Paukku	Lapua	33 499	49 138	34 291	45 468
Kylpylä Kivitippu	Lappajärvi	54 182	55 342	44 831	44 831
Eteläpohjalaiset Spelit	Kauhajoki	51 000	50 000	30 000	20 000
Ilmajoen Musiikkijuhlat	Ilmajoki	13 050	11 650	12 500	11 850
Etelä-Pohjanmaan maakuntamuseo	Seinäjoki	3 894	3 877	4 548	9 116
Nelimarkka-museo	Alajärvi	4 713	7 028	5 659	7 387
Suojeluskunta- ja Lotta Svärd museo	Seinäjoki	2 524	2 718	2 192	2 663
Yli-Laurosela talomuseo	Ilmajoki	6 951	4 870	3 962	2 623
Harrastajateatterikesä	Seinäjoki	2 200	1 761	2 014	2 041
Järviseudun museo - Väinöntalo	Evijärvi	2 489	1 541	1 581	
Limonaaditehdasmuseo Limutippu	Evijärvi	1 000	1 000	1 000	
Punaisen tuvan viinitila	Alajärvi	17 100	19 700		
Koskelan keramiikka	Ähtäri	25 150			
Seinäjoen luontomuseo	Seinäjoki	2 755			

3.1.4 Leirintäalueet

Ulkoilulain (606/1973, 18 §) mukaan leirintäalueella tarkoitetaan aluetta, jolla majoitutaan tilapäisesti ja yleensä vapaa-aikana leirintämökkiin, telttaan, matkailuperävaunuun tai matkailuajoneuvoon ja jolla on yhteensä vähintään 25 leirintämökkiä taikka teltalle, matkailuperävaunulle tai matkailuajoneuvolle varattua paikkaa. Alue, jolla on vähintään 10 leirintämökkiä, on kuitenkin aina leirintäalue. Yleisesti matkailulliseksi leirintäalueeksi katsotaan leirintäalueet, joilla on vähintään yhden tähden tasoluokitusta vastaavat palvelut. Tasoluokitusta ei kuitenkaan esitetä opastusmerkeissä eikä tasoluokitus ole viitoituskriteeri. Opastuskelpoisuuden edellytyksenä kuitenkin on, että leirintäalueesta on todistettusti jätetty asiaankuuluva leirintäalueilmoitus sijaintikunnan leirintäalueviranomaiselle ja että tämä hyväksyy alueen käyttötarkoituksen.

Etelä-Pohjanmaan leirintäalueiden määrä on arvioitu Turisti – Majoitus 2006 ja Suomen Leirintäalueyhdistys ry:ltä saatujen tietojen perusteella. Maakunnassa arvioidaan olevan yhteensä 20 ulkoilulain (606/1973, 18 §) mukaista leirintäaluetta 16 eri kunnissa. Viidellä leirintäalueella on Suomen leirintäalueiden luokitusryhmän tasoluokitus. Tasoluokituksen puuttuminen ei tarkoita sitä, että leirintäalueen laatu olisi puutteellinen tai heikkotasoinen.

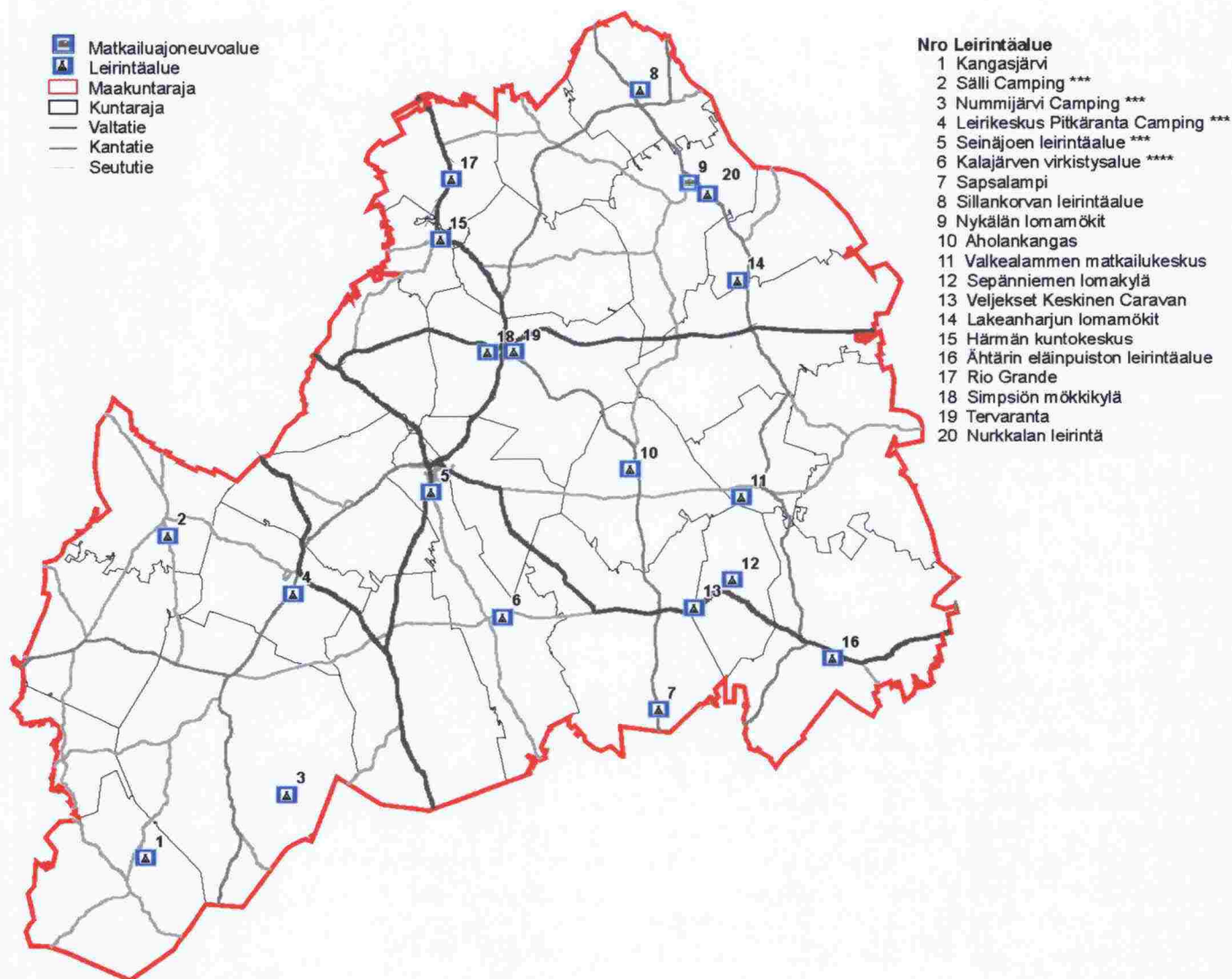
Kymmenessä maakunnan kunnassa ei ole omaa leirintäaluetta.

Etelä-Pohjanmaan leirintäalueista on seuraavilla kohteilla tasoluokitus:

- Sälli Camping, Jurva, ***
- Nummijärvi Camping, Kauhajoki, ***
- Leirinkeskus Pitkämönranta Camping, Kurikka, ***
- Seinäjoen leirintäalue, Seinäjoki, ***
- Kalajärven virkistysalue, Seinäjoki, ****

Muita ulkoilulain (606/1973, 18 §) mukaisia leirintäalueita ovat:

- Rio Grande, Alahärmä
- Sampsalampi, Alavus
- Sillankorvan leirintäalue, Evijärvi
- Kangasjärvi, Isojoki
- Nykälän lomamökit, Lappajärvi
- Nurkkalan leirintä, Lappajärvi
- Aholankangas, Kuortane
- Simpsiön mökkikylä, Lapua
- Tervaranta, Lapua
- Valkealammen matkailukeskus, Lehtimäki
- Sepänniemen lomakylä, Töysä
- Veljekset Keskinen Caravan, Töysä
- Lakeanharjun Lomamökit, Vimpeli
- Härmän kuntokeskus, Ylihärmä
- Ähtärin eläinpuiston leirintäalue, Ähtäri

Kuva 6. Etelä-Pohjanmaan ulkoilulain mukaiset leirintäalueet (arvio).

3.1.5 Matkailutiet

Sininen tie - Etelä-Pohjanmaan ainoa virallinen matkailutie

Virallisista matkailuteista Sininen tie on ainoa Etelä-Pohjanmaan maakunnassa kulkeva matkailutie. Sinisen tie reitti kulkee Etelä-Pohjanmaalla valtatietä 16 pitkin Ylistaron, Lapuan, Lappajärven ja Alajärven kuntien alueella.

Sininen tie on kansainvälinen reitti Norjasta Ruotsin ja Suomen läpi Venäjän Karjalaan. Sinisen tien sanotaan olevan läpileikkaus koko keskisestä Suomesta: Vaasasta lähtiessä Sininen tie halkoo pohjalaismaisemia, joille on leimallista lakeudet ja jokivarret. Keski-Suomea sävyttävät järvet ja metsät. Savolainen maisema on vaihteleva pinnanmuodostukseltaan ja runsailta vesistöiltään. Pohjois-Karjalaan tultaessa vaaramaisemissa näkyy jyhkeitä hirsilinnoja. Kokonaisuutena Sininen tie seuraa vesireittiä pitkin tuhansia vuosia vanhaa väylää lännestä Atlantin rannalta itään Äänisjärven rannalle.

Via Finlandia ja Sodan ja Rauhan tiet – Vireillä olevat matkailutiehankkeet Etelä-Pohjanmaan alueella

Via Finlandia on suomalaisen kulttuuriin perustuva matkailutie, joka kulkee valtateitä 3, 16, 18 ja 19 pitkin 18 paikkakunnan kautta Helsingistä Vaasaan. Etelä-Pohjanmaalla via Finlandia kulkee Jalasjärven, Kurikan ja Ilmajoen kuntien alueella. Via Finlandiaa matkatessa on mahdollisuus tutustua eri kulttuurilaitoksiin, kuten Ateneumiin Helsingissä, Jean Sibeliuksen Ainolaan Järvenpäässä, Hämeen linnaan Hämeenlinnassa, Emil Wikströmin Visavuoreen Valkeakoskella, Sara Hildénin taidemuseoon Tampereella, Alvar Aalto -keskukseen Seinäjoella ja Vanha Vaasan raunioalueeseen Vaasassa. Reitin varrelle sijoittuu erilaisia majoitusvaihtoehtoja maalla ja kaupungeissa sekä paikallisia ateriointimahdollisuuksia. Via Finlandia on osa Via Baltica Nordicaa, joka kulkee Suomeen Via Baltican kautta jatkuen Ruotsiin ja Norjaan Sinistä tietä (E12).

Sodan ja rauhan tietä kehitetään kansainvälisenä Interreg III A-hankkeena. Hankkeen sisältö perustuu Suureen Pohjan sotaan (1700–1721) ja Suomen sotaan (1808–1809). Kehittämishankkeessa luodaan sotia ja taistelupaikkoja esittelevä matkailureitti oheispalveluineen ja opastuskeskuksineen. Reitti ulottuu Alavudelta Merenkurkun yli Uumajaan ja Sävariin. Sodan ja rauhan tien pituus alkuvaiheessa on noin 300 km. Etelä-Pohjanmaalla Sodan ja rauhan tie kulkee Alavuden, Kuortaneen, Lapuan ja Ylistaron kuntien alueella. Sinisestä tiestä ja via Finlandiasta poiketen maakunnassa reittiin sisältyy myös alempiasteisia maanteitä. Hankkeen tarkoituksena on Sodan ja rauhan tien reitittäminen ja merkitseminen maastoon, sekä erilaisten palveluiden kytkeminen reittiin niin, että aihepiiristä kiinnostuneet matkailijat saavat tarvitsemansa palvelut reitillä. Hankkeeseen sisältyy myös matkailuyrittäjien kouluttamista historiamatkailun järjestämiseksi.

Matkailuteiden tietolähteenä on käytetty Tiehallinnon julkaisua *Matkailuteiden määrittely – Periaatteet, TIEH 1000080-v-04*.

Kuva 7. Etelä-Pohjanmaata koskevat matkailutiet.

3.1.6 Opastuspaikat

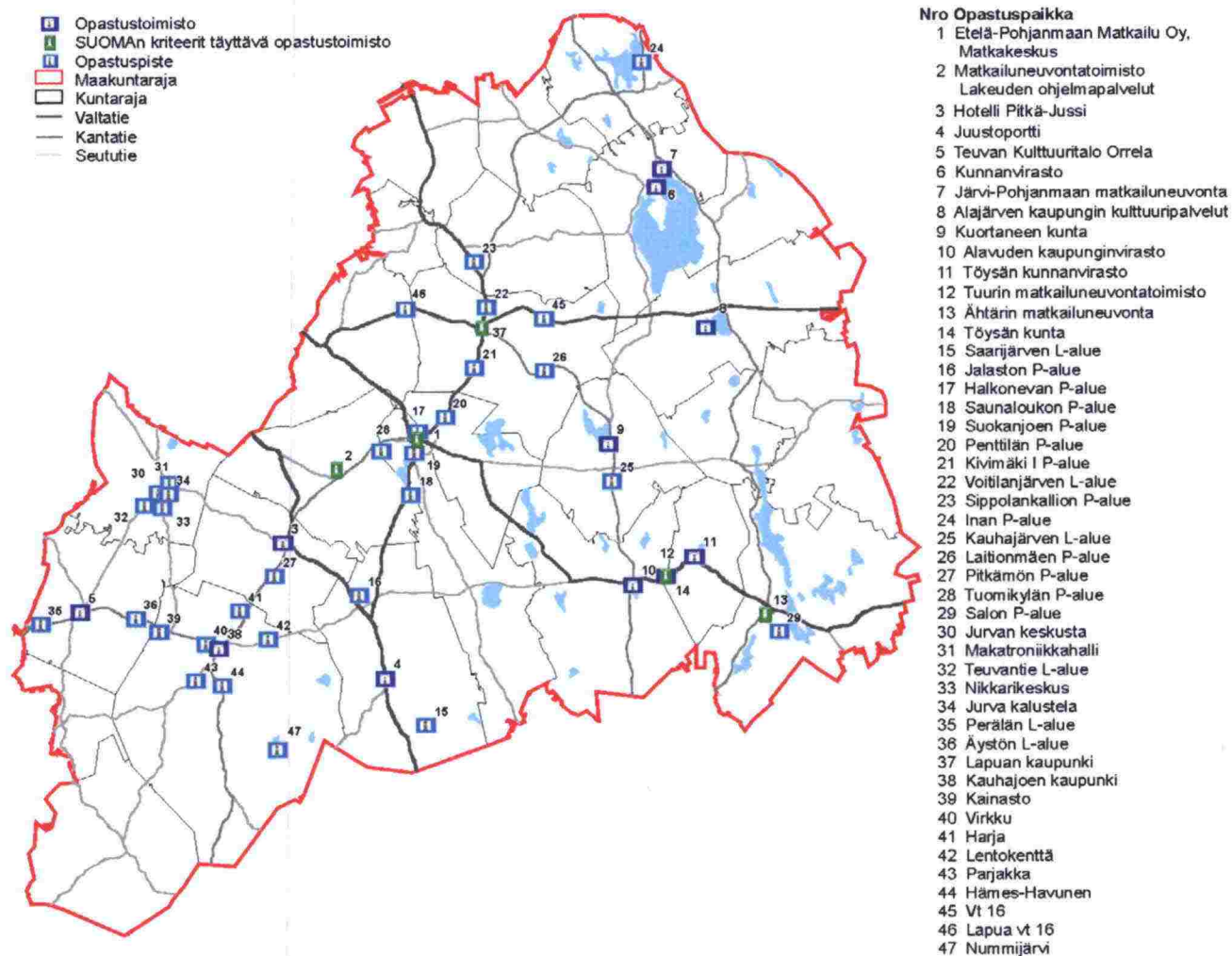
Opastuspaikalla tarkoitetaan opastuspistettä (i) tai opastustoimistoa (i). Opastuspiste on paikka, jonne on sijoitettu vähintään alueen palveluja osoittava opastuskartta. Opastustoimistossa tienkäyttäjä saa myös muuta matkailua koskevaa monipuolista tietoa. Opastuspisteen ja opastustoimiston tunnukset ovat muuttuneet helmikuussa 2007. Aikaisemmin opastuspistettä tarkoittavaa OPASTUS-INFORMATION -tunnusta ja opastustoimistoa tarkoittavaa i-tunnusta (nykyinen opastuspisteen merkki) saa enää käyttää vuoden 2009 loppuun saakka.

Viitoitettavan opastustoimiston tulee olla sijaintikuntansa hyväksymä ja sen tulee täyttää kansainvälisen vihreävalkoisen i-kilven vähimmäisvaatimukset. Kansainvälisen vihreävalkoisen i-kilven käyttövaatimukset on esitetty liitteessä 2. Jollei opastustoimistolla ole hankittuna kansainvälisen vihreävalkoisen i-tunnuksen käyttöoikeutta, on sen uuden opastustoimisto-tunnuksen käyttämiseen osoitettava, että se muuten täyttää palveluvarustukseltaan vihreävalkoisen i-kilven vähimmäisvaatimukset. Jos opastustoimisto ei täytä kansainvälisen vihreävalkoisen i-tunnuksen vähimmäisvaatimuksia, se voi-

daan yleensä osoittaa opastuspisteen tunnuksella edellyttäen, että opastustoimistossa on alueen palveluja osoittava opastuskartta.

Etelä-Pohjanmaalla on useimmissa kunnissa opastuspisteitä, jotka vielä viitoitetaan vanhan mallin mukaisesti OPASTUS-INFORMATION -kilvillä. Useissa kunnissa on myös opastustoimisto, joka viitoitetaan vanhan mallin mukaisesti nykyisellä opastuspisteen i-tunnuksella.

Kansainvälisen i-kilven käyttöoikeuksien vaatimuksia on uudistettu ja siksi kaikkien ao. kilpeä käyttävien toimistojen olisi pitänyt hakea uusi käyttö lupa 15.4.2007 mennessä Suomen Matkailuorganisaatioiden yhdistys – SUOMA ry. SUOMA hallinnoi nykyään Suomessa kansainvälisen vihreävalkoisen i-tunnuksen käyttöoikeutta. SUOMA on myöntänyt käyttöoikeuden kansainvälisen i-tunnuksen käytölle Etelä-Pohjanmaalla toistaiseksi vain Ilmajoella Lakeuden Ohjelmajärjestöille, Seinäjoella Seinäjoen matkailuneuvonnalle, Töyssässä Tuurin matkailuinfolle ja Ähtärissä Ähtärin matkailuneuvonnalle. Opastustoimistot ovat aikaisemmin saaneet kansainvälisen vihreävalkoisen i-tunnuksen käyttöoikeuden joko Matkailun Edistämiskeskukselta tai Matkailuasiamiehet ry:ltä.

Kuva 8. Etelä-Pohjanmaan nykyiset opastuspisteet ja SUOMA:lta kansainvälisen vihreävalkoisen i-tunnuksen käyttöoikeuden saaneet opastustoimistot.

3.2 Opastuspaikkojen kehittämisperiaatteet

3.2.1 Opastuspaikkojen vähimmäisvarustus

Tavoitteena on, että liikenteellisesti hyviin paikkoihin sijoittuvat opastuspaikat olisivat korkeatasoisia, joissa jaettaisiin yleispiirteistä tietoa koko maakunnasta sekä yksityiskohtaisempaa tietoa lähialueen kuntien ja matkailualueiden palveluista.

Korkeatasoisen opastuspaikan vähimmäisvarustus on:

- Opastuspaikka sijaitsee liikenteellisesti hyvällä paikalla ja paikkaan on helppo saapua matkailuperävaunullisella ajoneuvolla tai raskaalla ajoneuvoyhdistelmällä
- Kattava aukioloaika, mielellään 24 h
- Toiminnot sijaitsevat sisällä, jossa on siistit wc-palvelut ja henkilökuntaa aina paikalla. Hiljaisina aikoina henkilökunnan ei välttämättä tarvitse olla opastuksen ammattilainen.
- Opastuspaikassa jaetaan runsaasti ajantasaista, luotettavaa ja yrittäjiä tasapuolisesti kohtelevaa matkailuun ja tieverkkoon liittyvää tietoa laajalta alueelta
- Opastuspaikassa on kaikkien käytettävissä olevat internetyhteydet, jotka mahdollistavat valtakunnallisen tiedonjakelun

Esimerkiksi hyvin varustellut liikenneasemaketjut voisivat toimia korkeatasoisina opastuspaikkoina.

Opastustoimiston vähimmäisvarustelu on:

- Sijaintikunnan tai -alueen hyväksymä paikka, josta tienkäyttäjä saa matkailua koskevia tietoja
- Kansainvälisen vihreävalkoisen i-tunnuksen käytön vähimmäisvaatimukset täyttävä matkailuneuvonnan aukioloaikojen, henkilökunnan määrän, ammattitaidon ja kielitaidon, tieto- ja esittelyaineistojen sekä sähköisten palvelujen osalta (ks. liite 2)
- Piha-alueelle on sijoitettu alueen palveluja osoittava ajan tasalla oleva opastuskartta

Opastuspisteen vähimmäisvarustelu on:

- Alueen palveluja osoittava ajan tasalla oleva opastuskartta

Opastuspaikat viitoitetaan joko opastuspisteenä tai opastustoimistona paikan varustelun mukaan. Jos samalla alueella sijaitsee lähekkäin opastuspiste ja opastustoimisto, valitaan vain toinen viitoitettavaksi kohteeksi, elleivät liikenneturvallisussyt edellytä toisenlaista ratkaisua.

3.2.2 Sijoittaminen

Kaikkien opastuspaikkojen tulee olla käyttäjille houkuttelevia ja siksi opastuspaikkojen laatu korvaa määrän. Kuntien on järkevää toteuttaa yhteisiä

opastuspaikkoja, jolloin esimerkiksi opastuspaikoissa jaettavan tiedon laatu ja ajan tasalla pitäminen helpottuu.

Korkeatasoinen opastuspaikka on taloudellisinta järjestää paikkaan, joka on helposti saavutettavissa ja jossa on kattavat aukioloajat, viihtyisät tilat ja miellyttävät oheispalvelut tarjolla kaupallisesti kannattavalla ja itsensä elättävällä tavalla. Esimerkiksi 24 h –huoltoasemat ovat tarkoitukseen hyvin soveltuva ympäristö. Opastusta tarvitseva matkailija arvostaa enemmän palvelun laatua kuin sitä, sijaitseeko opastuspaikka samalla puolella kunnan rajaa kuin esimerkiksi infon avulla tavoitettava matkailupalvelu sijaitsee. Kunnan rajoja tärkeämpää on, että kunnalla on ylipäätään mahdollisuus saada alueensa matkailupalvelut näkyviin siellä missä on mahdollisuus kohdata runsaasti asiakkaita.

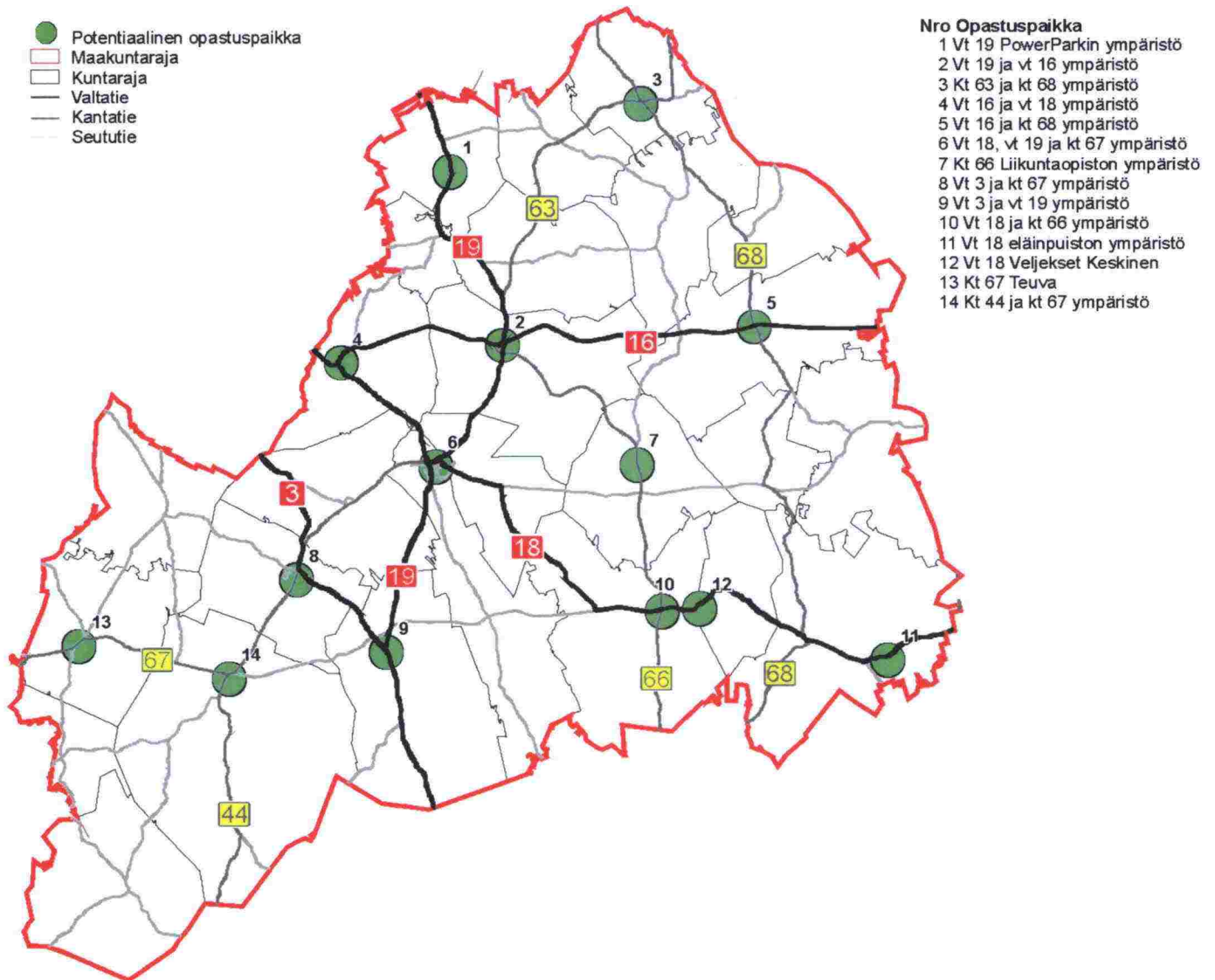
Pääperiaate on, että opastuspaikka kannattaa taajaman ulkopuolella sijoittaa alueelle johtavien pääteiden varsille levähdys- tai pysäköintialueelle, palveluyhteyden yhteyteen tai yksinomaan opastustoimintaan varatulle alueelle. Taajamassa opastuspaikka kannattaa sijoittaa liikenteellisesti keskeiselle paikalle kuten torille, linja-auto- tai rautatieasemalle, merkittävän kauppakeskuksen tai pysäköintialueen läheisyyteen jne. Taajamassa oleva opastuspaikka tulee mahdollisuuksien mukaan osoittaa kaikilta merkittäviltä tulosuunnilta taajamaan saavuttaessa.

Opastuspaikat Etelä-Pohjanmaalla

Etelä-Pohjanmaan palvelujen saavutettavuus paranee, jos maakunnan tärkeimpiin liikenneverkon solmupisteisiin sekä merkittävimpien palvelujen ja kohteiden läheisyyksiin sijoitetaan opastuspaikka. Opastuspaikkojen sijoittelussa tulee ottaa huomioon myös maakuntarajat ylittävä liikenne. Liikenteellisesti hyviin paikkoihin sijoittuvien opastuspaikkojen tulee mielellään olla laadultaan ja toiminnoiltaan korkeatasoisia. Opastuspaikkojen hyvä saavutettavuus voi johtaa siihen, että niitä joudutaan kohdekohtaisesti toteuttamaan useampia, esimerkiksi kaikille merkittävälle liikenteen tulosuunnille. Kuitenkin pienemmillä paikkakunnilla tai pistemäisissä kohteissa on usein mahdollista ohjata tienkäyttäjät eri liikenteen tulosuunnista samaan opastuspaikkaan edellyttäen, että opastettavasta reitistä ei muodostu kohtuuttoman pitkää.

Etelä-Pohjanmaalla opastuspaikoille liikenteellisesti hyviä sijaintipaikkoja ovat ainakin alueen valta- ja/tai kantateiden risteysalueet sekä Ähtärin eläinpuiston, Powerparkin, Lauhanen ja Kauhanen-Pohjankankaan kansallispuistojen, Seinäjoen kaupungin, Kuortaneen kunnan ja Tuurin sisääntuloväylien läheisyyksissä olevat alueet.

Kuntia suositellaan yhteistyössä toistensa kanssa toteuttamaan opastuspaikat maakunnan tasolla vähintään liikenteellisesti hyviin paikkoihin. Lisäksi kunnat voivat halutessaan toteuttaa opastuspaikkoja myös muihin paikkoihin. Opastuspaikkojen sijaintipaikkoja määriteltäessä on otettava huomioon, että kaikkien opastuspaikkojen informaation on oltava ajan tasalla ja että informaatiota jaetaan yhdenmukaisella tavalla. Opastuspaikkojen maltillinen määrä helpottaa tietojen ajan tasalla pitämistä sekä luo useasti paremmat puitteet palvelujen paremmalle laadulle – **laatu korvaa määrän!**

Kuva 9. Esimerkki liikenteellisesti hyvillä opastuspaikkojen sijainneille.

3.2.3 Kehittämissuosituks

Palvelukohteiden maakunnallisessa opastussuunnitelmassa **suositellaan** opastuspaikkojen kehittämiseksi seuraavia asioita:

A. Opastuspaikkojen opastuskarttojen ajan tasalle laittaminen

Kuntia suositellaan seututasolla yhteistyöhön opastuskarttojen ajan tasalle saattamiseksi. Opastuskarttojen suunnittelussa on tärkeää, että matkailijoille palveluja tarjoavilla yrittäjillä on mahdollisuus esimerkiksi maksua vastaan esittää opastuskartassa yrityksensä sijainti sekä kartan tekstiosassa yrityksensä tarjoamat palvelut ja yhteystiedot. Maksuilla kunnat voivat esimerkiksi pitää karttoja ajan tasalla.

B. Opastuspaikkojen sijaintipaikkojen tarkistaminen

Kuntia suositellaan yhteistyössä Tiehallinnon Vaasan tiepiirin kanssa tarkistamaan viitoitettavien opastuspaikkojen sijainnit. Olemassa olevat opastuspisteet tulee tarvittaessa poistaa tai siirtää uusiin paikkoihin, taikka vaihtoehtoisesti rakennetaan kokonaan uudet opastuspisteet. Opas-

tuspisteiden sijaintien tarkistaminen on tarpeen myös opastusmerkkien uusimisen vuoksi, joka tulee tehdä vuoden 2009 loppuun mennessä.

Opastuspaikkojen sijaintipaikkojen tarkistamisen yhteydessä kuntien tai kuntien matkailusta vastaavien tahojen tulee selvittää yksityisten yrittäjien tahtotila opastuspaikkojen kehittämiseen ja ylläpitämiseen ainakin liikenteellisesti merkittävillä paikoilla.

C. Opastuspaikkojen laatutason nostaminen

Kuntia suositellaan seututasolla yhteistyössä pohtimaan keinoja opastuspaikkojen laatutason nostamiseksi. Keskeisenä asiana on selvittää yksityisten yrittäjien tahtotila opastuspaikkojen kehittämiseen ja ylläpitämiseen ainakin liikenteellisesti merkittävillä paikoilla.

3.3 Maakunnan merkittävimpien palvelujen ja kohteiden määrittäminen

Etelä-Pohjanmaan maakuntaohjelma 2007–2010:

"Ympäristö: Alueen luonnon vetovoimatekijöihin kuuluvat **Lauhanvuoren** ja **Kauhanevan- Pohjankankaan kansallispuistot**. Laajoja luonnonmukaisia virkistys-aluekokonaisuuksia on Suupohjan, Kuusiokuntien ja Järviseedun seutukunnissa. Nämä kaikki luovat perustan monipuoliselle luontomatkailulle."

"Maakunnalliset vapaa-ajan palvelut: Kuortaneella toimivasta urheiluopistosta on kehittynyt hyvinvointikeskus, joka tarjoaa niin kilpa- ja huippu-urheiluvalmennusta kuin vapaa-ajan ja terveyskasvatuksen palveluja maakunnan asukkaille ja osin myös kansainvälisesti. Maakunnan matkailuyritykset tarjoavat vapaa-ajanpalveluita niin paikallisille asukkaille kuin matkailijoillekin. Matkailuvetovoimaa lisäävät mm. **Ähtärin eläinpuisto, PowerPark- huvipuisto, Suomen suurin kyläkauppa Veljekset Keskinen, Kuortaneen urheiluopisto liikuntahotelleineen, alueen kylpylät sekä lukuisat urheilu- ja kulttuuritapahtumat.**"

Etelä-Pohjanmaan matkailustrategia ja toimenpidesuunnitelma 2007–2013:

Strategia lähtee kuitenkin siitä, että kansallisen matkailukeskuksen tunnusmerkit täyttäviä matkailukeskittymiä löytyy maakunnastamme kuusi kappaletta.

Maakunnan matkailukeskittymät: Ähtärin eläinpuistoalueen perhematkailukeskittymä, Tuurin ostosmatkailukeskittymä, Kuortaneen liikuntamatkailukeskittymä, Härmän ja PowerPark alueen – matkailukeskittymä, Nykäläniemi-Halkosaari – vapaa-aikamatkailukeskittymä Lappajärvellä sekä Seinäjoen kaupunki (tapahtuma-, kokous- ja kulttuurimatkailu) ja Kalajärven virkistysalue keskittymä.

Viitoituskelpoisuuksien suosituksenantajatahojen ja muiden sidosryhmien näkemysten sekä kohteiden kävijämäärätilastojen perusteella on Etelä-Pohjanmaalta löydettävissä seuraavat maakunnallisesti merkittävät palvelut tai kohteet, joiden näkyminen alueen opastuspaikoissa ja maanteiden varsille sijoittuvissa opastusmerkeissä tulee varmistaa:

- Powerpark (Alahärmä)
- Ähtärin eläinpuisto (Ähtäri)
- Lauhanvuoren kansallispuisto (Isojoki ja Kauhajoki)
- Kauhanevan-Pohjankankaan kansallispuisto (Kauhajoki)
- Nykäläniemi-Halkosaaren alue (Lappajärvi)
- Kuortaneen vapaa-aikakeskus (Kuortane)
- Tuurin kyläkauppakeskus (Työsä)

Powerpark

Powerparkissa on muun muassa karting-rata, huvipuisto sekä majoitus- ja ravitsemispalveluja.

Ähtärin eläinpuisto

Vuoden ympäri avoinna olevassa eläinpuistossa on yli 300 eläintä, jotka edustavat yli 65 eri lajia. Vuosittain eläinpuistossa vierailee noin 130 000–150 000 kävijää. Eläinpuiston kävijämäärät ylittävät selkeästi eläintarha tai -puisto -tunnukselle määritellyt viitoituskelpoisuuden raja-arvot.

Lauhanvuoren kansallispuisto

Lauhanvuori erottuu Pohjanmaan tasaisesta ympäristöstä geologian ja kasvillisuuden osalta. Alueella on karuja mäntykankaita, lähteikköjä, lähdepuroja, allikkoisia soita sekä kivijadoja eli muinaisia rantakivikoita.

Kauhanevan-Pohjankankaan kansallispuisto

Kauhanevan-Pohjankankaan maisemaa hallitsevat kuivan karut mäntyvaltaiset kankaat sekä lukuisat laajat ja avoimet nevat.

Nykälänniemi-Halkosaari

Lappajärvellä sijaitsevassa vapaa-ajankeskuksessa on muun muassa ympärivuotinen informaatiokeskus, kesäteatteri, kylpylä, meteoriittikeskus, golfkenttä, kotiseututalo Taavintupa, Kraateri-kahvila sekä asuntovaunu- ja lomamökkialue.

Kuortaneen vapaa-aikakeskus

Urheiluopiston alueella on sisä- ja ulkotiloihin järjestetty paljon erilaisia liikukumismahdollisuuksia. Sisähalleissa voi harjoitella esimerkiksi yleisurheilua, palloilupelejä, golfia, uintia, ammuntaa, spinningpyöräilyä ja seinäkiipeilyä. Ulkona on lenkki- ja luontopolkujen, hiihtolatujen ja pururadan lisäksi yleisurheilukenttä, heittolajien kenttä, pesäpallo-, jalkapallo- ja koripallokentät, 16 tenniskenttää, frisbeegolf-rata, tekolumilatu 800 m ja beach volley-kentät. Alueella on myös majoitus- ja ravitsemispalveluja.

Tuurin kyläkauppakeskus

Töysän kunnan Tuurissa sijaitseva kyläkauppa on myynniltään Suomen toiseksi suurin tavaratalo. Kyläkaupan palveluja ovat tavarapuoti, ruokapuoti, hotelli, karavaanarialue, ravintolapalvelu, liikenneasema ja pihapuoti. Alueen nähtävyyksiä ovat muun muassa OnnenKenkä-monumentti, Vesa Keskisen kartanon riippuva puutarha ja OnnenKivi-museoravintola.

Kohdekohtaisen viitoituksen lisäksi maakunnan merkittävimpien palvelujen läheisyydessä tulee olla tasokkaat opastuspaikat ja alueiden sisäisen opastuksen tulee olla kattava ja ajantasainen. Maakunnan merkittävimmiksi valitut palvelut tai kohteet tulee mahdollisuuksien mukaan ottaa huomioon myös maantieteellisessä viitoituksessa.

3.4 Seudulliset suunnittelualueet

Seudulliset suunnittelualueet noudattavat olemassa olevaa seutukuntajakoa lukuun ottamatta muutamaa poikkeusta. Lehtimäki ja Soini on sijoitettu Kuu-siokunnista Järviseudun kuntiin, koska kunnilla on vireillä yhteistyötä Alajär-ven kanssa. Kortesjärvi on sijoitettu Järviseuduista Härmänmaahan, koska kunnalla on vireillä yhteistyötä Alahärmän, Ylihärmän ja Kauhavan kanssa.

Etelä-Pohjanmaan seudulliset suunnittelualueet ovat:

- A. Alajärvi, Evijärvi, Lappajärvi, Lehtimäki, Soini ja Vimpeli**
- B. Alahärmä, Kauhava, Kortesjärvi ja Ylihärmä**
- C. Alavus, Kuortane, Töysä ja Ähtäri**
- D. Seinäjoen seutukunta & Eteläiset naapurikunnat**
 - Ilmajoki, Jalasjärvi, Kurikka, Lapua, Nurmo, Seinäjoki ja Ylistaro
- E. Suupohjan seutukunta**
 - Jurva, Isojoki, Kauhajoki, Karijoki ja Teuva

Kuva 10. Ehdotus Etelä-Pohjanmaan seudullisiksi suunnittelualueiksi.

3.4.1 Palvelukohteiden seudullisessa opastussuunnitelmassa huomioon otettavia asioita

Etelä-Pohjanmaan palvelukohteiden opastussuunnitelman kartoituksen perusteella palvelukohteiden seudullisen opastussuunnitelman laatimista tai yksittäisen opasteluvan käsittelyä varten täsmennetään yleisiä viitoitusperiaatteita seuraavilla tavoilla:

- Maakunnan merkittävimmiksi määritellyjä kohteita ja palveluja voidaan tapauskohtaisesti viitoittaa muita kohteita tehokkaammin ja kauempaa. Opastusetaisyys ei saa kuitenkaan kohtuuttomasti ylittää valtakunnallisia suositusarvoja.
- Viitoituskelpoisuuksien suosituksenantajatahojen suosittelimille kohteille pyritään löytämään viitoitusratkaisu aina taajamien ulkopuolella ja taajamissa silloin, kun kohde on määritelly erittäin merkittäväksi (merkitty listassa lihavoituna). Opastuksen edellytyksenä on myös, että viitoitus voidaan järjestää yleisiä liikenneturvallisuusperiaatteita noudattaen. Muita taajamissa olevia viitoituskelpoisuuksien suosituksenantajatahojen suosittelimia kohteita voidaan tapauskohtaisesti viitoittaa kohteiden välittömässä läheisyydessä, jos näillä on oma liittymä eikä ympäristössä ole paljon muita viitoitettavia kohteita.
- Muiden kuin viitoituskelpoisuuksien suosituksenantajatahojen, esimerkiksi kuntien, maakuntamuseon tai matkailupalveluyhtiön, viitoitettaviksi suosittelimia kohteita osoitetaan taajaman ulkopuolella yleensä palvelukohteen osoiteviitalla ja tarvittaessa palvelukohteen osoiteviitan ennakkomerkillä. Taajamissa tällaisia kohteita ei yleensä viitoiteta, ellei viitoitukselle ole liikenteellistä tarvetta.
- Leirintäalueen opastusetaisyys voi ylittää kohtuullisen määrän valtakunnallisesta suosituksesta, jos kunnassa ei ole omaa leirintäaluetta. Muutoin leirintäalueen viitoituksessa noudatetaan yleistä opastustapaa.
- Maakunnassa olevien matkailuteiden viitoituksen edellytyksenä on, että matkailutie on virallinen ja että tämä täyttää kaikki matkailutien merkitsemisen edellytykset.

Yksittäisten palvelukohteiden viitoitusratkaisut käsitellään tarkemmin seudullisessa opastussuunnitelmassa. Yksittäisen kohteen opastustapa ratkeaa lopullisesti opasteluvan käsittelyn yhteydessä, jolloin opasteluvan hakijan on osoitettava kohteensa viitoituskelpoisuus.

3.5 Maakunnan opastusstrategia

Maakunnan opastusstrategian tarkoituksena on parantaa palvelukohteiden viitoituksen laatutasoa, edistää palvelukohteiden viitoituksen yleisten tavoitteiden toteutumista sekä lisätä sidosryhmien, erityisesti kuntien ja palvelujen viitoituskelpoisuutta suosittlevien toimijoiden, tietoisuutta opastusasioissa.

Maakunnan opastusstrategian avulla pyritään omalta osaltaan edistämään maakuntaohjelman ja matkailustrategian sekä niiden toimenpidesuunnitelmien toteutumista.¹

Maakunnan opastusstrategia sisältää seuraavat asiat:

MAAKUNNAN OPASTUKSEN YHTEISTYÖRYHMÄ PERUSTETAAN vuoden 2007 loppuun mennessä. Työryhmä järjestäytyy, sopii tehtävistä ja sopii kokoontumiskäytännöstä.

PALVELUKOhteiden SEUDULLISTEN OPASTUSSUUNNITELMIEN LAATIMINEN KÄYNNISTETÄÄN Tiehallinnon Vaasan tiepiirin johdolla yhteistyössä kuntien, asianomaisten seutujen matkailu- ja yrittäjäjärjestöjen sekä viitoituskelpoisuuksien paikallisten suosituksenantajatahojen kanssa. Tavoitteena on laatia seudulliset opastussuunnitelmat kullekin suunnittelualueelle kertaalleen valmiiksi vuoden 2013 loppuun mennessä, jossa ajassa myös palvelukohteiden viitoitus on uusittava maastoon uusien ohjeiden ja tieliikenneasetusten mukaisten opastusmerkkien mukaisiksi. Suunnittelutyön kustannusjaoksi esitetään, että Tiehallinto vastaisi puolesta osuudesta ja kunnat yhteisesti esim. asukasluvun perusteella vastaisivat toisesta puolesta. Suunnittelutyön käynnistymisestä sovitaan esitetyllä suunnittelujaolla kuntien kiinnostuksen mukaan. Kuntien osallistuminen on opastussuunnitelmien käynnistämisen ehto. Palvelukohteiden seudullisia opastussuunnitelmia voidaan tehdä myös samanaikaisesti tieverkon viitoituksen yleissuunnittelun kanssa.

KUNNAT LAITTAVAT YHTEISTYÖSSÄ OPASTUSPAIKKOJEN OPASTUSKARTAT AJAN TASALLE SEKÄ TARKISTAVAT YHTEISTYÖSSÄ TIEHALLINNON VAASAN TIEPIIRIN KANSSA OPASTUSPAIKKOJEN SIJAINNITPAIKAT. Opastuspaikkojen viitoitus on uusittava vuoden 2009 loppuun mennessä uusien tieliikenneasetusten opastuspaikkoja osoittavien opastusmerkkien mukaisiksi. Keskeisenä asiana on selvittää yksityisten yrittäjien tahtotila opastuspaikkojen kehittämiseen ja ylläpitämiseen ainakin liikenteellisesti merkittävillä paikoilla.

3.6 Maakunnan opastuksen yhteistyöryhmä

Palvelukohteiden opastusasioita varten esitetään perustettavan Etelä-Pohjanmaan maakuntaopastuksen yhteistyöryhmä. Yhteistyöryhmä esittää koostuvan Tiehallinnon Vaasan tiepiirin, eri palvelujen viitoituskelpoisuutta suosittlevien paikallisten tahojen, Etelä-Pohjanmaan liiton ja kuntien edustajista. Jatkossa yhteistyöryhmän toiminnan vakiinnuttua tulee tutkia mahdollisuutta yhdistää Etelä-Pohjanmaan, Pohjanmaan ja Keski-Pohjanmaan maakuntaopastuksen yhteistyöryhmät yhdeksi organisaatioksi. Kaikissa ryhmissä toimii muutamia samoja eri palvelujen viitoituskelpoisuutta suosittlevia tahoja.

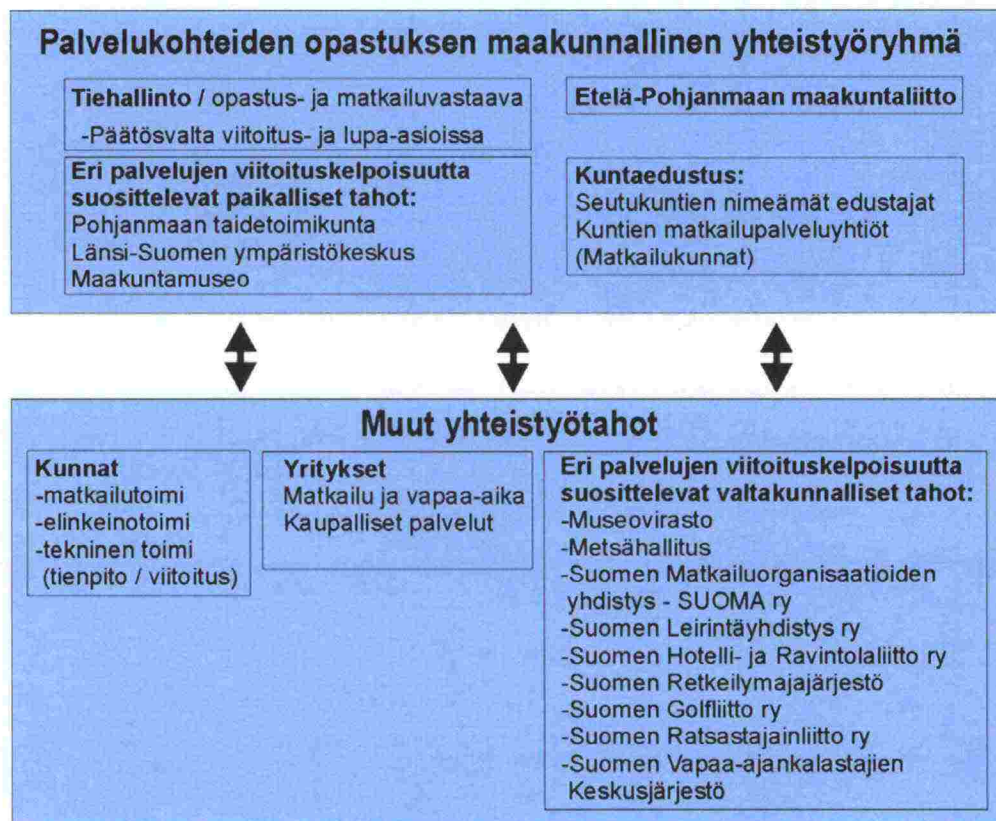
¹ **Etelä-Pohjanmaan maakuntaohjelma 2007–2010:**

*"Matkailuelinkeinon harjoittaminen edellyttää tienpitoon ja liikenteeseen liittyvien palvelujen kehittämistä. Hyvä saavutettavuus, tiestön kunnossapito, **opastus ja viitoitus** ovat avainasemassa maakunnan matkailuelinkeinon kehittämisessä. Virkistys- ja matkailualueet, kulttuurihistorialliset alueet, muinaismuistot ja matkailutiet sijaitsevat hajautetusti eri puolilla Etelä-Pohjanmaata."*

Yhteistyöryhmän toiminnasta ja koollekutsumisesta vastaa Tiehallinto, jolla on päätösvalta maanteiden viitoitus- ja opastelupa-asioissa. Varsinaisen yhteistyöryhmän jäseninä kuntia edustavat esimerkiksi valitut seutukuntien edustajat, kuntien matkailupalveluista vastaavat matkailupalvelu- ja kehittämisyritykset tai vastaavat toimielimet. Matkailullisesti merkittävillä kunnilla voi olla yhteistyöryhmässä pysyvä edustajansa. Yhteistyöryhmässä voi olla edustettuina myös muita maakunnallisia toimijoita (ks. kuva 11).

Yhteistyöryhmän tehtävänä on kokoontua vuosittain tai tarpeen vaatiessa useammin seuraamaan maakunnallisen opastusstrategian toteutumista, käsittelemään alueellisten opastusperiaatteiden toimivuutta sekä tarkistamaan maakunnallisessa opastussuunnitelmassa kartoitettujen tietojen ajantasaisuutta. Yhteistyöryhmän tehtävänä on lisätä tietoisuutta opastusasioista sidosryhmien keskuudessa. Tarvittaessa yhteistyöryhmän edustaja voi myös toimia Tiehallinnon johdolla tehtävien palvelukohteiden seudullisten opastussuunnitelmien työryhmän jäsenenä.

Yhteistyöryhmä tulee tehdä yhteistyötä kuntien ja yrittäjien kanssa sekä tiedottaa toiminnastaan tarpeelliseksi katsomille tahoille. Yhteistyöryhmän jäsenten tulee kertoa opastusasioihin liittyvää tietoa yhdenmukaisella tavalla asiasta kiinnostuneille tahoille, esimerkiksi palveluja tarjoaville yrittäjille tai ohjata tiedonhaluiset tahot ottamaan yhteyttä Tiehallintoon. Muut yhteistyötahot voivat tarpeen vaatiessa osallistua yhteistyöryhmän toimintaan, mutta pääsääntöisesti yhteistyöryhmän ulkopuoliset yhteistyötahot ovat taustavaihtajia.

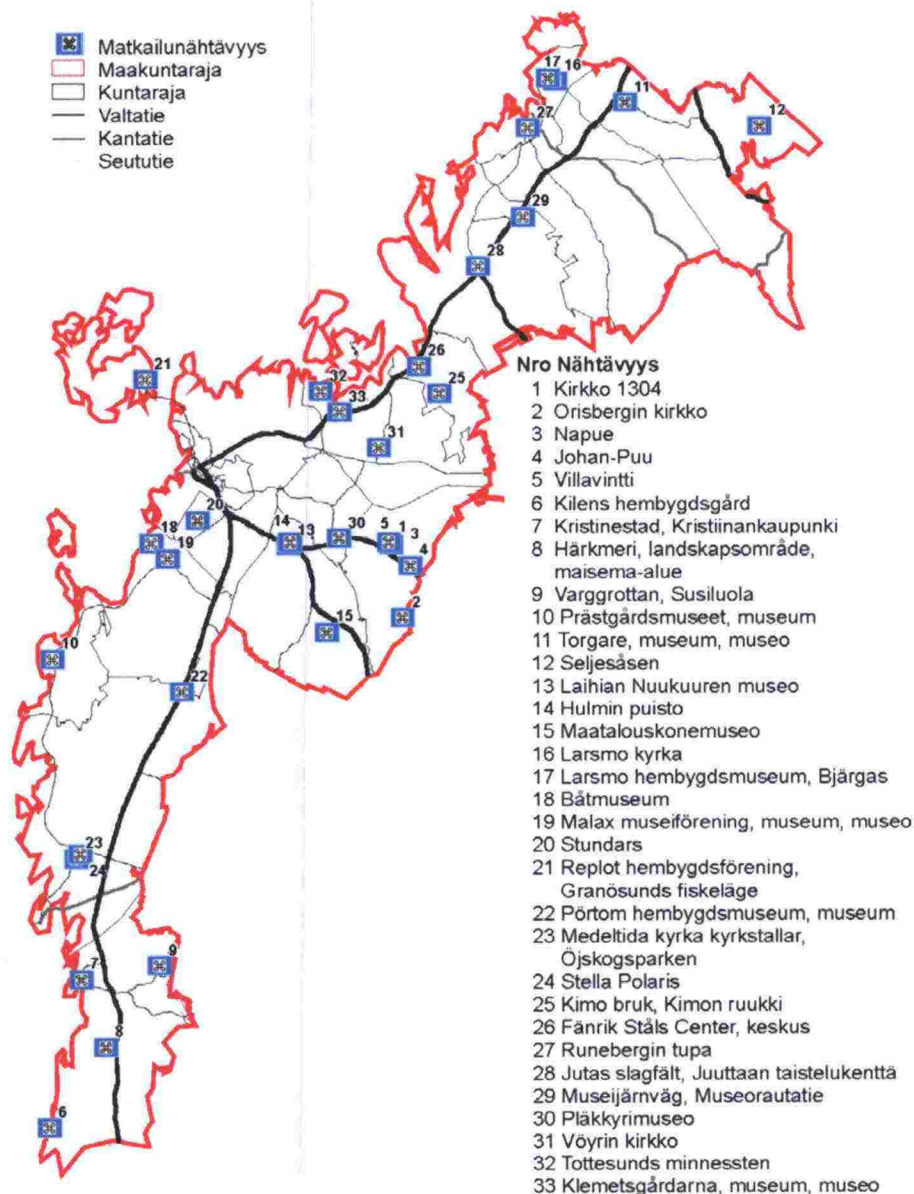
Kuva 11. Esimerkki palvelukohteiden opastuksen maakunnallisesta yhteistyöryhmästä.

4 POHJANMAAN MAAKUNTA

4.1 Nykytilanteen kartoitus

Nykytilanne on kartoitettu maakunnallisesti ja valtakunnallisesti merkittävien nähtävyyksien, aktiviteettipaikkojen, matkailualueiden, leirintäalueiden ja opastuspaikkojen osalta. Kartoitus on tehty yhteistyössä nähtävyyksien viitoituskelpoisuutta suosittavien tahojen sekä kuntien ja muiden sidosryhmien kanssa (ks. 1.2.4).

Kaikki maanteiltä nykyisin nähtävyytenä viitoitetut kohteet eivät enää täytä voimassa olevia viitoituskriteerejä. Maakunnassa on kuitenkin paljon myös sellaisia viitoituskriteerit täyttäviä nähtävyyksiä (ks. kohta 4.1.1), joita ei nykyisin viitoiteta maanteiden varsilta.

Kuva 12. Nykyisin maanteiltä nähtävyytenä viitoitetut luvanvaraiset kohteet.

4.1.1 Nähtävyydet

Museo tai historiallinen rakennus

Maakunnan museot sijaitsevat enimmäkseen taajamissa ja ovat pääsääntöisesti vuosikymmeniä toimineita. Useat nykyisin viitoitettut museot eivät täytä aukioloaikojensa puolesta viitoituskelpoisuuskriteerejä.

Museovirasto on yhteistyössä **Pohjanmaan museon** kanssa määritellyt seuraavat alueen museot ja historialliset rakennukset viitoituskelpoisiksi kohteiksi (T = sijaitsee taajamassa, O = opastus nykyisin):

Isokyrö	<i>Isonkyrön kotiseutumuseo</i> (T) <i>Isonkyrön vanha kirkko</i> , myös taiteellinen nähtävyys (T) <i>Orisbergin kappeli*</i> (O)
Korsnäs	<i>Korsnäsin kotiseutumuseo</i> (T) <i>Korsnäsin pappilamuseo</i> (T)
Kristiinankaupunki	<i>Carlsron museo</i> Kiilin kotiseutumuseo
Kruunupyy	<i>Torgare*</i> (O)
Laihia	<i>Laihian museo ja Nuukuuren museo</i> (O)
Luoto	<i>Bjärgasin kotiseutumuseo*</i>
Maalahti	<i>Merenkurkun venemuseo</i> (O) <i>Brinkenin kotiseutumuseo</i>
Mustasaari	Museo ja kulttuurikeskus Stundars , myös taiteellinen nähtävyys (T, O)
Närpiö	<i>Närpiön kirkko ja kirkkotallit</i> (T, O) <i>Pirttikylän kotiseutumuseo*</i> (O), puutteelliset aukioloajat kesäkuussa <i>Öjskogsparkenin museoalue</i> (T)
Oravainen	<i>Vänrikki Stoolin keskus</i>
Pietarsaari	<i>Pietarsaarensseudun kotiseutumuseo*</i> (T) <i>Rosenlundin pappila</i> (T) <i>Aspegrenin puutarha</i> , myös taiteellinen nähtävyys (T) <i>Runebergin tupa</i> , myös taiteellinen nähtävyys (T, O)
Uusikaarlepyy	<i>Kuddnäs</i> (T)
Vaasa	Pohjanmaan museo , myös taiteellinen nähtävyys (T) TerraNova – Merenkurkun luontokeskus (T) <i>Vanhan Vaasan museo</i> (T) <i>Mustasaaren kirkko</i> (T)
Vähäkyrö	<i>Vähäkyrön kotiseutumuseo</i> (T)
Vöyri-Maksamaa	<i>Klementsintalot</i> (O) <i>Tottesund</i> (T)

Yllä olevassa listassa on esitetty lihavoituna ns. maakunnan ykköskohteet.

* Museovirasto pitää potentiaalisina viitoitettavina museoina myös *Orisbergin kappelia*, *Torgarea*, *Bjärgasin kotiseutumuseota*, *Pirttikylän kotiseutumuseota* ja *Pietarsaarensseudun kotiseutumuseota*, mikäli aukioloajat ovat riittävät.

Joidenkin kohteiden osalta viitoituskelpoisuus edellyttää aukioloaikojen tarkistamista. Mahdollista on myös, että viitoitus hoidetaan kausiluonteisesti.

Nähtävyyksien viitoituskelpoisuutta suosittelevien virallisten tahojen lisäksi ovat muut tahot suositelleet kunnittain seuraavia muita museoita tai historiallisia rakennuksia viitoituskelpoisiksi kohteiksi (T = sijaitsee taajamassa, O = opastus nykyisin / esittäjätaho):

Isokyrö	<i>Orisbergin kartano</i> , avoinna sopimuksen mukaan (Pohjanmaan museo) <i>Pitkä Perttilä</i> (Pohjanmaan museo)
Kaskinen	<i>Bladhin talo</i> (T / Pohjanmaan Matkailu ry, Pohjanmaan museo) <i>Kaskisten kalastusmuseum</i> (T / Pohjanmaan museo) <i>Kaskisten kotiseutumuseum</i> (T / Pohjanmaan museo)
Kristiinankaupunki	<i>Merimuseum + merimakasiini</i> (T / Pohjanmaan museo, Pohjanmaan Matkailu ry) <i>Lapväärtin kirkko + kellotorni</i> (T / kaupunki)
Laihia	<i>Alkio-Koti</i> (T / kunta) <i>Laihian maatalouskonemuseum</i> (Pohjanmaan Matkailu ry, Pohjanmaan museo) <i>Suomen nuorisoseuramuseum</i> (T / Pohjanmaan Matkailu ry, Pohjanmaan museo)
Luoto	<i>Bosundin vene- ja kalastusmuseum</i> (T / kunta)
Maalahti	<i>Bergön kotiseutumuseum</i> , kausiluonteinen (Pohjanmaan museo) <i>Åminneborg</i> (Pohjanmaan museo)
Mustasaari	<i>Björköns kotiseutumuseum</i> (Pohjanmaan museo) <i>Raippaluodon kotiseutumuseum</i> (O / Pohjanmaan museum) <i>Grönvikin kartano</i> (Pohjanmaan museo)
Närpiö	<i>Benvikin rakennukset</i> (Pohjanmaan museo) <i>Bladhin mausoleomi</i> (Pohjanmaan museo) <i>Ylimarkun kotiseutumuseum</i> (kunta) <i>Postimuseum</i> (kunta)
Oravainen	<i>Työväenasuntomuseum Virgo</i> , kausiluonteinen (Pohjanmaan museo) <i>Kimon museum</i> (Pohjanmaan museo)
Pedersöre	<i>Fornstugan</i> (T / kunta) <i>Lassfolk</i> (T / kunta, Pohjanmaan museo) <i>Åliden</i> (T / kunta, Pohjanmaan museo)
Pietarsaari	<i>Asemuseum</i> , avoinna vain sopimuksen mukaan (T / Pohjanmaan Matkailu ry) <i>Pietarsaaren kaupunginmuseum</i> (T, O / Pohjanmaan Matkailu ry, Pohjanmaan museo, kaupunki) <i>Moottorimuseum</i> (T / Pohjanmaan museo, kaupunki) <i>Pedersören kirkko</i> (T / Pohjanmaan museo, kaupunki) <i>Sikurimuseum</i> (T / Pohjanmaan Matkailu ry, kaupunki)
Uusikaarlepyy	<i>Suomenruotsalainen koulumuseum</i> (T / Pohjanmaan museo) <i>Juthbacka</i> (Pohjanmaan Matkailu ry, Pohjanmaan museum) <i>Munsalan pappila</i> (Pohjanmaan museo)

Vaasa	<i>Uudenkaarlepyyn kirkko ja siltatupa</i> (T / Pohjanmaan museo)
	<i>Uudenkaarlepyyn museo</i> (T / Pohjanmaan museo)
	<i>Alkula</i> (T / Pohjanmaan museo)
	<i>Bragen ulkomuseo</i> (T / Pohjanmaan museo)
	<i>Hietalahden Villa</i> , avoinna sopimuksen mukaan (T / Pohjanmaan museo)
	<i>Huutoniemen kirkko</i> (T / Pohjanmaan museo)
	<i>Kruunumakasiini</i> (T / Pohjanmaan museo)
	<i>Sundomin museo</i> (Pohjanmaan museo)
	<i>Vaasan auto- ja moottorimuseo</i> (T / Pohjanmaan museo)
	<i>Vaasan merimuseo</i> (T / Pohjanmaan museo)
	<i>Vaasan pankin talo</i> , avoinna sopimuksen mukaan (T / Pohjanmaan museo)
	<i>Vaasan työväenmuseo</i> (T / Pohjanmaan museo)
	<i>Vaasan sotaveteraanimuseo</i> (T / Pohjanmaan museo)
	<i>Kolkin kartano</i> (Pohjanmaan museo)
Vähäkyrö	<i>Pläkkyrimuseo</i> (T, O / Pohjanmaan museo)
	<i>Savilahti-talo</i> (Pohjanmaan Matkailu ry)
	<i>Vähäkyrön pappila</i> (Pohjanmaan museo)
Vöyri-Maksamaa	<i>Rökiön myllytupa + Hägglundin valokuvamuseo</i> (Pohjanmaan Matkailu ry)
	<i>Vöyrin kirkko</i> (T / Pohjanmaan museo)
	<i>Fädernegården museo, Rejpelt</i> (T / Pohjanmaan museo)
	<i>Verner Rasmuksen museo/Rasmusbacken</i> , aukioloajat? (Pohjanmaan museo)
	<i>Vöyrin kotiseutumuseo Myrbergsgården</i> , aukioloajat eivät ole riittäviä (Pohjanmaan museo)

Maailmanperintökohteet

Merenkurkun saaristo hyväksyttiin heinäkuussa 2006 Suomen ensimmäisenä luontokohteena Unescon maailmanperintöluetteloon. Alue ulottuu viiden kunnan alueeseen (Korsnäs, Maalahti, Mustasaari, Vaasa ja Vöyri-Maksamaa) ja on pinta-alaltaan noin 200 000 ha, josta 85 % on merta.

Merenkurkun maailmanperintökohteen opastuspaikkoja löytyy ympäri aluetta. Vaasan Terranova on keskeinen opastuspaikka. Tämän lisäksi keskeisiä opastuspaikkoja tulevat olemaan Bernyn ravintola Raippaluodon sillan kupeessa sekä Svedjehamnin kalasatama. Jokaisessa kunnassa on vähintään yksi maailmanperintökohteen palvelupiste.

Merenkurkun saariston lisäksi Suomessa on vain kuusi maailmanperintökohdetta, jotka ovat Suomenlinna, Vanha Rauma, Petäjäveden vanha kirkko, Verlan puuhiomo ja pahvitehdas, Sammallahdenmäen pronssikautinen rökkiöalue ja Struven ketju.

Luontokohteet

Metsähallituksen mielestä Pohjanmaan **merkittävimmät luontokohteet** ovat **Merenkurkun saaristo** (ks. kohta Maailmanperintökohteet) ja **Teranova – Merenkurkun luontokeskus**. Länsi-Suomen ympäristökeskuksen mielestä myös *Levanevan* luonnonsuojelualue on merkittävä luontokohde.

Virallisten lausunnonantajatahojen lisäksi ovat muut tahot suositelleet kunnittain seuraavia muita luontokohteita viitoituskelpoisiksi kohteiksi (T = sijaitsee taajamassa, O = opastus nykyisin / esittäjätaho):

Kristiinankaupunki	<i>Härkmeri</i> (O / kaupunki)
	<i>Yttergrund</i> (kaupunki)
Närpiö	<i>Gåshällan</i> (kaupunki)
Pedersöre	<i>Ilveskivi</i> (kunta)
Pietarsaari	<i>Fäboda – Pörkenäs</i> (kaupunki)
Uusikaarlepyy	<i>Storsand</i>
Vaasa/Maalathi/Mustasaari	<i>Söderfjärden</i> (Pohjanmaan Matkailu ry)

Näköalapaikat

Pohjanmaan Matkailu ry:n mielestä Pohjanmaan viitoituskelpoisia nähtävyyden paikkoja ovat Kristiinankaupungin Lapväärtissä sijaitseva *Pyhävuoren näköalapaikka ja -torni* sekä *Vaasan vesitorni* ja *Öjbergetin näköalatorni*. Lisäksi Närpiön kaupungin mielestä *Vargberget* on viitoituskelpoinen näköalatorni.

Muut nähtävyydet

Tällä hetkellä Suomessa on yhteensä 58 **museosiltaa tai -tietä**. Näistä kuusi, *Isokyrön Perttilän silta*, *Korsnäsän Harrströmin silta*, *Mustasaaren Tuovilan silta*, *Närpiön Närpes Nybro* ja *Oravaisten Minnestodintie* sijaitsevat Pohjanmaalla. Lisäksi Pohjanmaan museo on tuonut museotienä esille *Keskiaikaisen rantatien* Kristiinankaupungista Vaasaan (ks. kohta 4.1.5).

Museoviraston mielestä Pohjanmaalla on seuraavia viitoituskelpoisia historiallisia nähtävyyksiä, muinaisjäännöskohteita tai rakennettuun kulttuuriperintöön liittyviä kohteita (T = sijaitsee taajamassa, O = opastus nykyisin):

Isokyrö	<i>Leväluhdan rautakautinen suokalmisto</i>
	<i>Napuen taistelutanner ja muistomerkki</i>
Korsnäs	<i>Harrströmin kalasatama</i>
Kristiinankaupunki	Kristiinankaupunki (O)
	<i>Susiluola</i> (O)
Laihia	<i>Alatalon/Jätinhaudanmaan pronssikautinen röykkiökalmisto</i>
Maalathi	<i>Storstensrösbackenin pronssikautinen hautaröykkiö-alue</i>
	<i>Äminnen kalasatama</i>
Mustasaari	<i>Svedjehamnin kalasatama</i>

Oravainen	<i>Kimon ruukkialue ja siihen sisältyvät Pidätyspato ja Ky-roboas (O)</i>
Pedersöre	<i>Oravaisten taistelun paikka</i> <i>Hundbackenin kivikautinen asuinpaikka</i> <i>Svedjebackenin jätinkirkko</i>
Pietarsaari	<i>Skata / Pohjoisnummen puutalokaupunginosa (T)</i> <i>Arktinen museo Nanoq, myös taiteellinen nähtävyys (T, O)</i>
Uusikaarlepyy	<i>Museorautatie (O), aukioloajat riittävät vain heinä-kuussa</i> <i>Juuttaan taistelun muistomerkki</i>
Vaasa	<i>Kasarmialue (T)</i> Vanhan Vaasan keskeiset kohteet: <i>Pyhän Marian kirkon rauniot, Linnakumpu (T)</i>
Vähäkyrö	<i>Tervajoen Aittomäen rautakautinen hautaröykkiöalue</i>

Yllä olevassa listassa Kristiinankaupunki ja Vanhan Vaasan keskeiset kohteet lukeutuvat ns. maakunnan ykköskohteisiin. Joidenkin kohteiden osalta viitoituskelpoisuus edellyttää aukioloaikojen tarkistamista. Mahdollista on myös, että viitoitus hoidetaan kausiluonteisesti.

Pohjanmaan taidetoimikunta on määritellyt Pohjanmaan maakunnasta seuraavat kohteet viitoituskelpoiksi **taiteellisiksi nähtävyyksiksi** (T = sijaitsee taajamassa, merkittävimmät kohteet on lihavoitu):

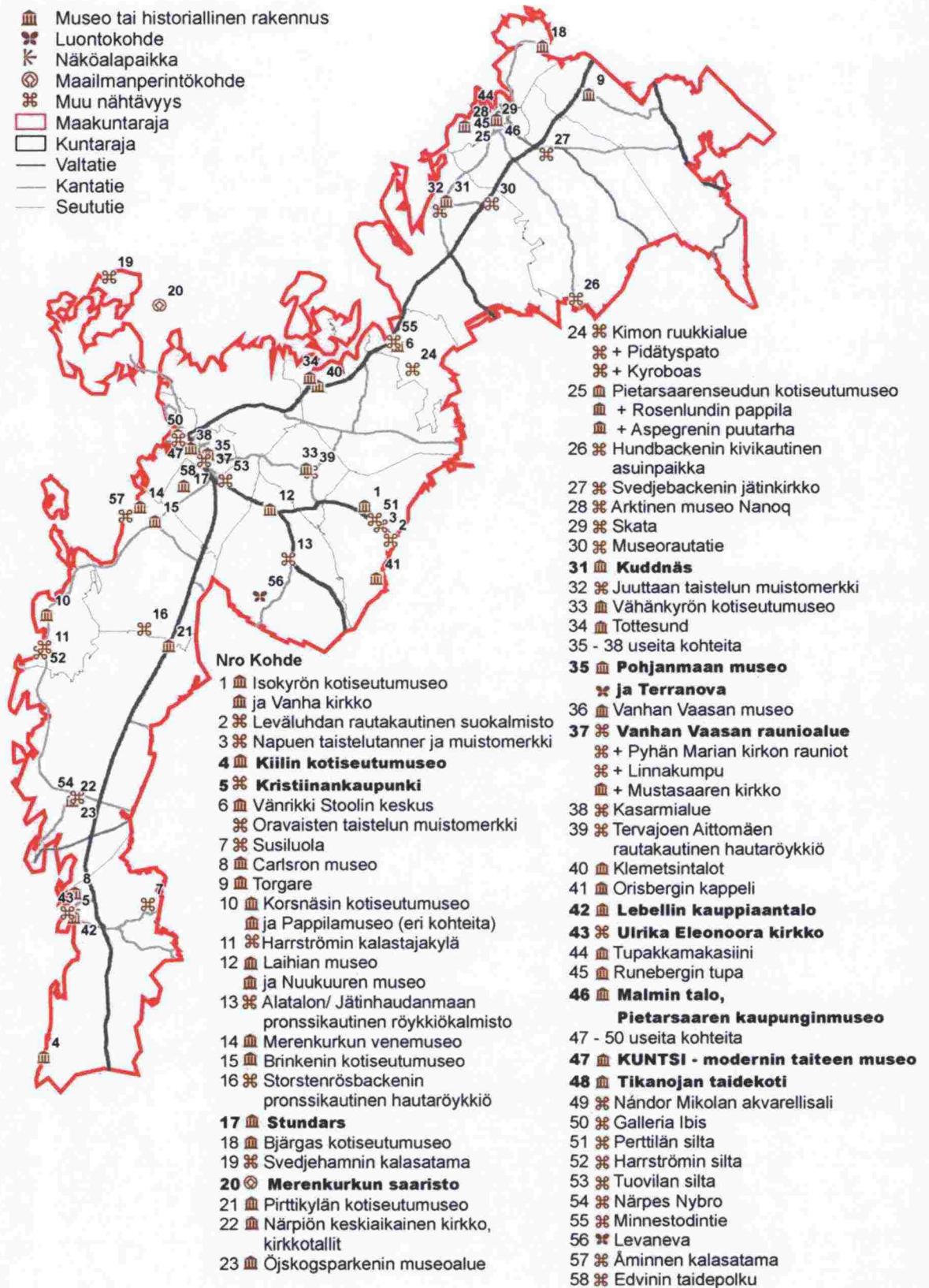
Isokyrö	<i>Isonkyrön vanha kirkko</i> (T, O)
Kristiinankaupunki	<i>Lebellin kauppiastalo</i> , myös museokohde (T) <i>Ulrika Eleonoora kirkko</i> , myös museokohde (T)
Mustasaari	<i>Museo ja kulttuurikeskus Stundars</i> , myös museokohde (T, O)
Uusikaarlepyy	Zacharias Topeliuksen lapsuudenkoti, <i>Kuddnäs</i> (T)
Pietarsaari	<i>Malmin talo, Pietarsaaren kaupunginmuseo</i> (T) <i>Arktinen museo Nanoq, myös museokohde (T, O)</i> <i>Aspegrenin puutarha, myös museokohde (T)</i> <i>Runebergin tupa, myös museokohde (T, O)</i> <i>Tupakkamaksiini (T, O)</i>
Vaasa	<i>Edvinin taidepolku</i> <i>Galleria Ibis (T)</i> <i>KUNTSI - Modernintaiteen museo</i> (T) <i>Nandor Mikolan akvarellisali (T)</i> <i>Pohjanmaan museo</i> , myös museokohde (T) <i>Terranova – Merenkurkun luontokeskus (T)</i> <i>Tikanojan taidekoti</i> (T)

Lisäksi **muut tahot** ovat kunnittain suositelleet seuraavia muita nähtävyyksiä viitoituskelpoiksi kohteiksi (T = sijaitsee taajamassa, O = opastus nykyisin / esittäjätaho):

Isokyrö	<i>Villavintti / kotiseututalo (T / Pohjanmaan Matkailu ry)</i>
Kaskinen	<i>Vanha kalaranta (Pohjanmaan Matkailu ry)</i>
Korsnäs	<i>Harrströmin Myllymäki (Pohjanmaan museo)</i>
Kristiinankaupunki	<i>Galleri Gottorp (kaupunki)</i>

	Keskustan kohteet: <i>Kivisilta, Merimuseo + merimakasiini, Raatihuone, Spectra, Tullituvat, Tuulimylly, Uusi kirkko, Veturitalli</i> (T / kaupunki)
	<i>Soldatin torppa</i> (kaupunki)
	<i>Siipyyn kylä</i> (T / kaupunki)
Laihia	<i>Napuen puisto ja muistomerkki</i> (kunta)
Luoto	<i>Bosundin kalasatama-alue</i> (Pohjanmaan museo)
	<i>TerraMare</i> (kunta)
Mustasaari	<i>Granösundin kalastajakylä ja museo</i> (Pohjanmaan Matkailu ry, Pohjanmaan museo)
	<i>Bodbacken</i> (Pohjanmaan museo)
Närpiö	<i>Frank Mangs Center</i> (Pohjanmaan Matkailu ry)
Oravainen	<i>Wilhelm von Schwerinin silta</i> (Pohjanmaan museo)
	<i>Oravaisten kivipuisto</i> (Pohjanmaan Matkailu ry)
Pedersöre	<i>Kulttuuritalo</i> (T / kunta)
Pietarsaari	<i>Villa Sveden</i> (kaupunki)
Vaasa	<i>Malanderin myllynpohja</i> (Pohjanmaan museo)
	<i>Puuvillatehtaan alue ja Palosaaren salmi</i> (T / Pohjanmaan museo)
	<i>Vanhan Vaasan kanaali</i> (Pohjanmaan museo)
Vähäkyrö	<i>Kirkkosaari</i> (kunta)
	<i>Maisematie</i> (kunta)

Kuvassa 13 on esitetty sellaiset Pohjanmaan nähtävyydet, joita ao. kohteiden viitoituskelpoisuutta suosittelevat tahot pitävät viitoituskelpoisina nähtävyyksinä. Liitteessä 3 on esitetty sellaiset Pohjanmaan nähtävyydet, joita nähtävyyksien viralliset suosituksenantajatahot eivät pitäneet maanteiltä viitoituskelpoisina kohteina, mutta jokin muu taho, kuten esimerkiksi kunta tai maakuntamuseo, pitää paikallisesti merkittävänä.

Merkittävimmät kohteet on esitetty lihavoituina.

Kuva 13. Nähtävyyksien viitoituskelpoisuutta suosittlevien tahojen määrittelemät viitoituskelpoiset nähtävyydet.

4.1.2 Aktiviteetit

Pohjanmaan monessa kunnassa löytyy useita erilaisia tieliikenneasetuksen tunnusten mukaisia aktiviteetteja (ks. kohta 1.2.2). Työn aikana on eri tahoilta tullut esille lukuisia määriä erilaisia aktiviteettipaikkoja kuten esimerkiksi urheilukenttiä, uimapaikkoja ja urheiluhalleja, jotka ovat paikallisesti erittäin merkittäviä, mutta jotka eivät ehkä kuitenkaan erotu maakunnallisesti tai valtakunnallisesti muista vastaavista palveluista.

Kävijämääriltään maakunnan suosituimmat aktiviteettipaikat löytyvät maakunnan keskustaajungista Vaasasta. Matkailun Edistämiskeskuksen (MEK) tilastoinnin mukaan Tropiclandiassa käy vuosittain vähän yli 200 000 vierailijaa ja on Suomen yhdeksänneksi suosituin kylpylä. Wasalandia on puolestaan vajaalla 100 000 kävijällä Suomen neljänneksi suosituin huvipuisto. Huvipuistojen osalta on kuitenkin otettava huomioon, että esimerkiksi Alahärmän Powerpark ei ole MEK:n tilastoinnissa mukana.

4.1.3 Matkailualueet ja -kohteet

Matkailun Edistämiskeskuksen (MEK) tilastojen mukaan *Tropiclandia Vaasassa* on noin 200 000 kävijämäärällään Pohjanmaan suosituin yksittäinen matkailukohde ja Wasalandia on toiseksi suosituin kohde noin 100 000 kävijämäärällään. Seuraaviksi suosituimmissa matkailukohteissa, Terranova – Merenkurkun luontokeskuksessa sekä Museo ja kulttuurikeskus Stundarsissa, käy vuosittain yli 20 000 vierailijaa. Muita yli 10 000 vuotuisen vierailijan matkailukohteita ei Pohjanmaalla ainakaan toistaiseksi ole. Tosin Vaasan kuorofestivaalit yksittäisenä tapahtumana kerää yli 30 000 kävijää vuodessa.

MEK:n tilastot perustuvat kyselyihin ja vuoden 2006 tilastoissa oli mukana 88 % selvityksessä mukana olevista kohteista. Tästä syystä kaikki Pohjanmaan matkailukohteet eivät välttämättä ole olleet tarkastelussa mukana.

Taulukko 3. Pohjanmaan suosituimmat matkailukohteet (Lähde Matkailun Edistämiskeskus, Matkailukohteiden kävijämäärät 2006, MEK E:54).

Matkailukohde	Kunta	Kävijämäärät vuosittain			
		2003	2004	2005	2006
Tropiclandia	Vaasa	192 531	210 032	210 419	200 367
Wasalandia	Vaasa	118 831	107 770	100 479	95 070
Vaasan kuorofestivaali	Vaasa	21 000	20 206	27 820	32 898
Terranova - Merenkurkun luontokeskus	Vaasa				24 000
Museo ja kulttuurikeskus Stundars	Korsholm	23 641	25 815	22 797	21 733
Korsholman musiikkijuhlat	Korsholm	5 400	5 500	4 643	3 580

4.1.4 Leirintäalueet

Ulkoilulain (606/1973, 18 §) mukaan leirintäalueella tarkoitetaan aluetta, jolla majoitutaan tilapäisesti ja yleensä vapaa-aikana leirintämökkiin, telttaan, matkailuperävaunuun tai matkailuajoneuvoon ja jolla on yhteensä vähintään 25 leirintämökkiä taikka teltalle, matkailuperävaunulle tai matkailuajoneuvolle varattua paikkaa. Alue, jolla on vähintään 10 leirintämökkiä, on kuitenkin aina leirintäalue. Yleisesti matkailulliseksi leirintäalueeksi katsotaan leirintäalueet, joilla on vähintään yhden tähden tasoluokitusta vastaavat palvelut. Tasoluokitusta ei kuitenkaan esitetä opastusmerkeissä eikä tasoluokitus ole viitoituskriteeri. Opastuskelpoisuuden edellytyksenä kuitenkin on, että leirintäalueesta on todistetusti jätetty asiaankuuluva leirintäalueilmoitus sijaintikunnan leirintäalueviranomaiselle ja että tämä hyväksyy alueen käyttötarkoituksen.

Pohjanmaan leirintäalueiden määrä on arvioitu Turisti – Majoitus 2006 ja Suomen Leirintäalueyhdistys ry:ltä saatujen tietojen perusteella. Maakunnassa arvioidaan olevan yhteensä kymmenen ulkoilulain (606/1973, 18 §) mukaista leirintäaluetta eri kunnissa. Kahdella leirintäalueella on Suomen leirintäalueiden luokitusryhmän luokitus. Seitsemässä maakunnan kunnassa ei ole omaa leirintäaluetta.

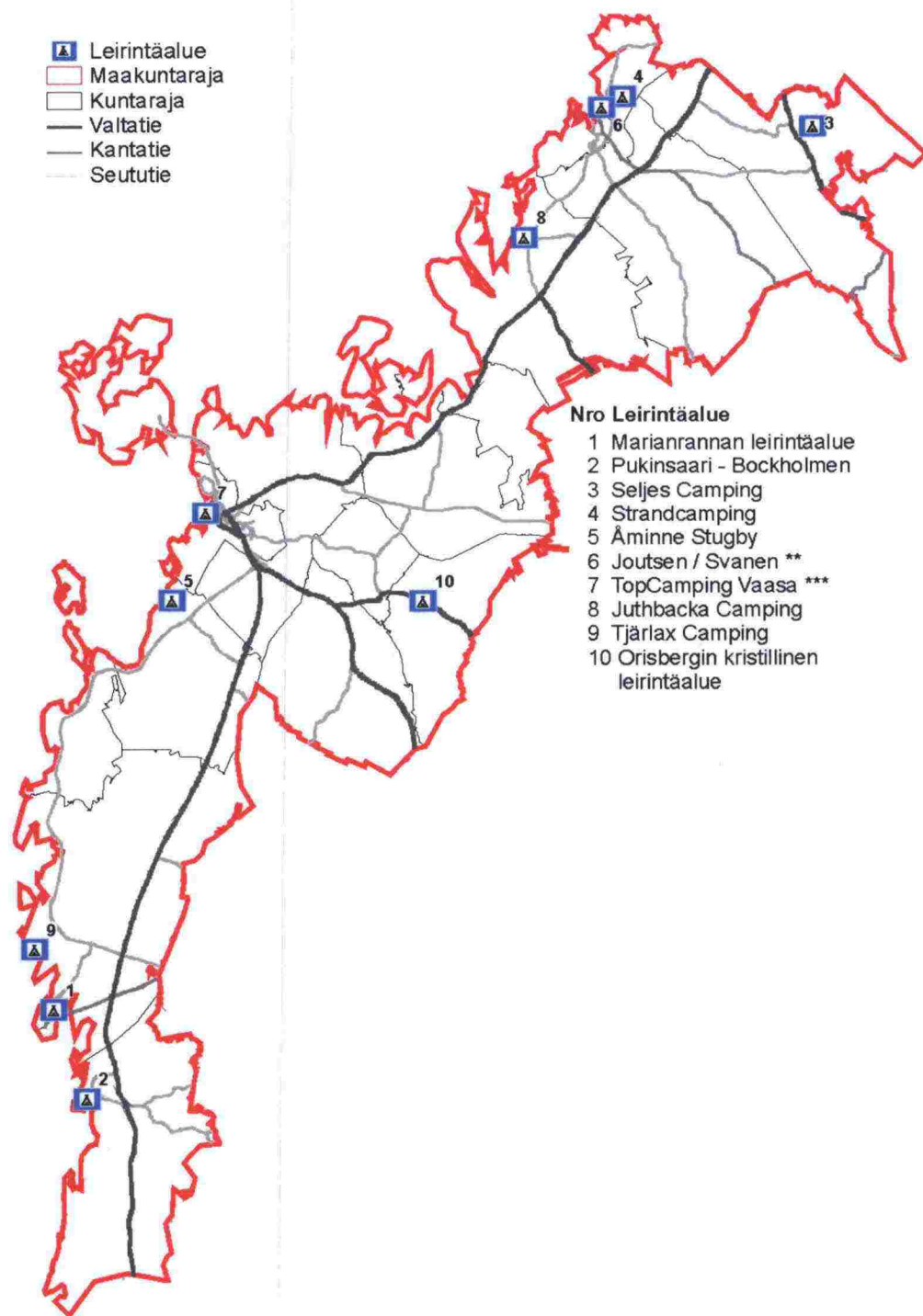
Pohjanmaan leirintäalueista kahdella seuraavalla on tasoluokitus:

- Joutsen/Svanen, Pietarsaari, **
- TopCamping Vaasa, Vähäkyrö ***

Muita ulkoilulain (606/1973, 18 §) mukaisia leirintäalueita ovat:

- Orisbergin kristillinen leirintäalue, Isokyrö
- Marianrannan leirintäalue, Kaskinen
- Pukinsaari – Bockholmen, Kristiinankaupunki
- Seljes Camping, Kruunupyy
- Strandcamping, Luoto
- Åminne Stugby, Maalahti
- Tjårlax Camping, Närpiö
- Juthbacka Camping, Uusikaarlepyy

Tasoluokituksen puuttuminen ei tarkoita sitä, että leirintäalueen laatutaso olisi puutteellinen tai heikkomuotoinen.

Kuva 14. Pohjanmaan ulkoilulain mukaiset leirintäalueet (arvio).

4.1.5 Matkailutiet

Sininen tie - Pohjanmaan ainoa virallinen matkailutie

Virallisista matkailuteista Sininen tie on ainoa Pohjanmaan maakunnassa kulkeva matkailutie. Sinisen tie reitti Pohjanmaalla kulkee valtateitä 3 ja 16 pitkin Vaasan, Mustasaaren, Vähäkyrön ja Isokyrön kuntien alueella.

Sininen tie on kansainvälinen reitti Norjasta Ruotsin ja Suomen läpi Venäjän Karjalaan. Sinisen tien sanotaan olevan läpileikkaus koko keskisestä Suomesta: "Vaasasta lähtiessä Sininen tie halkoo pohjalaismaisemia, joille leimallista on lakeudet ja jokivarret. Keski-Suomea sävyttävät järvet ja metsät. Savolainen maisema on vaihteleva pinnanmuodostukseltaan ja runsailta vesistöiltään. Pohjois-Karjalaan tultaessa vaaramaisemissa näkyy jyhkeitä hirsilinnoja." Kokonaisuutena Sininen tie "seuraa vesireittiä pitkin tuhansia vuosia vanhaa väylää lännestä Atlantin rannalta itään Äänisjärven rannalle."

Via Finlandia, Sodan ja Rauhan tiet sekä Seitsemän sillan saariston tie – Vireillä olevat matkailutiehankkeet Pohjanmaan alueella

Via Finlandia on suomalaiseseen kulttuuriin perustuva matkailutie, joka kulkee valtateitä 3, 16, 18 ja 19 pitkin 18 paikkakunnan kautta Helsingistä Vaasaan. Pohjanmaalla via Finlandia kulkee Vaasan, Mustasaaren ja Laihian kuntien alueella. Via Finlandiaa matkatessa on mahdollisuus tutustua eri kulttuurilaitoksiin, kuten Ateneumiin Helsingissä, Jean Sibeliuksen Ainolaan Järvenpäässä, Hämeen linnaan Hämeenlinnassa, Emil Wikströmin Visavuoreen Valkeakoskella, Sara Hildénin taidemuseoon Tampereella, Alvar Aalto -keskukseen Seinäjoella ja Vanha Vaasan raunioalueeseen Vaasassa. Reitin varrelle sijoittuu erilaisia majoitusvaihtoehtoja maalla ja kaupungeissa sekä paikallisia ateriointimahdollisuuksia. Via Finlandia on osa Via Baltica Nordicaa, joka kulkee Suomeen Via Baltican kautta jatkuen Ruotsiin ja Norjaan Sinistä tietä (E12).

Sodan ja rauhan tietä kehitetään kansainvälisenä Interreg III A-hankkeena. Hankkeen sisältö perustuu Suureen Pohjan sotaan (1700–1721) ja Suomen sotaan (1808–1809). Kehittämishankkeessa luodaan sotia ja taistelupaikkoja esittelevä matkailureitti oheispalveluineen ja opastuskeskuksineen. Reitti ulottuu Alavudelta Merenkurkun yli Uumajaan ja Sävariin. Sodan ja rauhan tien pituus alkuvaiheessa olisi noin 300 km. Pohjanmaalla Sodan ja rauhan tie kulkee Isokyrön, Vöyri-Maksamaan, Oravaisten, Vähäkyrön, Mustasaaren ja Vaasan kuntien alueella. Sinisestä tiestä ja via Finlandiasta poiketen maakunnassa reittiin sisältyy myös alempiasteisia maanteitä. Hankkeen tarkoituksena on Sodan ja rauhan tien reitittäminen ja merkitseminen maastoon, sekä erilaisten palveluiden kytkeminen reittiin niin, että aihepiiristä kiinnostuneet matkailijat saavat tarvitsemansa palvelut reitillä. Hankkeeseen sisältyy myös matkailuyrittäjien kouluttamista historiamatkailun järjestämiseksi.

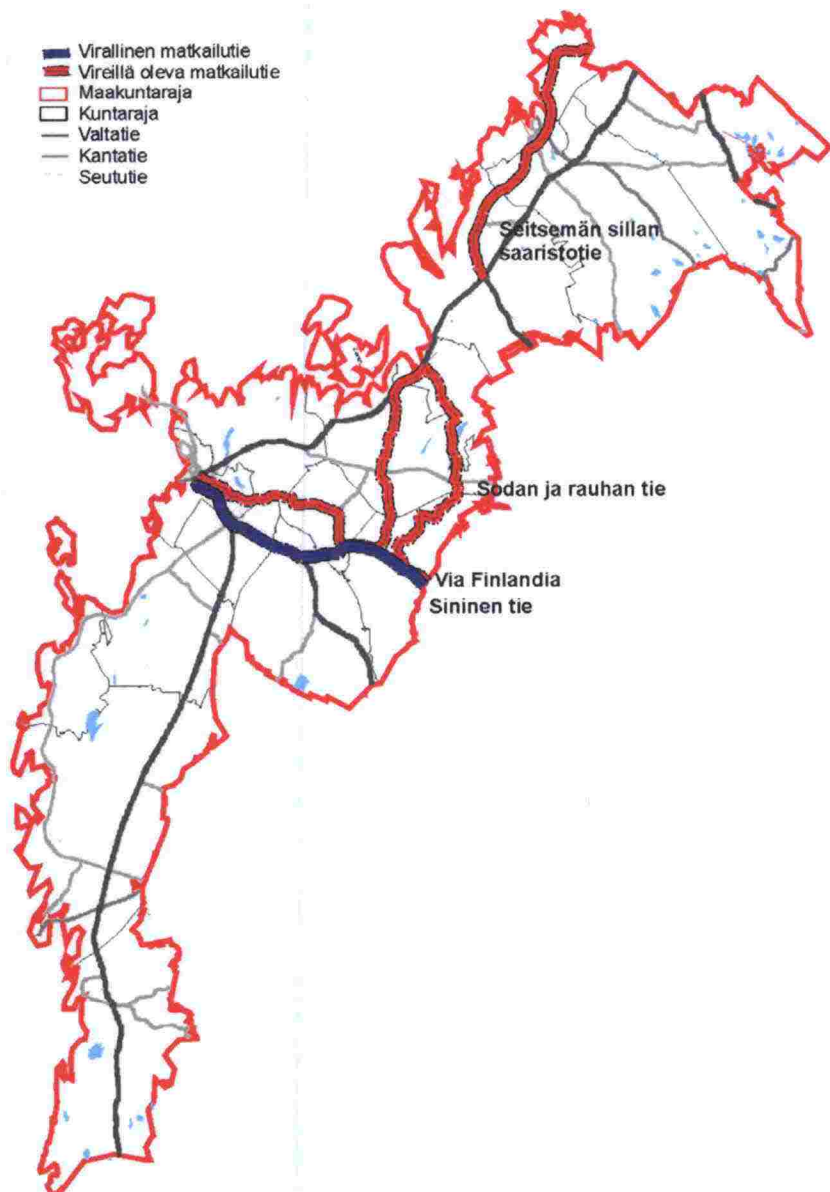
7 sillan saariston tie (seututie 749 välillä Uusikaarlepyy-Kokkola) alkaa ja päättyy valtatieltä 8 kulkien Kokkolan, Luodon, Pietarsaaren, Pedersören ja Uusikaarlepyyn saaristojen alueella. Kokkolan, Pietarsaaren ja Uusikaarlepyyn kaupungit sekä Luodon, Pedersören ja Kruunupyyn kunnat ovat yhteisesti perustaneet 7 sillan saaristo yhdistyksen. Yhdistyksen pääasiallisena tehtävänä on seudun turistipalvelujen kehittäminen ja markkinoiminen. 7 sil-

lan saariston tie monine siltoineen on perinteinen matkailu- ja maisemareitti, jonka matkailullinen merkitys kasvoi entisestään vuonna 2006 Pietarsaaren ja Kokkolan välille valmistuneen yhtenäisen kevyen liikenteen väylän myötä. Seututietä 749 on jo yli kymmenen vuoden ajan markkinoitu turistikäytönä.

Muut esille tulleet matkailutiet

Suunnitelman aikana on esitetty matkailutiekse Rantatietä välillä Kristiinankaupunki-Vaasa. Alun perin tie, joka on perustettu viimeistään Korsholman linnan rakentamisen myötä, kulki Ulvilasta Korsholman linnaan. Tien linjaukset ovat osittain käytössä tai muuten osittain säästyneet.

Matkailuteiden tietolähteenä on käytetty Tiehallinnon julkaisua *Matkailuteiden määrittely – Periaatteet, TIEH 1000080-v-04*.

Kuva 15. Pohjanmaata koskevat matkailutiet.

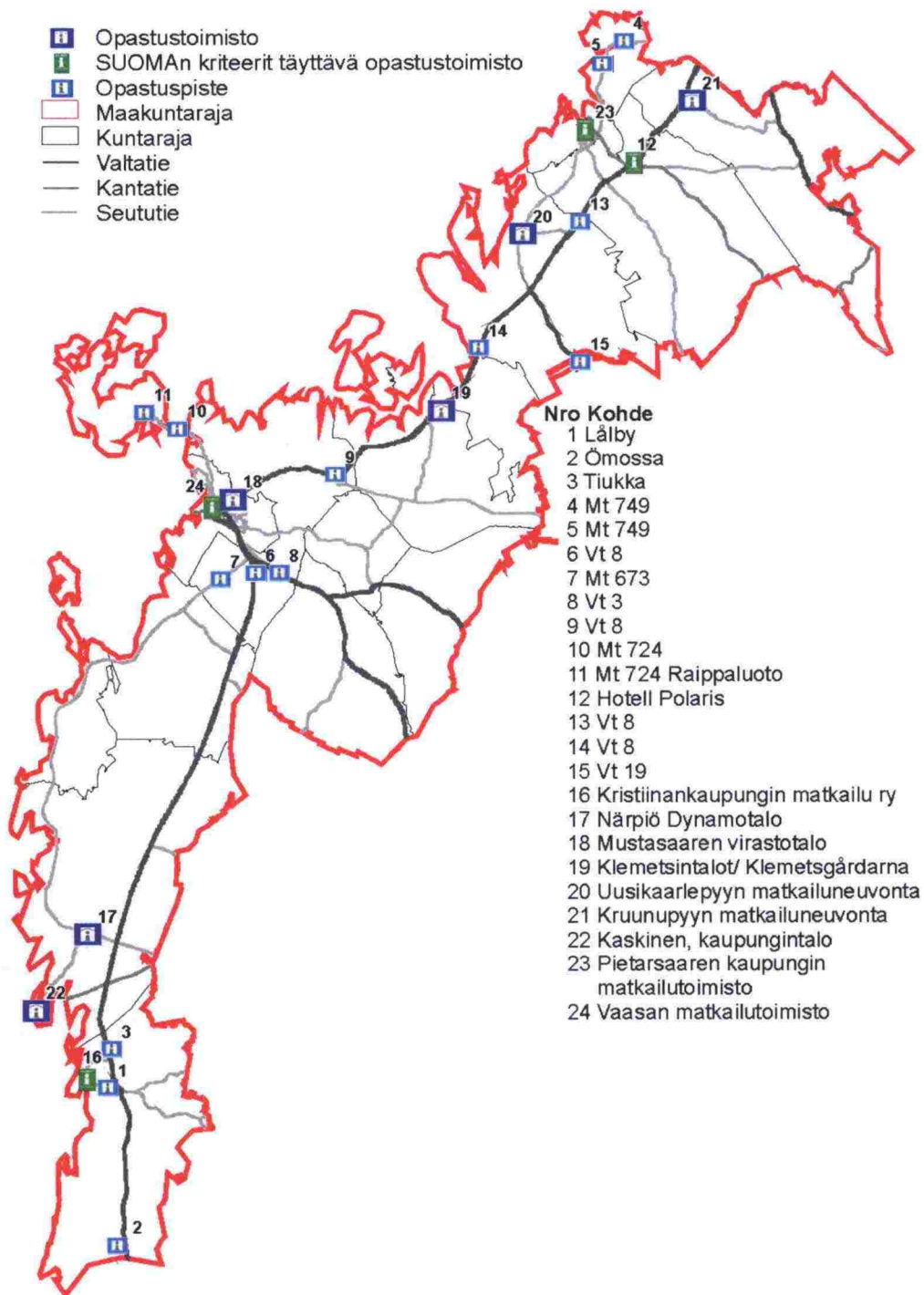
4.1.6 Opastuspaikat

Opastuspaikalla tarkoitetaan opastuspistettä (i) tai opastustoimistoa (i). Opastuspiste on paikka, jonne on sijoitettu vähintään alueen palveluja osoittava opastuskartta. Opastustoimistossa tienkäyttäjä saa myös muuta matkailua koskevaa monipuolista tietoa. Opastuspisteen ja opastustoimiston tunnukset ovat muuttuneet helmikuussa 2007. Aikaisemmin opastuspistettä tarkoittavaa OPASTUS-INFORMATION –tunnusta ja opastustoimistoa tarkoittavaa i-tunnusta (nykyinen opastuspisteen merkki) saa enää käyttää vuoden 2009 loppuun saakka.

Viitoitettavan opastustoimiston tulee olla sijaintikuntansa hyväksymä ja sen tulee täyttää kansainvälisen vihreävalkoisen i-kilven vähimmäisvaatimukset. Kansainvälisen vihreävalkoisen i-kilven käyttövaatimukset on esitetty liitteessä 2. Jollei opastustoimistolla ole hankittuna kansainvälisen vihreävalkoisen i-tunnuksen käyttöoikeutta, on sen uuden opastustoimisto-tunnuksen käyttämiseen osoitettava, että se muuten täyttää palveluvarustukseltaan vihreävalkoisen i-kilven vähimmäisvaatimukset. Jos opastustoimisto ei täytä kansainvälisen vihreävalkoisen i-tunnuksen vähimmäisvaatimuksia, se voidaan yleensä osoittaa opastuspisteen tunnuksella edellyttäen, että opastustoimistossa on alueen palveluja osoittava opastuskartta.

Pohjanmaalla on useimmissa kunnissa opastuspisteitä, jotka vielä viitoitetaan vanhan mallin mukaisesti OPASTUS-INFORMATION –kilvillä. Useissa kunnissa on myös opastustoimisto, joka viitoitetaan vanhan mallin mukaisesti nykyisellä opastuspisteen i-tunnuksella

Kansainvälisen i-kilven käyttöoikeuksien vaatimuksia on uudistettu ja siksi kaikkien ao. kilpeä käyttävien toimistojen olisi pitänyt hakea uusi käyttö lupa 15.4.2007 mennessä Suomen Matkailuorganisaatioiden yhdistys – SUOMARY. SUOMARY hallinnoi nykyään Suomessa kansainvälisen vihreävalkoisen i-tunnuksen käyttöoikeutta. SUOMARY on myöntänyt käyttöoikeuden kansainvälisen i-tunnuksen käytölle Pohjanmaalla toistaiseksi vain Kristiinankaupungin Matkailulle, Närpiön matkailuneuvonnalle, Pietarsaaren matkailutoimistolle ja Vaasan matkailutoimistolle/Pohjanmaan Matkailulle. Opastustoimistot ovat aikaisemmin saaneet kansainvälisen vihreävalkoisen i-tunnuksen käyttöoikeuden joko Matkailun Edistämiskeskukselta tai Matkailuasiamiehet ry:ltä.

Kuva 16. Pohjanmaan nykyiset opastuspisteet ja SUOMA:lta kansainvälisen vihreävalkoisen i-tunnuksen käyttöoikeuden saanut opastustoimisto.

4.2 Opastuspaikkojen kehittämisperiaatteet

4.2.1 Opastuspaikkojen vähimmäisvarustus

Tavoitteena on, että liikenteellisesti hyviin paikkoihin sijoittuvat opastuspaikat olisivat korkeatasoisia, joissa jaettaisiin yleispiirteistä tietoa koko maakunnasta sekä yksityiskohtaisempaa tietoa lähialueen kuntien ja matkailualueiden palveluista.

Korkeatasoisen opastuspaikan vähimmäisvarustus on:

- Opastuspaikka sijaitsee liikenteellisesti hyvällä paikalla ja paikkaan on helppo saapua matkailuperävaunullisella ajoneuvolla tai raskaalla ajoneuvoyhdistelmällä
- Kattava aukioloaika, mielellään 24 h
- Toiminnot sijaitsevat sisällä, jossa on siistit wc-palvelut ja henkilökuntaa aina paikalla. Hiljaisina aikoina henkilökunnan ei välttämättä tarvitse olla opastuksen ammattilainen.
- Opastuspaikassa jaetaan runsaasti ajantasaista, luotettavaa ja yrittäjiä tasapuolisesti kohtelevaa matkailuun ja tieverkkoon liittyvää tietoa laajalta alueelta
- Opastuspaikassa on kaikkien käytettävissä olevat internetyhteydet, jotka mahdollistavat valtakunnallisen tiedonjakelun

Esimerkiksi hyvin varustellut liikenneasemaketjut voisivat toimia korkeatasoisina opastuspaikkoina.

Opastustoimiston vähimmäisvarustelu on:

- Sijaintikunnan tai -alueen hyväksymä paikka, josta tienkäyttäjä saa matkailua koskevia tietoja
- Kansainvälisen vihreävalkoisen i-tunnuksen käytön vähimmäisvaatimukset täyttävä matkailuneuvonnan aukioloaikojen, henkilökunnan määrän, ammattitaidon ja kielitaidon, tieto- ja esittelyaineistojen sekä sähköisten palvelujen osalta (ks. liite 2)
- Piha-alueelle on sijoitettu alueen palveluja osoittava ajan tasalla oleva opastuskartta

Opastuspisteen vähimmäisvarustelu on:

- Alueen palveluja osoittava ajan tasalla oleva opastuskartta

Opastuspaikat viitoitetaan joko opastuspisteenä tai opastustoimistona paikan varustelun mukaan. Jos samalla alueella sijaitsee lähekkäin opastuspiste ja opastustoimisto, valitaan vain toinen viitoitettavaksi kohteeksi, elleivät liikenneturvallisuussyyt edellytä toisenlaista ratkaisua.

4.2.2 Sijoittaminen

Kaikkien opastuspaikkojen tulee olla käyttäjille houkuttelevia ja siksi opastuspaikkojen laatu korvaa määrän. Kuntien on järkevää toteuttaa yhteisiä

opastuspaikkoja, jolloin esimerkiksi opastuspaikoissa jaettavan tiedon laatu ja ajan tasalla pitäminen helpottuu.

Korkeatasoinen opastuspaikka on taloudellisinta järjestää paikkaan, joka on helposti saavutettavissa ja jossa on kattavat aukioloajat, viihtyisät tilat ja miellyttävät oheispalvelut tarjolla kaupallisesti kannattavalla ja itsensä elättävällä tavalla. Esimerkiksi 24 h –huoltoasemat ovat tarkoitukseen hyvin soveltuva ympäristö. Opastusta tarvitseva matkailija arvostaa enemmän palvelun laatua kuin sitä, sijaitseeko opastuspaikka samalla puolella kunnan rajaa kuin esimerkiksi infon avulla tavoitettava matkailupalvelu sijaitsee. Kunnan rajoja tärkeämpää on, että kunnalla on ylipäätään mahdollisuus saada alueensa matkailupalvelut näkyviin siellä missä on mahdollisuus kohdata runsaasti asiakkaita.

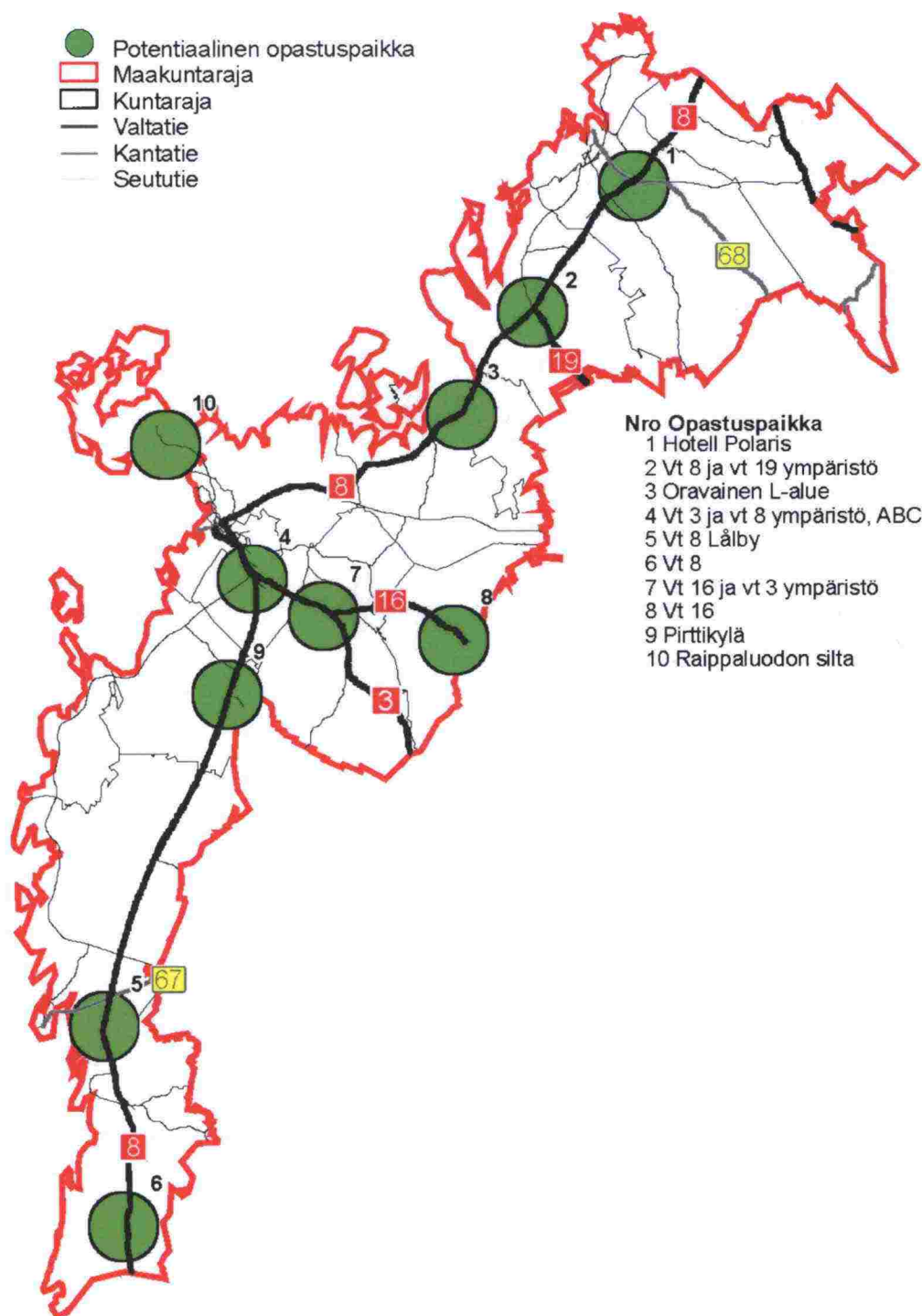
Pääperiaate on, että opastuspaikka kannattaa taajaman ulkopuolella sijoittaa alueelle johtavien pääteiden varsille levähdys- tai pysäköintialueelle, palveluyhteyksien yhteyteen tai yksinomaan opastustoimintaan varatulle alueelle. Taajamassa opastuspaikka kannattaa sijoittaa liikenteellisesti keskeiselle paikalle kuten torille, linja-auto- tai rautatieasemalle, merkittävän kauppakeskuksen tai pysäköintialueen läheisyyteen jne. Taajamassa oleva opastuspaikka tulee mahdollisuuksien mukaan osoittaa kaikilta merkittäviltä tulosuunnilta taajamaan saavuttaessa.

Opastuspaikat Pohjanmaalla

Pohjanmaan palvelujen saavutettavuus paranee, jos maakunnan tärkeimpiin liikenneverkon solmupisteisiin sekä merkittävimpien palvelujen ja kohteiden läheisyyksiin sijoitetaan opastuspaikka. Opastuspaikkojen sijoittelussa tulee ottaa huomioon myös maakuntarajat ylittävä liikenne. Liikenteellisesti hyviin paikkoihin sijoittuvien opastuspaikkojen tulee mielellään olla laadultaan ja toiminnoiltaan korkeatasoisia. Opastuspaikkojen hyvä saavutettavuus voi johtaa siihen, että niitä joudutaan kohdekohtaisesti toteuttamaan useampia, esimerkiksi kaikille merkittävälle liikenteen tulosuunnille. Kuitenkin pienemmillä paikkakunnilla tai pistemäisissä kohteissa on usein mahdollista ohjata tienkäyttäjät eri liikenteen tulosuunnista samaan opastuspaikkaan edellyttäen, että opastettavasta reitistä ei muodostu kohtuuttoman pitkää

Pohjanmaalla opastuspaikoille liikenteellisesti hyviä paikkoja on löydettävissä valtateiden 3, 8 ja 16 varsilta (ks. kuva 18). Esimerkiksi Närpiön opastuspaikassa olisi tärkeää jakaa valtatie 8 etelän suunnasta tuleville tietoa myös Korsnäsin ja Maalahden palveluista. Samoin Uusikaarlepyyn opastuspaikassa olisi tärkeää jakaa valtatie 8 etelän suunnasta tuleville tietoa myös 7 sillan saariston tiestä. Merenkurkun saaristoon tulevalle liikenteelle olisi Bernyn alue Raippaluodon sillan kupeessa sopiva opastuspaikka, koska sinne sijoitetaan myös maailmanperintökohteen opastuspiste.

Kuntia suositellaan yhteistyössä toistensa kanssa toteuttamaan opastuspaikat maakunnan tasolla vähintään liikenteellisesti hyviin paikkoihin. Lisäksi kunnat voivat halutessaan toteuttaa opastuspaikkoja myös muihin paikkoihin. Opastuspaikkojen sijaintipaikkoja määriteltäessä on otettava huomioon, että kaikkien opastuspaikkojen informaation on oltava ajan tasalla ja että informaatiota jaetaan yhdenmukaisella tavalla. Opastuspaikkojen maltillinen määrä helpottaa tietojen ajan tasalla pitämistä sekä luo useasti paremmat puitteet palvelujen paremmalle laadulle – **laatu korvaa määrän!**

Kuva 17. Esimerkki liikenteellisesti hyville opastuspaikkojen sijainneille.

4.2.3 Kehittämissuosituks

Palvelukohteiden maakunnallisessa opastussuunnitelmassa **suositellaan** opastuspaikkojen kehittämiseksi seuraavia asioita:

A. Opastuspaikkojen opastuskarttojen ajan tasalle laittaminen

Kuntia suositellaan seututasolla yhteistyöhön opastuskarttojen ajan tasalle saattamiseksi. Opastuskarttojen suunnittelussa on tärkeää, että matkailijoille palveluja tarjoavilla yrittäjillä on mahdollisuus esimerkiksi maksua vastaan esittää opastuskartassa yrityksensä sijainti sekä kartan tekstiosassa yrityksensä tarjoamat palvelut ja yhteystiedot. Maksuilla kunnat voivat esimerkiksi pitää karttoja ajan tasalla.

B. Opastuspaikkojen sijaintipaikkojen tarkistaminen

Kuntia suositellaan yhteistyössä Tiehallinnon Vaasan tiepiirin kanssa tarkistamaan viitoitettavien opastuspaikkojen sijainnit. Olemassa olevat opastuspisteet tulee tarvittaessa poistaa tai siirtää uusiin paikkoihin, taikka vaihtoehtoisesti rakennetaan kokonaan uudet opastuspisteet. Opastuspisteiden sijaintien tarkistaminen on tarpeen myös opastusmerkkien uusimisen vuoksi, joka tulee tehdä vuoden 2009 loppuun mennessä.

Opastuspaikkojen sijaintipaikkojen tarkistamisen yhteydessä kuntien tai kuntien matkailusta vastaavien tahojen tulee selvittää yksityisten yrittäjien tahtotila opastuspaikkojen kehittämiseen ja ylläpitämiseen ainakin liikenteellisesti merkittävillä paikoilla.

C. Opastuspaikkojen laatutason nostaminen

Kuntia suositellaan seututasolla yhteistyössä pohtimaan keinoja opastuspaikkojen laatutason nostamiseksi. Keskeisenä asiana on selvittää yksityisten yrittäjien tahtotila opastuspaikkojen kehittämiseen ja ylläpitämiseen ainakin liikenteellisesti merkittävillä paikoilla.

4.3 Maakunnan merkittävimpien palvelujen ja kohteiden määrittäminen

Pohjanmaan maakuntaohjelma 2007–2010:

"Ympäristö: Erittäin arvokas ja monimuotoisuudeltaan rikas alue **Merenkurkun saaristo** on hyväksytty ainutlaatuisen geomorfologian ansiosta Suomen ensimmäiseksi UNESCO:n luonnonperintökohteeksi."

"Maakunnalliset kehittämiskokonaisuudet: Käsityön talo Loftet- Pohjanmaan alueellinen käsi- ja taideteollisuuden osaamiskeskus. **Meren Talo-**Merenkurkun saariston osaamis- ja innovaatiokeskus, Mustasaari."

"Seutukannalliset kehittämiskohteet:

Pietarsaaren seutu:

- **Rosenlundin pappilan ja Aspegrenin puutarhan** (Pietarsaari) kehittäminen kulttuurimatkailun kärkikohteeksi
- **Juthbackan kulttuurikeskus**
- **TERRA- MAREN** kehittäminen Luodossa
- **Pietarsaaren tupakkamuseon** kehittäminen valtakunnalliseksi erikoismuseoksi

Suupohjan rannikkoseutu:

- **Pyhävuoren ja Susiluolan alueen** kehittäminen luonto- ja historiamatkailualueena

- **Vanhan Kristiinankaupungin** säilyttämis- ja kehittämissuunnitelma
Vaasanseutu (Vaasan seutu ja Kyrönmaa)
- **Vanhan Vaasan** raunioiden kehittäminen
- *Vaasanseudun hevosurheilu- ja monitoimikeskuksen perustaminen ja toiminnan käynnistäminen.*

Pohjanmaalla on todennäköisesti paljon sellaisia palveluja ja kohteita, joita ei maakunnallisessa opastussuunnitelmassa ole suunnittelurajauksen perusteella selvitetty (ks. kohta 2 Suunnitelman tavoitteet). Esimerkiksi majoitus- ja ravitsemistoimintojen kartoittaminen on tarkoituksenmukaisempaa tehdä vasta yksityiskohtaisemmalla suunnittelutasolla, jossa tehdään myös tavoitetilanteen opastusmerkkisuunnitelmakartat. Yleensä yksityiset yrittäjät ovat kiinnostuneita vain omien kohteidensa opasteiden sisällöstä. Tätä "kädenvääntöä" ei ole järkevää tehdä strategiatasoisessa maakunnallisessa opastussuunnittelussa.

Eri kohteiden viitoituskelpoisuuksien suositustenantajatahojen ja muiden sidosryhmien näkemysten sekä maakuntaohjelman perusteella on Pohjanmaalla ainakin *Merenkurkun saaristo ja Terranova – Merenkurkun luontokeskus* sellaisia kohteita, joiden näkyminen alueen opastuspaikoissa ja maanteiden varsille sijoittuvissa opastusmerkeissä tulee varmistaa.

Merenkurkun saaristo

Merenkurkun kivinen maankohoamissaaristo on ainutlaatuinen – jääkauden muokkaama, jatkuvasti muuttuva maisema. Merenkurkun saaristo ja Ruotsin Höga Kusten muodostavat yhdessä esimerkin siitä, miten maankohoaminen muovaa maisemaa ja vaikuttaa biologisiin prosesseihin. Merenkurkussa maankohoaminen on hyvin voimakasta, keskimäärin 8 mm vuodessa. Saaristo muuttaa jatkuvasti muotoaan. Uusia saaria nousee, merenlahdet muuttuvat järviksi ja veneväylät mataloituvat. Maa-ala kasvaa vuosittain sadalla hehtaarilla.

Tulevaisuudessa Meren Talo – Merenkurkun saariston osaamis- ja innovaatiokeskus liittyy olennaisena osana Merenkurkun saariston palvelukokonaisuuteen, joka on otettava myös opastuksessa huomioon.

Terranova – Merenkurkun luontokeskus

Terranova, "uusi maa", kertoo maankohoamisesta, Merenkurkun luonnosta ja luonnonsuojelualueista sekä antaa tietoja alueen luontoharrastus- ja luontomatkatilatarjonnasta. Terranova - Merenkurkun luontokeskus toimii Pohjanmaan museon yhteydessä. Myös Pohjanmaan museo on sekä Museoviraston että Pohjanmaan taidetoimikunnan viitoituskelpoiseksi suosittelema maakunnallisesti merkittävä kohde.

Kohdekohtaisen viitoituksen lisäksi maakunnan merkittävimpien palvelujen läheisyydessä tulee olla tasokkaat opastuspaikat ja alueiden sisäisen opastuksen tulee olla kattava ja ajantasainen. Maakunnan merkittävimmiksi valitut palvelut tai kohteet tulee mahdollisuuksien mukaan ottaa huomioon myös maantieteellisessä viitoituksessa.

4.4 Seudulliset suunnittelualueet

Pohjanmaan maakunta on jaettu seudullisten opastussuunnitelmien laatimista varten maantieteellisesti hieman seutukuntajaosta poikkeavalla tavalla. Korsnäs ja Maalahti on sijoitettu samaan suunnittelualueeseen Suupohjan rannikkoseudun kuntien kanssa. Tällöin suunnittelualueet olisivat kooltaan lähempänä toisiaan eikä Vaasan seutukunnasta muodostuisi suunnittelualueena suurta. Toisaalta ratkaisu voisi edistää myös Maalahden ja Korsnäsin palvelujen osoittamista samoissa opastuspaikoissa Suupohjan rannikkoseudun kuntien opastuspaikkojen kanssa (ks. kuva 17).

Esitys Pohjanmaan seudullisiksi suunnittelualueiksi on:

A. Vaasa, Mustasaari, Oravainen ja Vöyri-Maksamaa

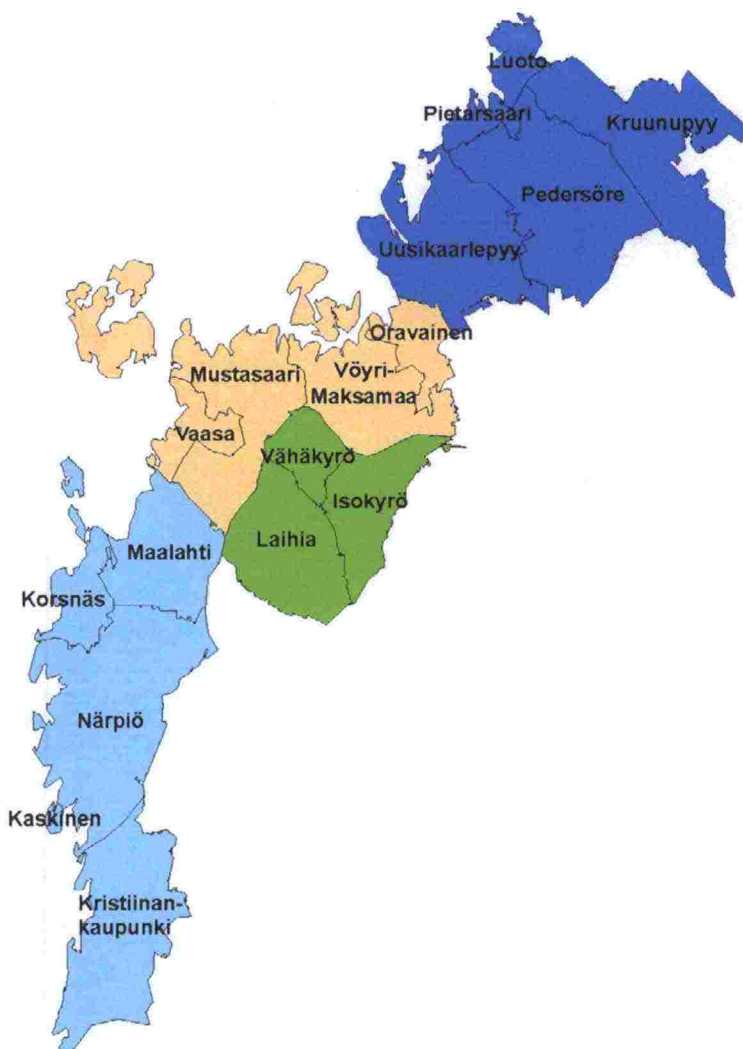
B. Kyrönmaan seutukunta

- Laihia, Isokyrö ja Vähäkyrö

C. Maalahti, Korsnäs, Närpiö, Kaskinen ja Kristiinankaupunki

D. Pietarsaaren seutukunta

- Kruunupyy, Luoto, Pedersöre kunta, Pietarsaari ja Uusikaarlepyy

Kuva 18. Ehdotus Pohjanmaan seudullisiksi suunnittelualueiksi.

4.4.1 Palvelukohteiden seudullisessa opastussuunnitelmassa huomioon otettavia asioita

Pohjanmaan palvelukohteiden opastussuunnitelman kartoituksen perusteella palvelukohteiden seudullisen opastussuunnitelman laatimista tai yksittäisen opasteluvan käsittelyä varten täsmennetään yleisiä viitoitusperiaatteita seuraavilla tavoilla:

- Maakunnan merkittävimiksi määritellyjä kohteita ja palveluja voidaan tapauskohtaisesti viitoittaa muita kohteita tehokkaammin ja kauempaa. Opastusetaisyys ei saa kuitenkaan kohtuuttomasti ylittää valtakunnallisia suositusarvoja.
- Viitoituskelpoisuuksien suosituksenantajatahojen suosittelimille kohteille pyritään löytämään viitoitusratkaisu aina taajamien ulkopuolella ja taajamissa silloin, kun kohde on määritetty erittäin merkittäväksi (merkitty listassa lihavoituna). Opastuksen edellytyksenä on myös, että viitoitus voidaan järjestää yleisiä liikenneturvallisuusperiaatteita noudattaen. Muita taajamissa olevia viitoituskelpoisuuksien suosituksenantajatahojen suosittelimia kohteita voidaan tapauskohtaisesti viitoittaa kohteiden välittömässä läheisyydessä, jos näillä on oma liittymä eikä ympäristössä ole paljon muita viitoitettavia kohteita.
- Muiden kuin viitoituskelpoisuuksien suosituksenantajatahojen, esimerkiksi kuntien, maakuntamuseon tai matkailupalveluyhtiön, viitoitettaviksi suosittelimia kohteita osoitetaan taajaman ulkopuolella yleensä palvelukohteen osoiteviitalla ja tarvittaessa palvelukohteen osoiteviitan ennakomerkillä. Taajamissa tällaisia kohteita ei yleensä viitoiteta, ellei viitoitukselle ole liikenteellistä tarvetta.
- Leirintäalueen opastusetaisyys voi ylittää kohtuullisen määrän valtakunnallisesta suosituksesta, jos kunnassa ei ole omaa leirintäaluetta. Muutoin leirintäalueen viitoituksessa noudatetaan yleistä opastustapaa.
- Maakunnassa olevien matkailuteiden viitoituksen edellytyksenä on, että matkailutie on virallinen ja että tämä täyttää kaikki matkailutien merkitsemisen edellytykset.

Yksittäisten palvelukohteiden viitoitusratkaisut käsitellään tarkemmin seudullisessa opastussuunnitelmassa. Yksittäisen kohteen opastustapa ratkeaa lopullisesti opasteluvan käsittelyn yhteydessä, jolloin opasteluvan hakijan on osoitettava kohteensa viitoituskelpoisuus.

4.5 Maakunnan opastusstrategia

Maakunnan opastusstrategian tarkoituksena on parantaa palvelukohteiden viitoituksen laatutasoa, edistää palvelukohteiden viitoituksen yleisten tavoitteiden toteutumista sekä lisätä sidosryhmien, erityisesti kuntien ja palvelujen viitoituskelpoisuutta suosittlevien toimijoiden, tietoisuutta opastusasioissa.

Maakunnan opastusstrategian avulla pyritään myös omalta osaltaan edistämään maakuntaohjelmien ja matkailustrategioiden sekä niiden toimenpidesuunnitelmien toteutumista.

Maakunnan opastusstrategia sisältää seuraavat asiat:

MAAKUNNAN OPASTUKSEN YHTEISTYÖRYHMÄ PERUSTETAAN vuoden 2007 loppuun mennessä. Työryhmä järjestäytyy, sopii tehtävistä ja sopii kokoontumiskäytännöstä.

PALVELUKOhteiden SEUDULLISTEN OPASTUSSUUNNITELMIEN LAATIMINEN KÄYNNISTETÄÄN Tiehallinnon Vaasan tiepiirin johdolla yhteistyössä kuntien, asianomaisten seutujen matkailu- ja yrittäjäjärjestöjen sekä viitoituskelpoisuuksien paikallisten suosituksenantajatahojen kanssa. Tavoitteena on laatia seudulliset opastussuunnitelmat kullekin suunnittelualueelle kertaalleen valmiiksi vuoden 2013 loppuun mennessä, jossa ajassa myös palvelukohteiden viitoitus on uusittava maastoon uusien ohjeiden ja tieliikenneasetusten mukaisten opastusmerkkien mukaisiksi. Suunnittelutyön kustannusjaoksi esitetään, että Tiehallinto vastaisi puolesta osuudesta ja kunnat yhteisesti esim. asukasluvun perusteella vastaisivat toisesta puolesta. Suunnittelutyön käynnistymisestä sovitaan esitetyllä suunnitteluajalla kuntien kiinnostuksen mukaan. Kuntien osallistuminen on opastussuunnitelmien käynnistämisen ehto. Palvelukohteiden seudullisia opastussuunnitelmia voidaan tehdä myös samanaikaisesti tieverkon viitoituksen yleissuunnittelun kanssa.

KUNNAT LAITTAVAT YHTEISTYÖSSÄ OPASTUSPAIKKOJEN OPASTUSKARTAT AJAN TASALLE SEKÄ TARKISTAVAT YHTEISTYÖSSÄ TIEHALLINNON VAASAN TIEPIIRIN KANSSA OPASTUSPAIKKOJEN SIJAINNITPAIKAT. Opastuspaikkojen viitoitus on uusittava vuoden 2009 loppuun mennessä uusien tieliikenneasetusten opastuspaikkoja osoittavien opastusmerkkien mukaisiksi. Keskeisenä asiana on selvittää yksityisten yrittäjien tahtotila opastuspaikkojen kehittämiseen ja ylläpitämiseen ainakin liikenteellisesti merkittävillä paikoilla.

4.6 Maakunnan opastuksen yhteistyöryhmä

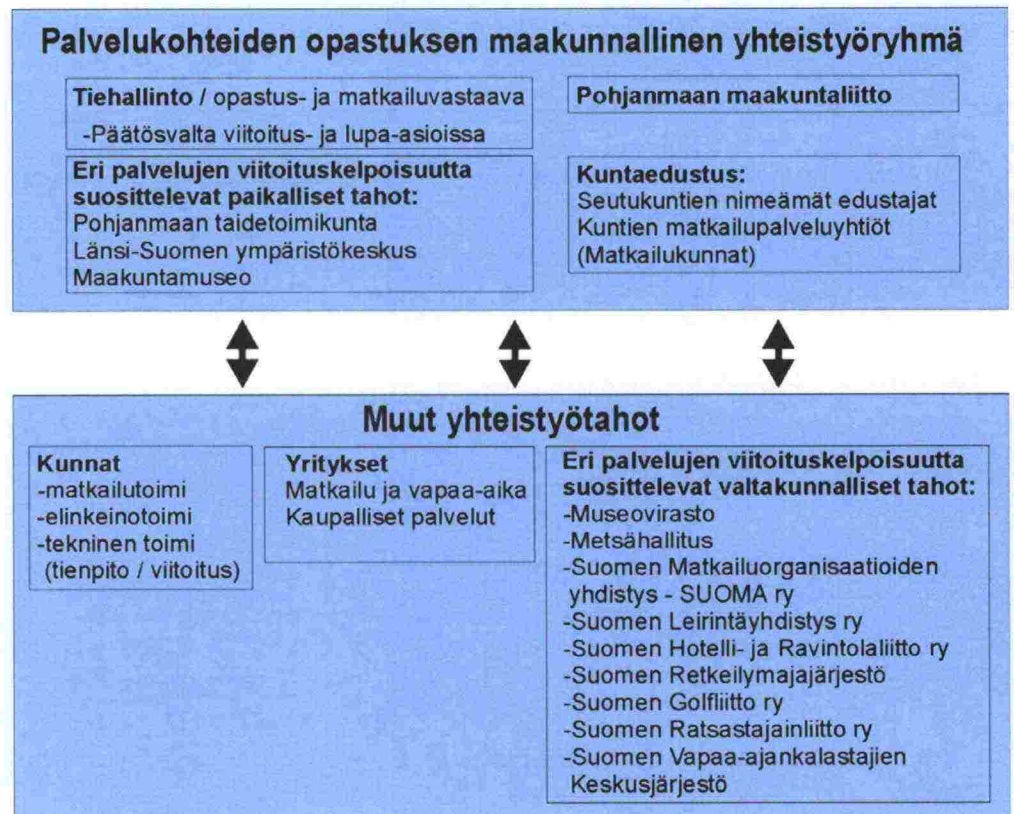
Palvelukohteiden opastusasioita varten esitetään perustettavan Pohjanmaan maakuntaopastuksen yhteistyöryhmä. Yhteistyöryhmä esitetään koostuvan Tiehallinnon Vaasan tiepiirin, eri palvelujen viitoituskelpoisuutta suosittlevien paikallisten tahojen, Pohjanmaan liiton ja kuntien edustajista. Jatkossa yhteistyöryhmän toiminnan vakiinnuttua tulee tutkia mahdollisuutta yhdistää Etelä-Pohjanmaan, Pohjanmaan ja Keski-Pohjanmaan maakuntaopastuksen yhteistyöryhmät yhdeksi organisaatioksi. Kaikissa ryhmissä toimii muutamia samoja eri palvelujen viitoituskelpoisuutta suosittlevia tahoja.

Yhteistyöryhmän toiminnasta ja koollekutsumisesta vastaa Tiehallinto, jolla on päätösvalta maanteiden viitoitus- ja opastelupa-asioissa. Varsinaisen yhteistyöryhmän jäsenenä kuntia edustavat esimerkiksi valitut seutukuntien edustajat, kuntien matkailupalveluista vastaavat matkailupalvelu- ja kehittämisyritykset tai vastaavat toimielimet. Matkailullisesti merkittävillä kunnilla voi olla yhteistyöryhmässä pysyvä edustajansa. Yhteistyöryhmässä voi olla edustettuina myös muita maakunnallisia toimijoita (ks. kuva 19).

Yhteistyöryhmän tehtävänä on kokoontua vuosittain tai tarpeen vaatiessa useammin seuraamaan maakunnallisen opastusstrategian toteutumista, käsittelemään alueellisten opastusperiaatteiden toimivuutta sekä tarkistamaan maakunnallisessa opastussuunnitelmassa kartoitettujen tietojen ajantasaisuutta. Yhteistyöryhmän tehtävänä on lisätä tietoisuutta opastusasioista si-

dosryhmien keskuudessa. Tarvittaessa yhteistyöryhmän edustaja voi myös toimia Tiehallinnon johdolla tehtävien palvelukohteiden seudullisten opastussuunnitelmien työryhmän jäsenenä.

Yhteistyöryhmä tulee tehdä yhteistyötä kuntien ja yrittäjien kanssa sekä tiedottaa toiminnastaan tarpeelliseksi katsomille tahoille. Yhteistyöryhmän jäsenten tulee kertoa opastusasioihin liittyvää tietoa yhdenmukaisella tavalla asiasta kiinnostuneille tahoille, esimerkiksi palveluja tarjoaville yrittäjille tai ohjata tiedonhaluiset tahot ottamaan yhteyttä Tiehallintoon. Muut yhteistyötahot voivat tarpeen vaatiessa osallistua yhteistyöryhmän toimintaan, mutta pääsääntöisesti yhteistyöryhmän ulkopuoliset yhteistyötahot ovat taustavaihtajia.

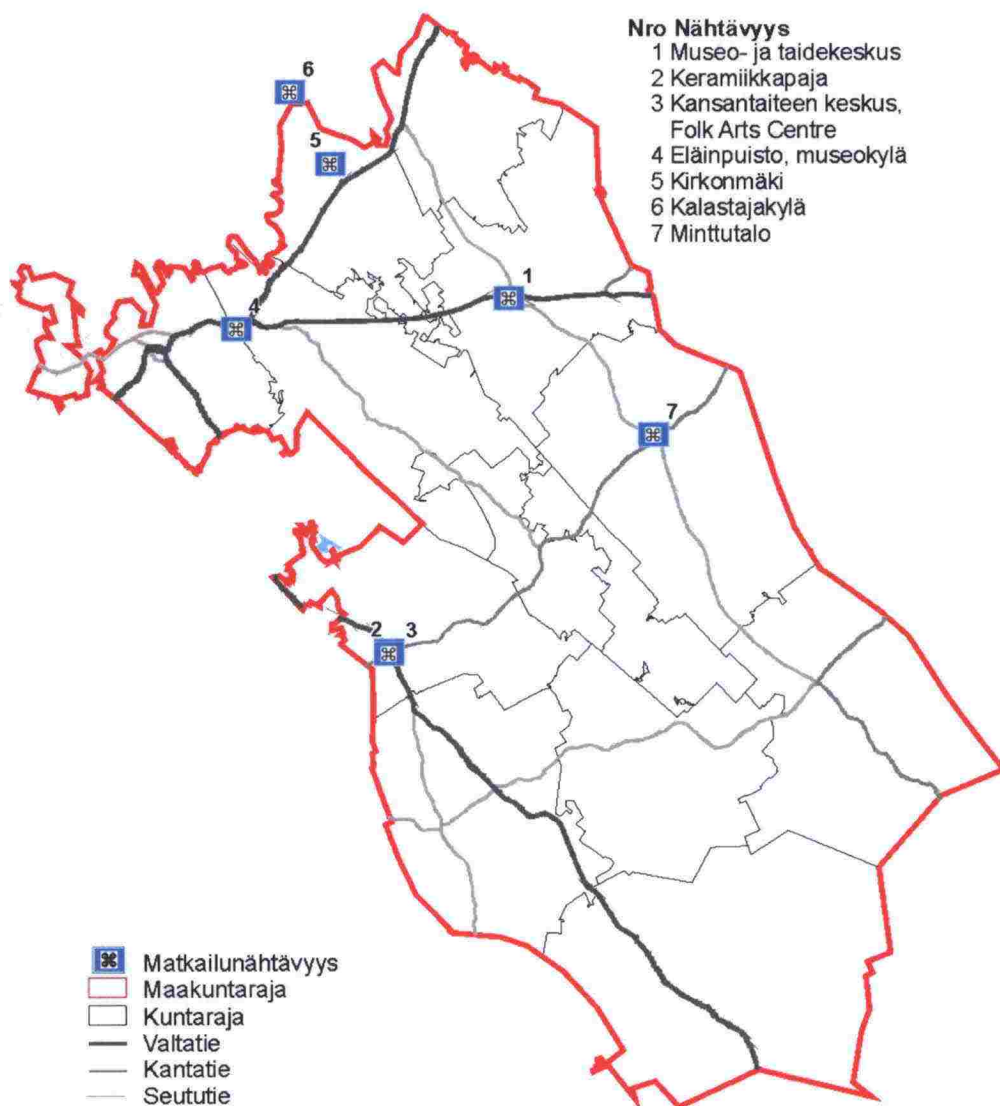
Kuva 19. Esimerkki palvelukohteiden opastuksen maakunnallisesta yhteistyöryhmästä.

5 KESKI-POHJANMAAN MAAKUNTA

5.1 Nykytilanteen kartoitus

Nykytilanne on kartoitettu maakunnallisesti ja valtakunnallisesti merkittävien nähtävyyksien, aktiviteettipaikkojen, matkailualueiden, leirintäalueiden ja opastuspaikkojen osalta. Kartoitus on tehty yhteistyössä nähtävyyksien viitoituskelpoisuutta suosittavien tahojen sekä kuntien ja muiden sidosryhmien kanssa (ks. 1.2.4).

Kaikki maanteiltä nykyisin nähtävyytenä viitoitetut kohteet eivät enää täytä voimassa olevia viitoituskriteerejä. Maakunnassa on kuitenkin paljon myös sellaisia viitoituskriteerit täyttäviä nähtävyyksiä (ks. kohta 5.1.1), joita ei nykyisin viitoiteta maanteiden varsilta.

Kuva 20. Nykyisin maanteiltä nähtävyytenä viitoitetut luvanvaraiset kohteet.

5.1.1 Nähtävyydet

Museo tai historiallinen rakennus

Museovirasto on yhteistyössä **Pohjanmaan museon** kanssa määritellyt seuraavat Keski-Pohjanmaan museot ja historialliset rakennukset viitoituskelpoisiksi kohteiksi (T = sijaitsee taajamassa, O = opastus nykyisin):

Kannus	<i>Kannuksen museo – Mäkiraonmäen museo- ja kulttuurikeskus (T, O)</i>
Kaustinen	Kansantaiteen keskus , myös taiteellinen nähtävyys (T, O)
Kokkola	<i>K.H. Renlundin museo</i> , museo sijoitettu <i>Lassanderin taloon, Roosin taloon ja Pedagogioon</i> , myös taiteellinen nähtävyys (T)
	<i>Kaarlelan kotiseutumuseo (T)</i>
Ullava	<i>Taide Vienoja – Veikko Vionojan kesäkot</i> , myös taiteellinen nähtävyys

Kansantaiteen keskus kuuluu ns. maakunnan ykköskohteisiin.

Nähtävyyksien viitoituskelpoisuutta suosittlevien virallisten tahojen lisäksi ovat muut tahot suositelleet kunnittain seuraavia muita museoita tai historiallisia rakennuksia viitoituskelpoisiksi kohteiksi (T = sijaitsee taajamassa, O = opastus nykyisin / esittäjätaho):

Halsua	<i>Halsuan kotiseutumuseo (T / kunta, Pohjanmaan museo)</i>
Himanka	<i>Himangan kirkko (T / kunta)</i> <i>Himangan kotiseutumuseo (T / Pohjanmaan museo)</i>
Kannus	<i>Kannuksen kotiseutumuseo (T / Pohjanmaan museo)</i> <i>Kannuksen koulumuseo (T / Pohjanmaan museo)</i>
Kaustinen	<i>Kansansoitinmuseo (T / Pohjanmaan museo)</i> <i>Kaustisten kotiseutumuseo (T / Pohjanmaan museo)</i> <i>Pelimannitalo (T / kunta)</i> <i>Vanha KPO-kiinteistö (T / kunta)</i>
Kokkola	<i>Kruununvoudintalo</i> , avoinna sopimuksen mukaan (T / kaupunki, Pohjanmaan museo)
Kälviä	<i>Kälviän kotiseutumuseo (T / Pohjanmaan museo)</i> <i>Lucina Hagmanin synnyinkoti (T / Pohjanmaan museo)</i>
Lestijärvi	<i>Lestijärven kotiseutumuseo (T / Pohjanmaan museo)</i>
Lohtaja	<i>Lohtajan museo (T / Pohjanmaan museo)</i> <i>Lohtajan pappila</i> , avoinna sopimuksen mukaan (T / Pohjanmaan museo)
Toholampi	<i>Pajamäen perinnekeskus (kunta)</i> <i>Toholammin kotiseutumuseo (Pohjanmaan museo)</i>
Veteli	<i>Vetelin kotiseutumuseo (T / Pohjanmaan museo)</i>
Perho	<i>Perhon kotiseutumuseo (T / kunta, Pohjanmaan museo)</i>

Luontokohteet

Metsähallituksen mielestä Keski-Pohjanmaan merkittävä luontokohde on **Salamajärven kansallispuisto** ja siihen liittyvä *Peuran polku* Perhossa ja Kivijärvellä. Lisäksi *Kalajoella* on uusi *luontokeskus*, jolla on merkitystä myös Keski-Pohjanmaalle.

Lestijärven kunnan mielestä *Metsänpeuranmaa* ja Toholammen kunnan mielestä *Lestijoen kulttuurimaisema* ovat viitoituskelpoisia kohteita. Halsuan kunta pitää myös *Töppösen luolikkaa* maakunnallisesti merkittävänä nähtävyytenä.

Lohtajan kunta on tuonut esille, että Lohtajan Vattajan hietikot (*Vattajanniemi*) ovat maamme laajin hietikkoisia dyyniluontotyyppisiä sisältävä Natura 2000 -alue. Avointa hietikkoa on yhteensä noin 450 ha ja yhtenäisen hiekkarannan pituus on yli 15 km. Vattajan dyyni -Life hankkeen päätavoitteita ovat puolustusvoimien harjoitustoimintojen ja virkistyskäytön sovittaminen dyynien suojelun edellyttämällä tavalla.

Muut nähtävyydet

Museoviraston mielestä Keski-Pohjanmaalla on seuraavia viitoituskelpoisia historiallisia nähtävyyksiä, muinaisjäännöskohteita tai rakennettuun kulttuuriperintöön liittyviä kohteita (T = sijaitsee taajamassa, O = opastus nykyisin):

Kokkola	Neristan – Kokkolan vanha kaupunki (T) <i>Tankarin saari, luotsi- ja majakkayhteisö</i>
Kälviä	Toivosen talonpojanmuseo ja kotieläinpuisto (O)
Lohtaja	<i>Ohtakari</i> ja siellä sijaitseva <i>Ohtakarin jatulintarha</i> , muinaisjäännöskohde

Neristan – Kokkolan vanha kaupunki kuuluu ns. maakunnan ykköskohteisiin.

Pohjanmaan taidetoimikunta on määritellyt Keski-Pohjanmaan maakunnasta seuraavat kohteet viitoituskelpoiksi **taiteellisiksi nähtävyyksiksi** (T = sijaitsee taajamassa, merkittävimmät kohteet on lihavoitu):

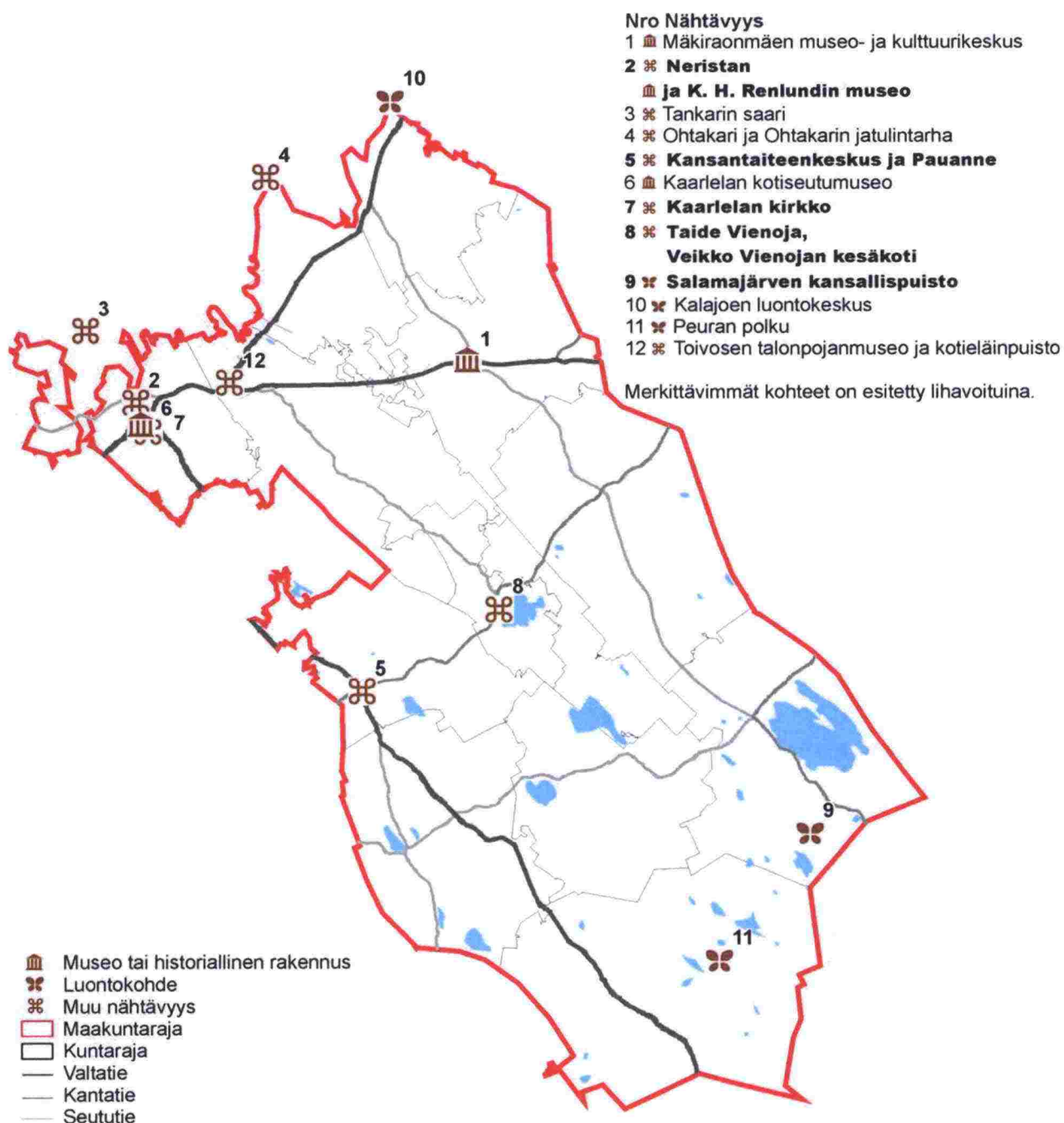
Kaustinen	Kansantaiteenkeskus , myös museokohde (T, O) Pauanne , aukioloajat eivät täytä viitoituskriteerejä
Kokkola	Kaarlelan kirkko (T) K.H. Renlundin museo , myös museokohde (T)
Ullava	Taide Vienoja – Veikko Vionojan kesäkot i, myös museokohde

Lisäksi muut tahot ovat kunnittain suositelleet seuraavia muita nähtävyyksiä viitoituskelpoiksi kohteiksi (T = sijaitsee taajamassa, O = opastus nykyisin / esittäjätaho):

Halsua	<i>Perennapuisto</i> (T / kunta)
Himanka	<i>Kuninkaan kivi</i> (kunta)
	<i>Maisema-alue</i> (T / kunta)

	<i>Raumankarin museosilta (T / kunta, Pohjanmaan museo)</i>
Kaustinen	<i>Kaustisen kirkko (T / kunta)</i> <i>Puumalan kyläraitti, kulttuurimaisema (T / Pohjanmaan museo)</i>
Kälviä	<i>Mikkolan ja Hyypän talot sekä Pikku-Penttilä sekä Kirkkotien Peitsontien alue (T / Pohjanmaan museo)</i> <i>Pääjärven oja ja Hannulan ja Teerijärven kivisillat (Pohjanmaan museo)</i>
Kokkola	<i>Ruotsalon kylä ja Heikinniemi (Pohjanmaan museo)</i> <i>Kaukon sillan taistelupaikka (kaupunki)</i> <i>Öjan kalastajakylä (kaupunki)</i> <i><u>Kauppatori, useita kohteita:</u> Kokko Line, Kokkolasali, sly Krunni (T / kaupunki)</i> <i><u>Kävelykeskusta, useita kohteita:</u> Snellmansali, Konservatorio, Kaupunginteatteri, Kaupunginkirjasto-Maakuntakirjasto (T / kaupunki)</i> <i><u>Sannanranta, useita kohteita:</u> Villa Elba, Melontakeskus, Pursiseura Elba, Pursiseura Mustakari (kaupunki)</i> <i><u>Vanhansatamanlahti, useita kohteita:</u> Halkokarin terwasatama, Kokkolan matkustajasatama, Ryövärinkarin satama (T / kaupunki)</i> <i>Trullevin kalasatama (kaupunki)</i>
Lohtaja	<i>Marinkainen (Pohjanmaan museo)</i> <i>Ala-viirre (Pohjanmaan museo)</i>
Perho	<i>Kokkonevan Suomen sodan aikainen taistelupaikka (Pohjanmaan museo)</i> <i>Vänrikki Schönermanin hauta (Pohjanmaan museo)</i> <i>Salamajärvi, kulttuurimaisema (T / Pohjanmaan museo)</i>

Kuvassa 21 on esitetty sellaiset Keski-Pohjanmaan nähtävyydet, joita ao. kohteiden viitoituskelpoisuutta suosittelevat tahot pitävät viitoituskelpoisina nähtävyyksinä. Liitteessä 4 on esitetty sellaiset Keski-Pohjanmaan nähtävyydet, joita nähtävyyksien viralliset suosituksenantajatahot eivät pitäneet maanteiltä viitoituskelpoisina kohteina, mutta jokin muu taho, kuten esimerkiksi kunta tai maakuntamuseo, pitää paikallisesti merkittävänä.

Kuva 21. Nähtävyyksien viitoituskelpoisuutta suosittelevien tahojen määrittelemät viitoituskelpoiset nähtävyydet.

5.1.2 Aktiviteetit

Keski-Pohjanmaan monessa kunnassa löytyy useita erilaisia tieliikenneasetuksen tunnusten mukaisia aktiviteetteja (ks. kohta 1.2.2). Työn aikana on eri tahoilta tullut esille lukuisia määriä erilaisia aktiviteettipaikkoja kuten esimerkiksi urheilukenttiä, uimapaikkoja ja urheiluhalleja, jotka ovat paikallisesti erittäin merkittäviä, mutta jotka eivät ehkä kuitenkaan erotu maakunnallisesti tai valtakunnallisesti muista vastaavista palveluista.

Maakunnan selvästi suosituin aktiviteettipaikka on Kokkolan vapaa-aikakeskuksessa sijaitseva *Uintikeskus Vesiveijari* 262 350 vuotuisella kävijämäärällään (lähde: Matkailun edistämiskeskus). Vesiveijarin kävijämäärä on Suomen kylpylöiden joukossa neljänneksi suurin ja ylittää esimerkiksi Vaasassa sijaitsevan Tropiclandian kävijämäärän. Muita suosittuja aktiviteettipaikkoja ovat *Kemoran moottoriurheilurata* Vetelissä ja *Toivosen eläinpuisto ja talonpojan museo* Kälviällä.

5.1.3 Matkailualueet ja -kohteet

Matkailun Edistämiskeskuksen (MEK) tilastojen mukaan *Uintikeskus Vesiveijari* Kokkolassa on 262 500 kävijämäärällään Keski-Pohjanmaan suosituin yksittäinen matkailukohde. Seuraavaksi suosituimmat matkailukohteet ovat aktiviteettipaikat *Kemoran moottoriurheilurata* Vetelissä ja *Toivosen eläinpuisto ja talonpojan museo* Kälviällä. Lisäksi Kaustisten Folk Music Festifal – tapahtuma kerää vuodessa lähes 40 000 vierailijaa.

Edellä mainittujen matkailukohteiden lisäksi Kokkolan kaupungissa käy paljon vierailijoita muun muassa lukuisissa nähtävyyshkohteissa ja aktiviteettipaikoissa.

MEK:n tilastot perustuvat kyselyihin ja vuoden 2006 tilastoissa oli mukana 88 % selvityksessä mukana olevista kohteista. Tästä syystä kaikki Keski-Pohjanmaan matkailukohteet eivät välttämättä ole olleet tarkastelussa mukana.

Taulukko 4. Keski-Pohjanmaan suosituimmat matkailukohteet (Lähde: Matkailun Edistämiskeskus, Matkailukohteiden kävijämäärät 2006, MEK E:54).

Matkailukohde	Kunta	Kävijämäärät vuosittain			
		2003	2004	2005	2006
Uintikeskus Vesiveijari	Kokkola	195 798	193 487	47 627	262 350
Kaustinen Folk Music Festifal	Kaustinen	114 000	100 000	101 000	85 000
Kemoran moottoriurheilurata	Veteli	16 400		27 050	39 400
Toivosen eläinpuisto ja talonpojan museo	Kälviä	29 733	31 752	30 652	29 367

5.1.4 Leirintäalueet

Ulkoilulain (606/1973, 18 §) mukaan leirintäalueella tarkoitetaan aluetta, jolla majoitutaan tilapäisesti ja yleensä vapaa-aikana leirintämökkiin, telttaan, matkailuperävaunuun tai matkailuajoneuvoon ja jolla on yhteensä vähintään 25 leirintämökkiä taikka teltalle, matkailuperävaunulle tai matkailuajoneuvolle varattua paikkaa. Alue, jolla on vähintään 10 leirintämökkiä, on kuitenkin aina leirintäalue. Yleisesti matkailulliseksi leirintäalueeksi katsotaan leirintäalueet, joilla on vähintään yhden tähden tasoluokitusta vastaavat palvelut. Tasoluokitusta ei kuitenkaan esitetä opastusmerkeissä eikä tasoluokitus ole viitoituskriteeri. Opastuskelpoisuuden edellytyksenä kuitenkin on, että leirintäalueesta on todistetusti jätetty asiaankuuluva leirintäalueilmoitus sijaintikunnan leirintäalueviranomaiselle ja että tämä hyväksyy alueen käyttötarkoituksen.

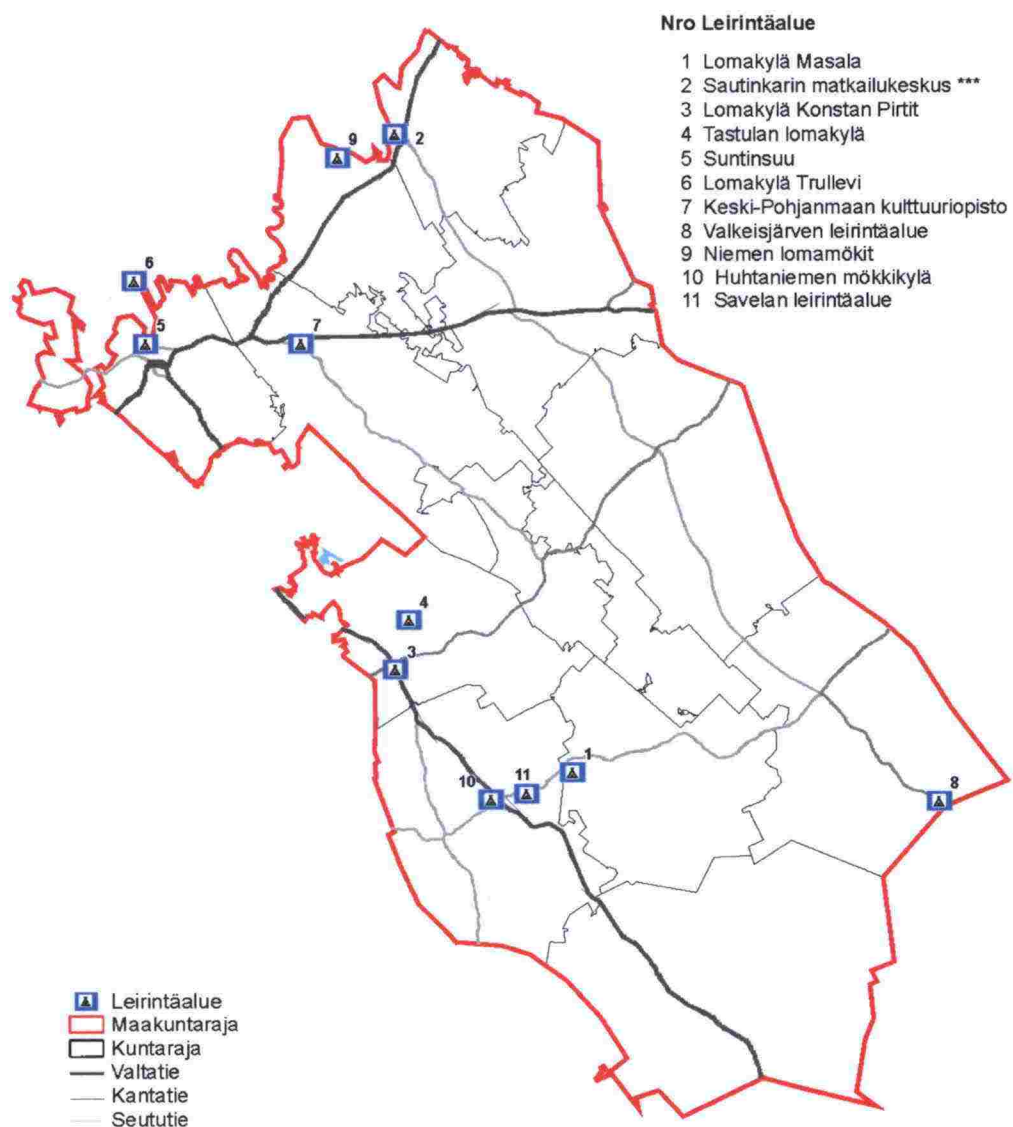
Keski-Pohjanmaan leirintäalueiden määrä on arvioitu Turisti – Majoitus 2006 ja Suomen Leirintäalueyhdistys ry:ltä saatujen tietojen perusteella. Maakunnassa arvioidaan olevan yhteensä kymmenen ulkoilulain (606/1973, 18 §) mukaista leirintäaluetta kahdeksassa eri kunnassa. Yhdellä leirintäalueella on Suomen leirintäalueiden luokitusryhmän luokitus. Neljällä maakunnan kunnassa ei ole omaa leirintäaluetta.

Keski-Pohjanmaan leirintäalueista vain Sautinkaurin matkailukeskuksella Himangalla (***) on Suomen leirintäalueiden luokitusryhmän tasoluokitus.

Muita ulkoilulain (606/1973, 18 §) mukaisia leirintäalueita Keski-Pohjanmaalla ovat:

- Lomakylä Masala, Halsua
- Lomakylä Konstan Pirtit, Kaustinen
- Tastulan Lomakylä, Kaustinen
- Suntinsuu, Kokkola
- Lomakylä Trullevi, Kokkola
- Keski-Pohjanmaan kulttuuriopisto, Kälviä
- Valkeisjärven leirintäalue, Lestijärvi
- Niemen lomamökit, Lohtaja
- Huhtaniemen mökkikylä, Veteli
- Savelan leirintäalue, Veteli

Tasoluokituksen puuttuminen ei tarkoita sitä, että leirintäalueen laatutaso olisi puutteellinen tai heikotasoisen.

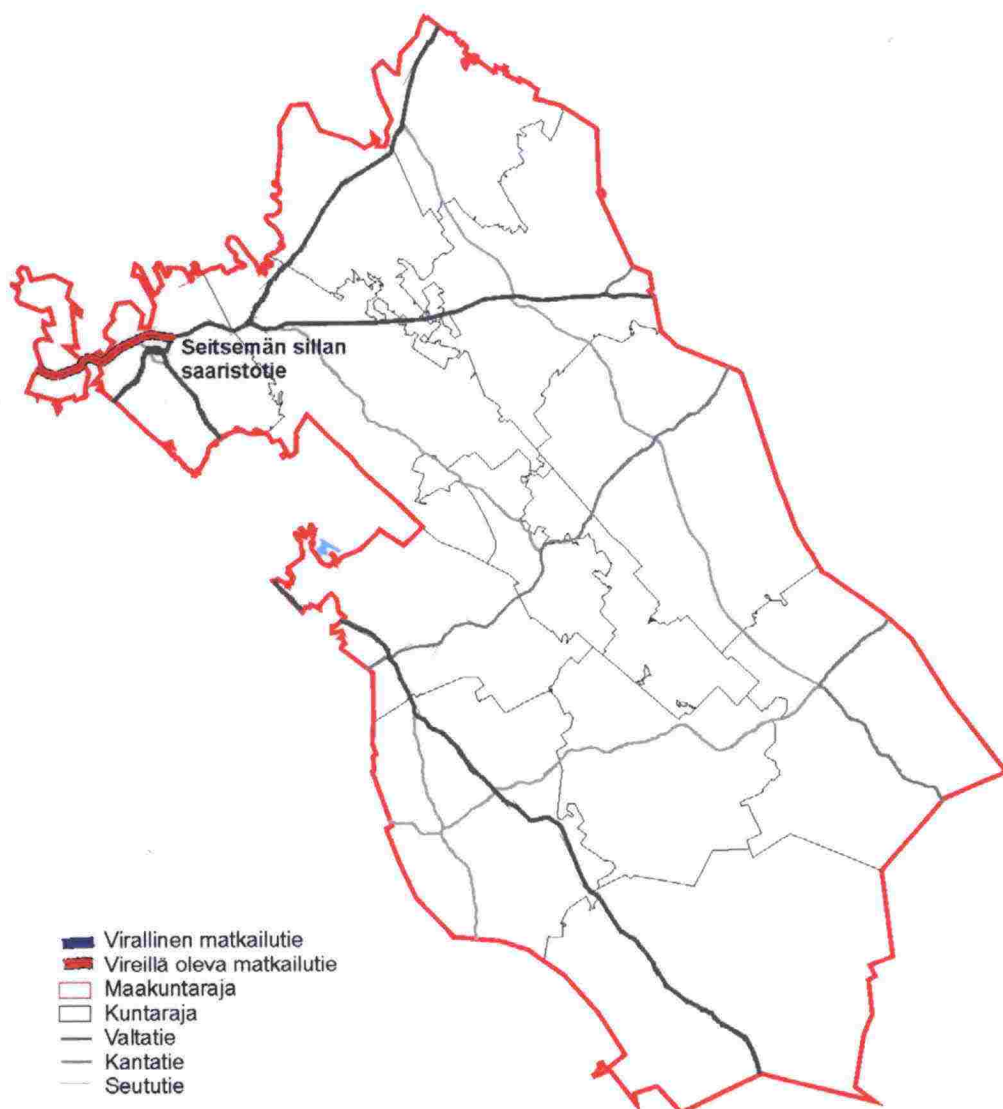
Kuva 22. Keski-Pohjanmaan ulkoilulain mukaiset leirintäalueet (arvio).

5.1.5 Matkailutiet

Keski-Pohjanmaan alueella ei ole virallisia matkailuteitä.

Maakunnassa on vireillä **7 sillan saariston tie** -hanke. **7 sillan saariston tie** (seututie 749 välillä Uusikaarlepyy-Kokkola) alkaa ja päättyy valtatieltä 8 kulkien Kokkolan, Luodon, Pietarsaaren, Pedersören ja Uusikaarlepyyn saaristojen alueella. Kokkolan, Pietarsaaren ja Uusikaarlepyyn kaupungit sekä Luodon, Pedersören ja Kruunupyyn kunnat ovat yhteisesti perustaneet 7 sillan saaristo yhdistyksen. Yhdistyksen pääasiallisena tehtävänä on seudun turistipalvelujen kehittäminen ja markkinoiminen. 7 sillan saariston tie monine siltoineen on perinteinen matkailu- ja maisemareitti, jonka matkailullinen merkitys kasvoi entisestään vuonna 2006 Pietarsaaren ja Kokkolan välille valmistuneen yhtenäisen kevyen liikenteen väylän myötä. Seututietä 749 on jo yli kymmenen vuoden ajan markkinoitu turistitienä.

Matkailuteiden tietolähteenä on käytetty Tiehallinnon julkaisua *Matkailuteiden määrittely – Periaatteet, TIEH 1000080-v-04*.

Kuva 23. Keski-Pohjanmaata koskevat matkailutiet.

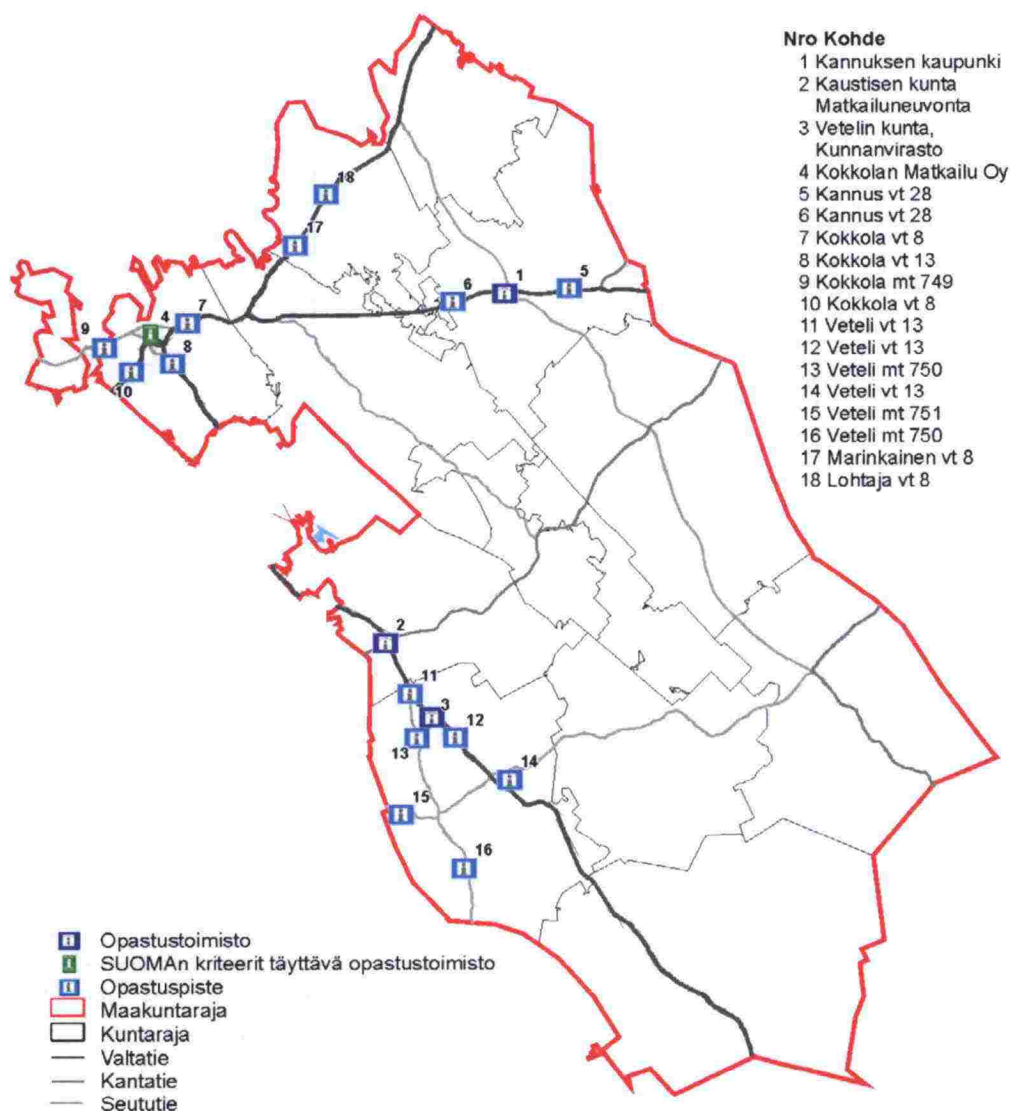
5.1.6 Opastuspaikat

Opastuspaikalla tarkoitetaan opastuspistettä (I) tai opastustoimistoa (II). Opastuspiste on paikka, jonne on sijoitettu vähintään alueen palveluja osoittava opastuskartta. Opastustoimistossa tienkäyttäjä saa myös muuta matkailua koskevaa monipuolista tietoa. Opastuspisteen ja opastustoimiston tunnukset ovat muuttuneet helmikuussa 2007. Aikaisemmin opastuspistettä tarkoittavaa OPASTUS-INFORMATION –tunnusta ja opastustoimistoa tarkoittavaa i-tunnusta (nykyinen opastuspisteen merkki) saa enää käyttää vuoden 2009 loppuun saakka.

Viitottavan opastustoimiston tulee olla sijaintikuntansa hyväksymä ja sen tulee täyttää kansainvälisen vihreävalkoisen i-kilven vähimmäisvaatimukset. Kansainvälisen vihreävalkoisen i-kilven käyttövaatimukset on esitetty liitteessä 2. Jollei opastustoimistolla ole hankittuna kansainvälisen vihreävalkoisen i-tunnuksen käyttöoikeutta, on sen uuden opastustoimisto-tunnuksen käyttämiseen osoitettava, että se muuten täyttää palveluvarustukseltaan vihreävalkoisen i-kilven vähimmäisvaatimukset. Jos opastustoimisto ei täytä kansainvälisen vihreävalkoisen i-tunnuksen vähimmäisvaatimuksia, se voidaan yleensä osoittaa opastuspisteen tunnuksella edellyttäen, että opastustoimistossa on alueen palveluja osoittava opastuskartta.

Keski-Pohjanmaalla on useimmissa kunnissa opastuspisteitä, jotka vielä viitotetaan vanhan mallin mukaisesti OPASTUS-INFORMATION –kilvillä. Useissa kunnissa on myös opastustoimisto, joka viitotetaan vanhan mallin mukaisesti nykyisellä opastuspisteen i-tunnuksella

Kansainvälisen i-kilven käyttöoikeuksien vaatimuksia on uudistettu ja siksi kaikkien ao. kilpeä käyttävien toimistojen olisi pitänyt hakea uusi käyttöluupa 15.4.2007 mennessä Suomen Matkailuorganisaatioiden yhdistys – SUOMARY. SUOMARY hallinnoi nykyään Suomessa kansainvälisen vihreävalkoisen i-tunnuksen käyttöoikeutta. SUOMARY on myöntänyt käyttöoikeuden kansainvälisen i-tunnuksen käytölle Keski-Pohjanmaalla Kokkolan Matkailu Oy:lle. Opastustoimistot ovat aikaisemmin saaneet kansainvälisen vihreävalkoisen i-tunnuksen käyttöoikeuden joko Matkailun Edistämiskeskukselta tai Matkailuasiamiehet ry:ltä.

Kuva 24. Keski-Pohjanmaan nykyiset opastuspisteet ja SUOMA:lta kansainvälisen vihreävalkoisen i-tunnuksen käyttöoikeuden saanut opastustoimisto.

5.2 Opastuspaikkojen kehittämisperiaatteet

5.2.1 Opastuspaikkojen vähimmäisvarustus

Tavoitteena on, että liikenteellisesti hyviin paikkoihin sijoittuvat opastuspaikat olisivat korkeatasoisia, joissa jaettaisiin yleispiirteistä tietoa koko maakunnasta sekä yksityiskohtaisempaa tietoa lähialueen kuntien ja matkailualueiden palveluista.

Korkeatasoisen opastuspaikan vähimmäisvarustus on:

- Opastuspaikka sijaitsee liikenteellisesti hyvällä paikalla ja paikkaan on helppo saapua matkailuperävaunullisella ajoneuvolla tai raskaalla ajoneuvoyhdistelmällä
- Kattava aukioloaika, mielellään 24 h
- Toiminnot sijaitsevat sisällä, jossa on siistit wc-palvelut ja henkilökuntaa aina paikalla. Hiljaisina aikoina henkilökunnan ei välttämättä tarvitse olla opastuksen ammattilainen.
- Opastuspaikassa jaetaan runsaasti ajantasaista, luotettavaa ja yrittäjiä tasapuolisesti kohtelevaa matkailuun ja tieverkkoon liittyvää tietoa laajalta alueelta
- Opastuspaikassa on kaikkien käytettävissä olevat internetyhteydet, jotka mahdollistavat valtakunnallisen tiedonjakelun

Esimerkiksi hyvin varustellut liikenneasemaketjut voisivat toimia korkeatasoisina opastuspaikkoina.

Opastustoimiston vähimmäisvarustelu on:

- Sijaintikunnan tai -alueen hyväksymä paikka, josta tienkäyttäjä saa matkailua koskevia tietoja
- Kansainvälisen vihreävalkoisen i-tunnuksen käytön vähimmäisvaatimukset täyttävä matkailuneuvonnan aukioloaikojen, henkilökunnan määrän, ammattitaidon ja kielitaidon, tieto- ja esittelyaineistojen sekä sähköisten palvelujen osalta (ks. liite 2)
- Piha-alueelle on sijoitettu alueen palveluja osoittava ajan tasalla oleva opastuskartta

Opastuspisteen vähimmäisvarustelu on:

- Alueen palveluja osoittava ajan tasalla oleva opastuskartta

Opastuspaikat viitoitetaan joko opastuspisteenä tai opastustoimistona paikan varustelun mukaan. Jos samalla alueella sijaitsee lähekkäin opastuspiste ja opastustoimisto, valitaan vain toinen viitoitettavaksi kohteeksi, elleivät liikenneturvallisuussyyt edellytä toisenlaista ratkaisua.

5.2.2 Sijoittaminen

Kaikkien opastuspaikkojen tulee olla käyttäjille houkuttelevia ja siksi opastuspaikkojen laatu korvaa määrän. Kuntien on järkevää toteuttaa yhteisiä

opastuspaikkoja, jolloin esimerkiksi opastuspaikoissa jaettavan tiedon laatu ja ajan tasalla pitäminen helpottuu.

Korkeatasoinen opastuspaikka on taloudellisinta järjestää paikkaan, joka on helposti saavutettavissa ja jossa on kattavat aukioloajat, viihtyisät tilat ja miellyttävät oheispalvelut tarjolla kaupallisesti kannattavalla ja itsensä elättävällä tavalla. Esimerkiksi 24 h –huoltoasemat ovat tarkoitukseen hyvin soveltuva ympäristö. Opastusta tarvitseva matkailija arvostaa enemmän palvelun laatua kuin sitä, sijaitseeko opastuspaikka samalla puolella kunnan rajaa kuin esimerkiksi infon avulla tavoitettava matkailupalvelu sijaitsee. Kunnan rajoja tärkeämpää on, että kunnalla on ylipäätään mahdollisuus saada alueensa matkailupalvelut näkyviin siellä missä on mahdollisuus kohdata runsaasti asiakkaita.

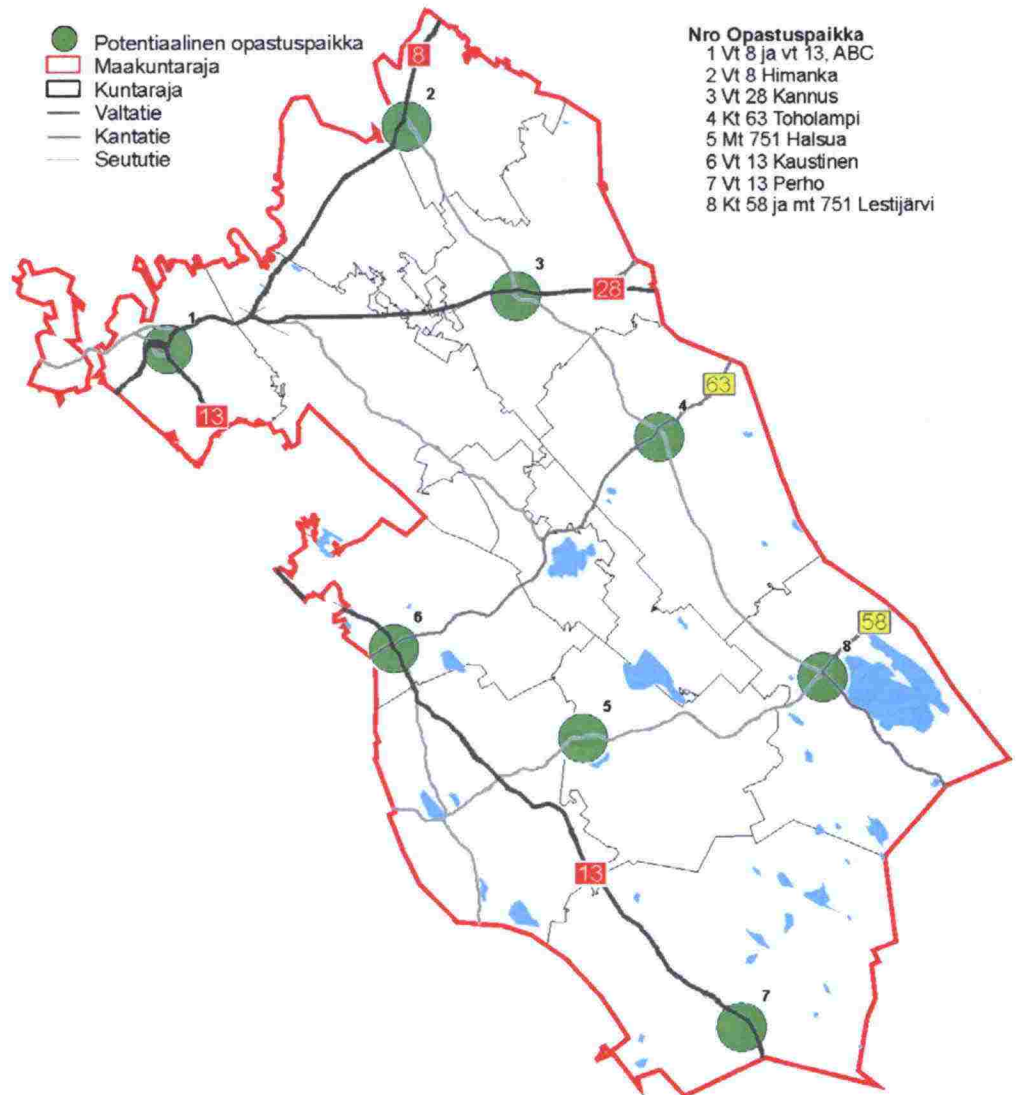
Pääperiaate on, että opastuspaikka kannattaa taajaman ulkopuolella sijoittaa alueelle johtavien pääteiden varsille levähdys- tai pysäköintialueelle, palveluyhteyksien yhteyteen tai yksinomaan opastustoimintaan varatulle alueelle. Taajamassa opastuspaikka kannattaa sijoittaa liikenteellisesti keskeiselle paikalle kuten torille, linja-auto- tai rautatieasemalle, merkittävän kauppakeskuksen tai pysäköintialueen läheisyyteen jne. Taajamassa oleva opastuspaikka tulee mahdollisuuksien mukaan osoittaa kaikilta merkittäviltä tulosuunnilta taajamaan saavuttaessa.

Opastuspaikat Keski-Pohjanmaalla

Keski-Pohjanmaan palvelujen saavutettavuus paranee, jos maakunnan tärkeimpiin liikenneverkon solmupisteisiin sekä merkittävimpien palvelujen ja kohteiden läheisyyksiin sijoitetaan opastuspaikka. Opastuspaikkojen sijoittelussa tulee ottaa huomioon myös maakuntarajat ylittävä liikenne. Liikenteellisesti hyviin paikkoihin sijoittuvien opastuspaikkojen tulee mielellään olla laadultaan ja toiminnoiltaan korkeatasoisia. Opastuspaikkojen hyvä saavutettavuus voi johtaa siihen, että niitä joudutaan kohdekohtaisesti toteuttamaan useampia, esimerkiksi kaikille merkittävälle liikenteen tulosuunnille. Kuitenkin pienemmillä paikkakunnilla tai pistemäisissä kohteissa on usein mahdollista ohjata tienkäyttäjät eri liikenteen tulosuunnista samaan opastuspaikkaan edellyttäen, että opastettavasta reitistä ei muodostu kohtuuttoman pitkää.

Keski-Pohjanmaalla opastuspaikoille liikenteellisesti parhaimmat paikat on löydettävissä valtateiden 8, 13 ja 28 sekä kantatien 63 varsilta kuntakeskusten läheisyyksistä paikoista, joista pitkämatkainen liikenne on vilkkainta (ks. kuva 26).

Kuntia suositellaan yhteistyössä toistensa kanssa toteuttamaan opastuspaikat maakunnan tasolla vähintään liikenteellisesti hyviin paikkoihin. Lisäksi kunnat voivat halutessaan toteuttaa opastuspaikkoja myös muihin paikkoihin. Opastuspaikkojen sijaintipaikkoja määriteltäessä on otettava huomioon, että kaikkien opastuspaikkojen informaation on oltava ajan tasalla ja että informaatiota jaetaan yhdenmukaisella tavalla. Opastuspaikkojen maltillinen määrä helpottaa tietojen ajan tasalla pitämistä sekä luo useasti paremmat puitteet palvelujen paremmalle laadulle – **laatu korvaa määrän!**

Kuva 25. Esimerkki liikenteellisesti sopiville opastuspaikkojen sijainneille.

5.2.3 Kehittämissuosituksia

Palvelukohteiden maakunnallisessa opastussuunnitelmassa **suositellaan** opastuspaikkojen kehittämiseksi seuraavia asioita:

A. Opastuspaikkojen opastuskarttojen ajan tasalle laittaminen

Kuntia suositellaan seututasolla yhteistyöhön opastuskarttojen ajan tasalle saattamiseksi. Opastuskarttojen suunnittelussa on tärkeää, että matkailijoille palveluja tarjoavilla yrittäjillä on mahdollisuus esimerkiksi maksua vastaan esittää opastuskartassa yrityksensä sijainti sekä kartan tekstiosassa yrityksensä tarjoamat palvelut ja yhteystiedot. Maksuilla kunnat voivat esimerkiksi pitää kartoja ajan tasalla.

B. Opastuspaikkojen sijaintipaikkojen tarkistaminen

Kuntia suositellaan yhteistyössä Tiehallinnon Vaasan tiepiirin kanssa tarkistamaan viitoitettavien opastuspaikkojen sijainnit. Olemassa olevat

opastuspisteet tulee tarvittaessa poistaa tai siirtää uusiin paikkoihin, taikka vaihtoehtoisesti rakennetaan kokonaan uudet opastuspisteet. Opastuspisteiden sijaintien tarkistaminen on tarpeen myös opastusmerkkien uusimisen vuoksi, joka tulee tehdä vuoden 2009 loppuun mennessä.

Opastuspaikkojen sijaintipaikkojen tarkistamisen yhteydessä kuntien tai kuntien matkailusta vastaavien tahojen tulee selvittää yksityisten yrittäjien tahtotila opastuspaikkojen kehittämiseen ja ylläpitämiseen ainakin liikenteellisesti merkittävillä paikoilla.

C. Opastuspaikkojen laatutason nostaminen

Kuntia suositellaan seututasolla yhteistyössä pohtimaan keinoja opastuspaikkojen laatutason nostamiseksi. Keskeisenä asiana on selvittää yksityisten yrittäjien tahtotila opastuspaikkojen kehittämiseen ja ylläpitämiseen ainakin liikenteellisesti merkittävillä paikoilla.

5.3 Maakunnan merkittävimpien palvelujen ja kohteiden määrittäminen

Keski-Pohjanmaan maakuntaohjelma 2007–2010:

Kilpailukykyinen toimintaympäristö – Kulttuuripalvelut: Maakunnallisen kehittämisskeskuksen idea kytkeytyy myös Kaustisella tekeillä olevaan suomalaisen kansakulttuurin keskuksen. Tavoitteena on saada Kaustisen kansantaiteenkeskukseen suomalaisen kansankulttuurin keskus, joka generoi ja tukee suomalaisen kansankulttuurin uusien tuotteiden ja palveluiden tuottamista ja kaupallistamista sekä alan tutkimusta, koulutusta ja perinteen siirtämistä.

Keski-Pohjanmaalla on todennäköisesti paljon sellaisia palveluja ja kohteita, joita ei maakunnallisessa opastussuunnitelmassa ole suunnittelurajauksen perusteella selvitetty (ks. kohta 2 Suunnitelman tavoitteet). Esimerkiksi majoitus- ja ravitsemistoimintojen kartoittaminen on tarkoituksenmukaisempaa tehdä vasta yksityiskohtaisemmalla suunnittelutasolla, jossa tehdään myös tavoitetilanteen opastusmerkkisuunnitelmakartat. Yleensä yksityiset yrittäjät ovat kiinnostuneita vain omien kohteidensa opasteiden sisällöstä. Tätä "kädenväöntöä" ei ole järkevää tehdä strategiatasoisessa maakunnallisessa opastussuunnittelussa.

Eri kohteiden viitoituskelpoisuuksien suosituksenantajatahojen ja muiden sidosryhmien näkemysten sekä maakuntaohjelman perusteella on Keski-Pohjanmaalla löydettävissä muutamia sellaisia palveluja tai kohteita, joiden näkyminen alueen opastuspaikoissa ja maanteiden tai katujen varsille sijoituvissa opastusmerkeissä tulee varmistaa. Tällaisia kohteita ovat *Kokkolan vanha kaupunki Neristan*, *Kaustinen kansantaiteen keskus* ja *Salamajärven kansallispuisto*. Lisäksi maakunnan matkailun kannalta pidetään merkittävänä 7 sillan saariston tietä, jonka tavoitteena on muotoutua viralliseksi Tiehallinnon Keskushallinnon hyväksymäksi matkailutiekseksi.

Kokkolan vanha kaupunki Neristan

Neristan on yksi maamme laajimmista historiallisista puukaupunkikokonaisuuksista. Neristanin 12 korttelia kattava yhtenäinen asemakaava on peräisin 1650-luvulta. Suurin osa Neristanin rakennuksista on 1810–1880-luvuilta. Tosin vanhimmat rakennukset ovat jo 1600-luvulta.

Kaustisen kansantaiteen keskus

Kansantaiteen keskus toimii Kaustisella suomalaisen kansanomaisen kulttuurin kansainvälisenä esittely-, tiedotus-, koulutus-, tallennus- ja tutkimuskeskuksena. Vuonna 1996 valmistuneessa talossa toimivat Kansanmusiikki-instituutti, kansanmusiikin ammattiyhtye Tallari, Suomen Kansansoitinmuseo, ITE-museo, Kaustinen Folk Music Festival -organisaatio, Ala-Könni-Opisto ja ravintola. Kesäisin keskuksen edustalla on pysyvä ITE-taiteen näyttely.

Salamajärven kansallispuisto

Salamajärven kansallispuisto tunnetaan monipuolisesta suoluonnosta ja erämaaeläimistöstä. Kansallispuistossa on luonnontilaisina säilyneitä aarnimetsiä ja rauhallisia metsäjärviä. Maisemassa vuorottelevat laajat nevat kangassaarekkeineen ja kivikkoiset mäntykankaat. Paikoin kivikkoisuus muuttuu yhtenäiseksi avolouhikoksi.

7 sillan saariston tie

7 sillan saariston tietä, seututietä 749, on yli kymmenen vuoden ajan markkinoitu turistitienä, jonka varrelle sijoittuu muun muassa erilaisia luonto- ja saaristoelämyksiä sekä majoitus- ja ravitsemispalveluja. Tie yhdistää toisiinsa Kokkolan, Luodon, Pietarsaaren, Pedersören ja Uusikaarlepyyn saaristot. Taustavaikuttajana toimii 7 sillan saariston ry.

Kohdekohtaisen viitoituksen lisäksi maakunnan merkittävimpien palvelujen läheisyydessä tulee olla tasokkaat opastuspaikat ja alueiden sisäisen opastuksen tulee olla kattava ja ajantasainen. Maakunnan merkittävimmiksi valitut palvelut tai kohteet tulee mahdollisuuksien mukaan ottaa huomioon myös maantieteellisessä viitoituksessa.

5.4 Seudulliset suunnittelualueet

Vaikka yksityiskohtaisten opastusmerkkisuunnitelmien seudullisten suunnittelualueiden ei tarvitse noudattaa seutukuntajakoa, on Keski-Pohjanmaalla opastusmerkkisuunnitelmien laatiminen tarkoituksenmukaista tehdä seutukuntajaolla. Seutukunnat tekevät paljon yhteistyötä keskenään ja seuduilla on myös omat toimintaa ohjaavat organisaatiot. Esimerkiksi seutukuntien internet-sivustoja olisi mahdollista hyödyntää alueen opastuspaikoissa.

Esitys Keski-Pohjanmaan seudullisiksi suunnittelualueiksi on:

A. Kokkolan seutukunta + Ullava

- Himanka, Kannus, Kokkola, Kälviä, Lohtaja ja Ullava
- Suunnittelualueen valinnassa on otettu huomioon mahdollinen kuntaliitos Kokkolan, Kälviän, Lohtajan ja Ullavan välillä

B. Kaustisen seutukunta - Ullava

- Halsua, Kaustinen, Lestijärvi, Perho, Toholampi, ja Veteli

Kuva 26. Ehdotus Keski-Pohjanmaan seudullisiksi suunnittelualueiksi.

5.4.1 Palvelukohteiden seudullisessa opastussuunnitelmassa huomioon otettavia asioita

Keski-Pohjanmaan palvelukohteiden opastussuunnitelman kartoituksen perusteella palvelukohteiden seudullisen opastussuunnitelman laatimista tai yksittäisen opasteluvan käsittelyä varten täsmennetään yleisiä viitoitusperiaatteita seuraavilla tavoilla:

- Maakunnan merkittävimmiksi määritellyjä kohteita ja palveluja voidaan tapauskohtaisesti viitoittaa muita kohteita tehokkaammin ja kauempaa. Opastusetaisyys ei saa kuitenkaan kohtuuttomasti ylittää valtakunnallisia suositusarvoja.
- Viitoituskelpoisuuksien suosituksenantajatahojen suosittelimille kohteille pyritään löytämään viitoitusratkaisu aina taajamien ulkopuolella ja taajamissa silloin, kun kohde on määritelty erittäin merkittäväksi (merkitty listassa lihavoituna). Opastuksen edellytyksenä on myös, että viitoitus voidaan järjestää yleisiä liikenneturvallisuusperiaatteita noudattaen. Muita taajamissa olevia viitoituskelpoisuuksien suosituksenantajatahojen suosittelimia kohteita voidaan tapauskohtaisesti viitoittaa kohteiden välittömässä läheisyydessä, jos näillä on oma liittymä eikä ympäristössä ole paljon muita viitoitettavia kohteita.
- Muiden kuin viitoituskelpoisuuksien suosituksenantajatahojen, esimerkiksi kuntien, maakuntamuseon tai matkailupalveluyhtiön, viitoitettaviksi suosittelimia kohteita osoitetaan taajaman ulkopuolella yleensä palvelukohteen osoiteviitalla ja tarvittaessa palvelukohteen osoiteviitan ennakkomerkillä. Taajamissa tällaisia kohteita ei yleensä viitoiteta, ellei viitoitukselle ole liikenteellistä tarvetta.
- Leirintäalueen opastusetaisyys voi ylittää kohtuullisen määrän valtakunnallisesta suosituksesta, jos kunnassa ei ole omaa leirintäaluetta. Muutoin leirintäalueen viitoituksessa noudatetaan yleistä opastustapaa.
- Maakunnassa olevien matkailuteiden viitoituksen edellytyksenä on, että matkailutie on virallinen ja että tämä täyttää kaikki matkailutien merkitsemisen edellytykset.

Yksittäisten palvelukohteiden viitoitusratkaisut käsitellään tarkemmin seudullisessa opastussuunnitelmassa. Yksittäisen kohteen opastustapa ratkeaa lopullisesti opasteluvan käsittelyn yhteydessä, jolloin opasteluvan hakijan on osoitettava kohteensa viitoituskelpoisuus.

5.5 Maakunnan opastusstrategia

Maakunnan opastusstrategian tarkoituksena on parantaa palvelukohteiden viitoituksen laatutasoa, edistää palvelukohteiden viitoituksen yleisten tavoitteiden toteutumista sekä lisätä sidosryhmien, erityisesti kuntien ja palvelujen viitoituskelpoisuutta suosittlevien toimijoiden, tietoisuutta opastusasioissa.

Maakunnan opastusstrategian avulla pyritään omalta osaltaan edistämään maakuntaohjelmien ja matkailustrategioiden sekä niiden toimenpidesuunnitelmien toteutumista.

Maakunnan opastusstrategia sisältää seuraavat asiat:

MAAKUNNAN OPASTUKSEN YHTEISTYÖRYHMÄ PERUSTETAAN vuoden 2007 loppuun mennessä. Työryhmä järjestäytyy, sopii tehtävistä ja sopii kokoontumiskäytännöstä.

PALVELUKOhteiden SEUDULLISTEN OPASTUSSUUNNITELMIEN LAATIMINEN KÄYNNISTETÄÄN Tiehallinnon Vaasan tiepiirin johdolla yhteistyössä kuntien, asianomaisten seutujen matkailu- ja yrittäjäjärjestöjen sekä viitoituskelpoisuuksien paikallisten suositustenantajatahojen kanssa. Tavoitteena on laatia seudulliset opastussuunnitelmat kullekin suunnittelualueelle kertaalleen valmiiksi vuoden 2013 loppuun mennessä, jossa ajassa myös palvelukohteiden viitoitus on uusittava maastoon uusien ohjeiden ja tieliikenneasetusten mukaisten opastusmerkkien mukaisiksi. Suunnittelutyön kustannusjaoksi esitetään, että Tiehallinto vastaisi puolesta osuudesta ja kunnat yhteisesti esim. asukasluvun perusteella vastaisivat toisesta puolesta. Suunnittelutyön käynnistymisestä sovitaan esitetyllä suunnitteluajalla kuntien kiinnostuksen mukaan. Kuntien osallistuminen on opastussuunnitelmien käynnistämisen ehto. Palvelukohteiden seudullisia opastussuunnitelmia voidaan tehdä myös samanaikaisesti tieverkon viitoituksen yleissuunnittelun kanssa.

KUNNAT LAITTAVAT YHTEISTYÖSSÄ OPASTUSPAIKKOJEN OPASTUSKARTAT AJAN TASALLE SEKÄ TARKISTAVAT YHTEISTYÖSSÄ TIEHALLINNON VAASAN TIEPIIRIN KANSSA OPASTUSPAIKKOJEN SIJAINTIPAikat. Opastuspaikkojen viitoitus on uusittava vuoden 2009 loppuun mennessä uusien tieliikenneasetusten opastuspaikkoja osoittavien opastusmerkkien mukaisiksi. Keskeisenä asiana on selvittää yksityisten yrittäjien tahtotila opastuspaikkojen kehittämiseen ja ylläpitämiseen ainakin liikenteellisesti merkittävillä paikoilla.

Kokkolan, Luodon, Pietarsaaren, Pedersören ja Uusikaarlepyyn kunnat sekä 7 sillan saaristo ry:n ja muut viranomaiset TOIMIVAT YHDESSÄ AKTIIVISESTI 7 SILLAN SAARISTON TIEN SAAMISEKSI VIRALLISEKSI MATKAILUTIEKSI.

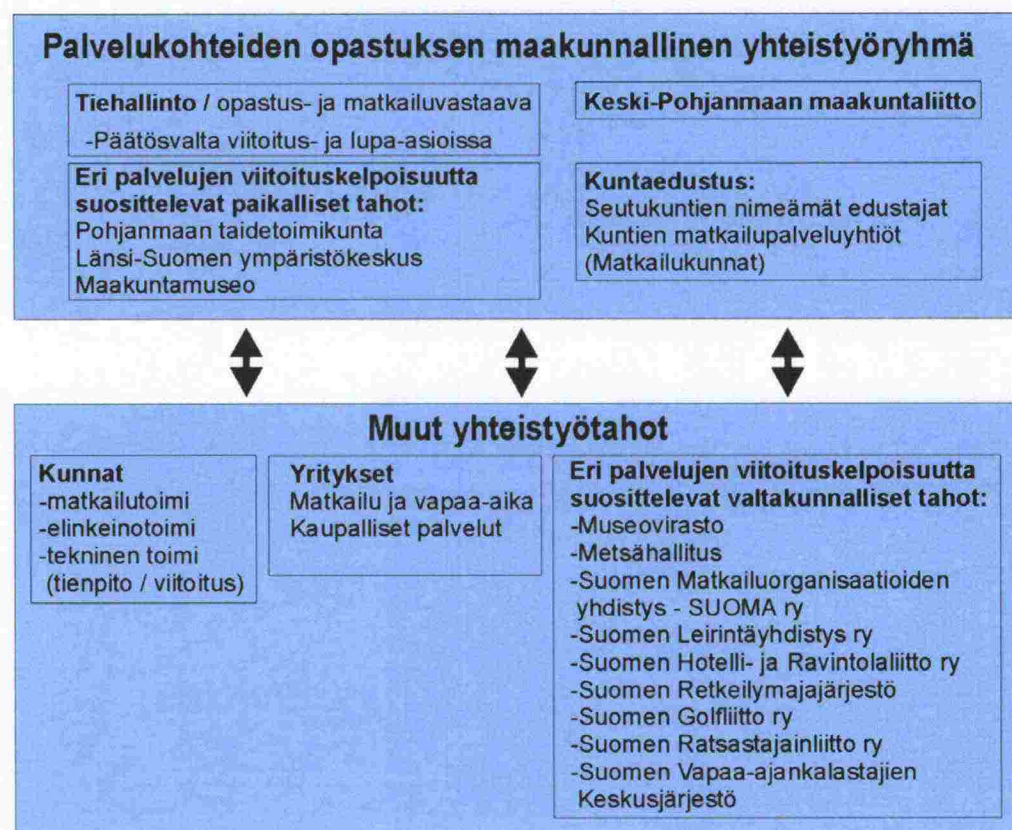
5.6 Maakunnan opastuksen yhteistyöryhmä

Palvelukohteiden opastusasioita varten esitetään perustettavan Pohjanmaan maakuntaopastuksen yhteistyöryhmä. Yhteistyöryhmä esitetään koostuvan Tiehallinnon Vaasan tiepiirin, eri palvelujen viitoituskelpoisuutta suosittelevien paikallisten tahojen, Keski-Pohjanmaan liiton ja kuntien edustajista. Jatkossa yhteistyöryhmän toiminnan vakiinnuttua tulee tutkia mahdollisuutta yhdistää Etelä-Pohjanmaan, Pohjanmaan ja Keski-Pohjanmaan maakuntaopastuksen yhteistyöryhmät yhdeksi organisaatioksi. Kaikissa ryhmissä toimii muutamia samoja eri palvelujen viitoituskelpoisuutta suosittelevia tahoja.

Yhteistyöryhmän toiminnasta ja koollekutsumisesta vastaa Tiehallinto, jolla on päätösvalta maanteiden viitoitus- ja opastelupa-asioissa. Varsinaisen yhteistyöryhmän jäseninä kuntia edustavat esimerkiksi valitut seutukuntien edustajat, kuntien matkailupalveluista vastaavat matkailupalvelu- ja kehittämisyritykset tai vastaavat toimielimet. Matkailullisesti merkittävillä kunnilla voi olla yhteistyöryhmässä pysyvä edustajansa. Yhteistyöryhmässä voi olla edustettuina myös muita maakunnallisia toimijoita (ks. kuva 27).

Yhteistyöryhmän tehtävänä on kokoontua vuosittain tai tarpeen vaatiessa useammin seuraamaan maakunnallisen opastusstrategian toteutumista, käsittelemään alueellisten opastusperiaatteiden toimivuutta sekä tarkistamaan maakunnallisessa opastussuunnitelmassa kartoitettujen tietojen ajantasaisuutta. Yhteistyöryhmän tehtävänä on lisätä tietoisuutta opastusasioista sidosryhmien keskuudessa. Tarvittaessa yhteistyöryhmän edustaja voi myös toimia Tiehallinnon johdolla tehtävien palvelukohteiden seudullisten opastussuunnitelmien työryhmän jäsenenä.

Yhteistyöryhmä tulee tehdä yhteistyötä kuntien ja yrittäjien kanssa sekä tiedottaa toiminnastaan tarpeelliseksi katsomille tahoille. Yhteistyöryhmän jäsenten tulee kertoa opastusasioihin liittyvää tietoa yhdenmukaisella tavalla asiasta kiinnostuneille tahoille, esimerkiksi palveluja tarjoaville yrittäjille tai ohjata tiedonhaluiset tahot ottamaan yhteyttä Tiehallintoon. Muut yhteistyötahot voivat tarpeen vaatiessa osallistua yhteistyöryhmän toimintaan, mutta pääsääntöisesti yhteistyöryhmän ulkopuoliset yhteistyötahot ovat taustavaihtajia.

Kuva 27. Esimerkki palvelukohteiden opastuksen maakunnallisesta yhteistyöryhmästä.

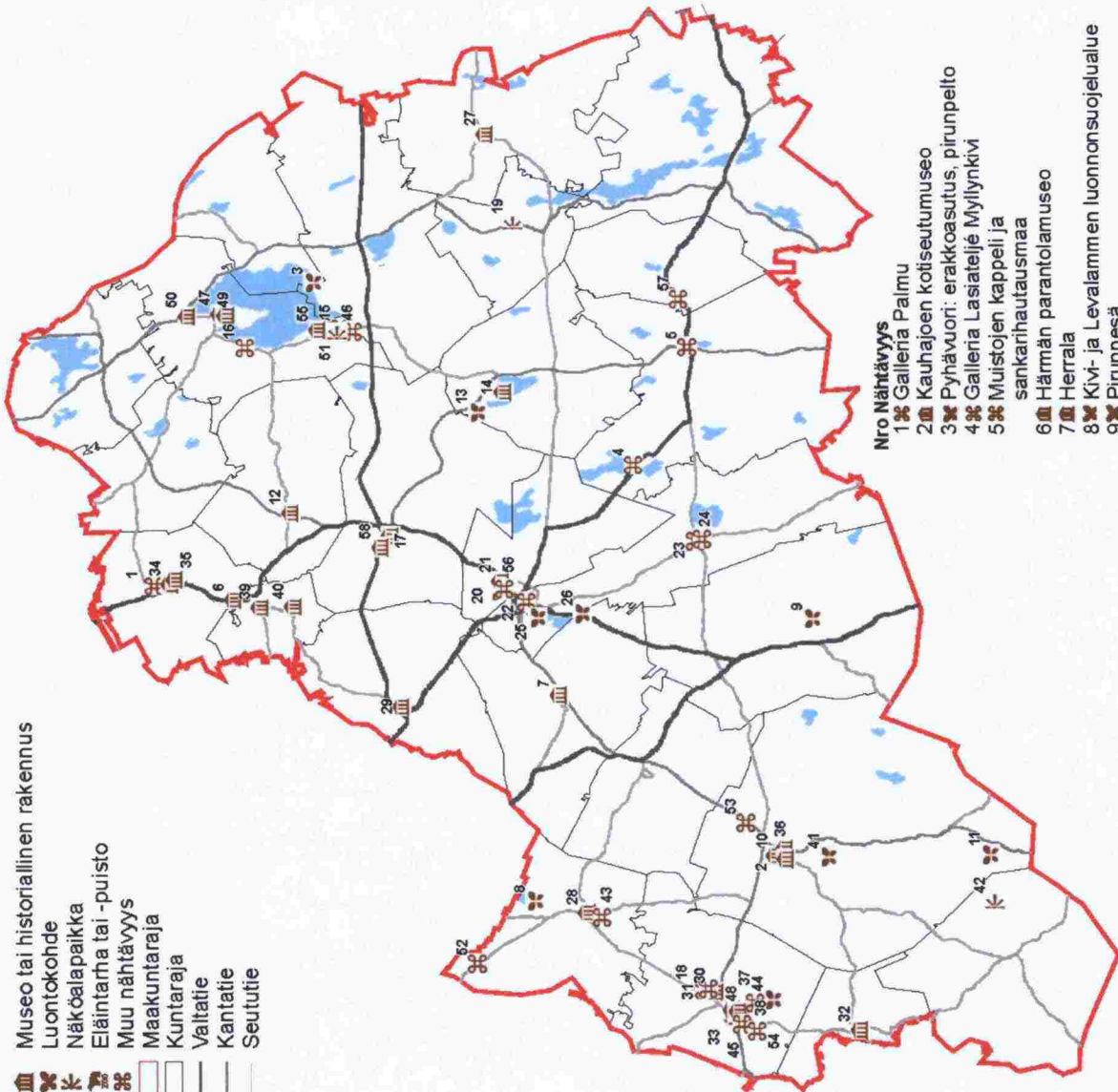
6 LIITTEET

1. Muiden kuin viitoituksen virallisten suosituksenantajien viitoituskelpoisiksi suosittelemat nähtävyydet Etelä-Pohjanmaan maakunnassa
2. Kansainvälisen vihreävalkoisen i-tunnuksen vähimmäisvaatimukset
3. Muiden kuin viitoituksen virallisten suosituksenantajien viitoituskelpoisiksi suosittelemat nähtävyydet Pohjanmaan maakunnassa
4. Muiden kuin viitoituksen virallisten suosituksenantajien viitoituskelpoisiksi suosittelemat nähtävyydet Keski-Pohjanmaan maakunnassa

LIITE 1

Muiden kuin viitoituksen virallisten suosituksenantajien viitoituskel-
poisiksi suosittelemat nähtävyydet Etelä-Pohjanmaan maakunnassa

- 14 Haapaniemen hiippakuntakartano
15 Vuorenpeikon linna ja
kalevalainen Ugahaga
16 Galleria LappaVilla
17 Lapuan Taidemuseo
18 Kulttuurimaiset Kauppilassa
19 Suonmäen näkötorni
20 Paukaneva
21 Etelä-Pohjanmaan traktorimuseo
22 Seinäjoen keskusta, useita kohteita
k-Tähtitorni
-Amfora
-Kaarakan talo
-Taidehalli
-VarikkoGalleria
23 Ville Riitolan patsas
24 Siirtolaisuusmuseo
25 Kyrköjärven luontopolk
26 Lakeuden jokiluontopolk
27 Sonin kirkko
28 Puuseppämuseo
29 Ylistaron kirkko
30 Simo Korpelan syntymäkoti
31 Kaupilan kivilta
32 Karijoen museo
33 Teuvan kotiseutumuseo
34 Häilylpernteen keskus
35 Alahärmän museo
36 Veteraanien perinnetalo
37 Kulttuuritalo Orrela
38 Erkoimuseo Teuvan
pyörätalli
39 Ylihärmän kotiseutumuseo
40 Kotiseututalo Kesikangas
41 Hyypänjokilaakso
42 Lauhanvuoren näköalatorni
43 Nikkarikeskus
44 Muinaisvuorten reitistöt
45 Taideatellee Hemminki
46 Atelee Autio
47 Lappajärven kirkko
48 Maailman suurin keihäs
49 Lappajärven museotalo
50 Kotiseututalo Taavintupa
51 Tapolanvuoren näkötorni
52 Sarvijoen kylä
53 Lentokonehistoriallinen
54 Kulttuurimaisema
55 Tapolanvuoren kyläkirkko
56 Valtakunnallinen painajapatsas
57 Tuurin kaupakylä
58 Lapuan tuomiokirkko

Nro Nähtävyys

- 1 Galleria Palmu
2 Kauhajoen kotiseutumuseo
3 Pyhävuori: erakkoasutus, pirunpelto
4 Galleria Lasiatellee Myllynkivi
5 Muistojen kappeli ja
sankarihautausmaa
6 Härmän parantolamuseo
7 Herrala
8 Kivi- ja Levalammen luonnonsuojelualue
9 Pirunpesä
10 Eduskunnan talvisotamuseo
11 Muurahaisen luontomatkailualue
12 Puukko- ja tekstiilimuseo
13 Sarvikkaan kosket

LIITE 2

Kansainvälisen vihreävalkoisen i-tunnuksen vähimmäisvaatimukset

(Lähde www.suoma.fi)

UUSI I-KILPIKRITEERISTÖ

©SUOMA ry

www.suoma.fi

Kaikilta i-toimistoilta edellytetään:

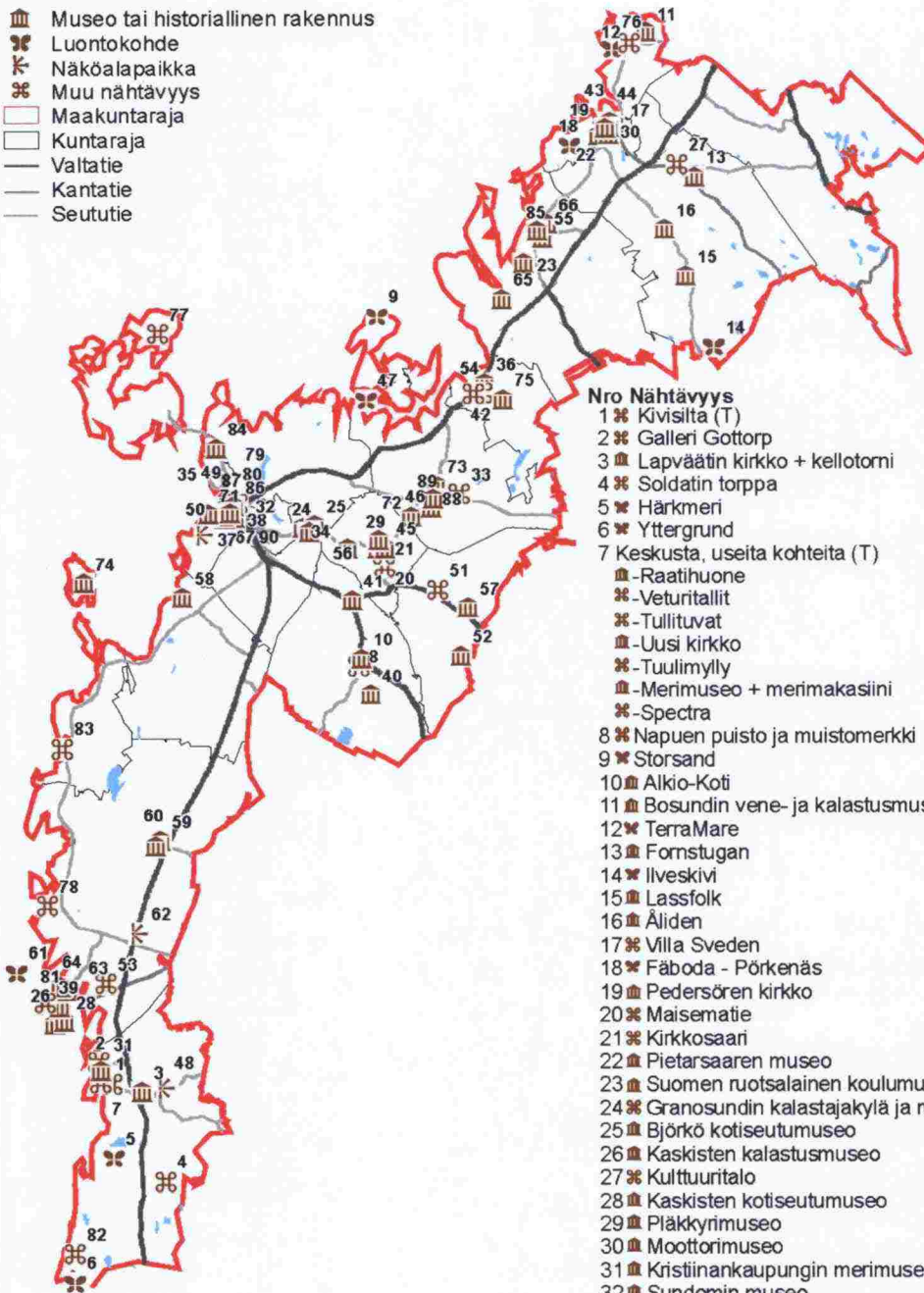
- i-kilpi osoittaa selkeästi palvelupisteen sijainnin.
- Keskeinen sijainti asiakaskuntaan nähden.
- Säännölliset aukioloajat.
- Asiakaslähtöinen toimintatapa.
- Perusneuvonnan maksuttomuus ja pyrkimys neutraalisuuteen asiakkaan parhaaksi.
- Neuvontaa on annettava myös puhelimitse ja sähköpostitse
- Alan ammattitaito.
- Henkilökunnalla riittävä tekninen välineistö ja internetyhteys asiakaspalvelun hoitamiseksi.
- Keskeiset julkisten liikennevälineiden yhteystiedot ja aikataulut

Kriteeri	1 tähti minimivaatimukset	2 tähteä	3 tähteä	4 tähteä	5 tähteä huipputoimisto
Matkailuneuvonnan aukiolo	Sesonkitoimisto, jota ylläpitää täysivaltainen toimisto Vähintään 8 vk/vuosi 5 pv/vk, 30 hv/vko	Osa-alkainen tai jaettu toimisto Ympäri vuotinen vähintään 30 hv/vk	Ympäri vuotinen Vähintään 30 hv/vk sekä sesonkiaikaan lauantaisin tai sunnuntaisin vähintään 4 h	Ympäri vuotinen Vähintään 35 hv/vk sekä sesonkiaikaan lauantaisin tai sunnuntaisin vähintään 4 h	Ympäri vuotinen Vähintään 40 hv/vk sekä sesonkiaikaan lauantaisin ja sunnuntaisin vähintään 4 h
Henkilökunnan määrä	Vähintään 1 vastuullinen henkilö	Vähintään 1 vastuullinen, vakituinen henkilö Lisäksi tarvittava määrä sesonkihenkilöstöä suhteutettuna asiakasmaariin.	Vastuullinen, vakituinen vetäjä Lisäksi vähintään 1 ympäri vuotinen työntekijä sekä tarvittava määrä sesonkihenkilöstöä suhteutettuna asiakasmaariin.	Vastuullinen toimiston päällikkö Lisäksi vähintään 2 ympäri vuotista työntekijää sekä tarvittava määrä sesonkihenkilöstöä suhteutettuna asiakasmaariin.	Vastuullinen toimiston päällikkö Lisäksi vähintään 3 ympäri vuotista työntekijää sekä tarvittava määrä sesonkihenkilöstöä suhteutettuna asiakasmaariin.
Henkilökunnan ammattitaito	Hallitsee lähiseudun matkailu- ja oheispalvelut	Hallitsee lähiseudun ja alueen matkailu- ja oheispalvelut	Hallitsee lähiseudun ja alueen matkailu- ja oheispalvelut sekä valtakunnallisesti keskeisen matkailutiedon	Hallitsee lähiseudun ja alueen matkailu- ja oheispalvelut sekä valtakunnallisesti keskeisen matkailutiedon	Hallitsee lähiseudun ja alueen matkailu- ja oheispalvelut sekä valtakunnallisesti keskeisen matkailutiedon
	Riittävä seudullinen yleistieto	Riittävä seudullinen ja alueellinen yleistieto	Riittävä paikallinen, seudullinen ja valtakunnallinen yleistieto	Riittävä paikallinen, seudullinen ja valtakunnallinen yleistieto	Riittävä paikallinen, seudullinen ja valtakunnallinen yleistieto
			Säännöllinen ammattitaitoa ylläpitävä koulutus	Säännöllinen ammattitaitoa ylläpitävä koulutus	Säännöllinen ammattitaitoa ylläpitävä koulutus
Henkilökunnan kielitaito: Palvelukielen määrä suomen ja ruotsin lisäksi	1 vieras kieli	1 vieras kieli	2 vierasta kieltä	3 vierasta kieltä	4 vierasta kieltä
Tieto- ja esiteaineisto	Paikalliset ja oman seudun palvelut ja yleisesitteet	Paikalliset, seudulliset ja alueelliset palvelut, yleisesitteet	Paikalliset, seudulliset ja alueelliset palvelut, yleisesitteet Pyydettyä muiden palveluevien i-toimistojen pääesitteet ja alueorganisaatioiden esitteet ja kartat	Pyydettyä muiden palveluevien i-toimistojen pääesitteet ja alueorganisaatioiden esitteet ja kartat	Pyydettyä muiden palveluevien i-toimistojen pääesitteet ja alueorganisaatioiden esitteet ja kartat
Matkailupalvelujen varauspalvelut		Ajan tasalla olevat alueen matkailupalveluja esittelevät internet-sivut	Paikallinen varauspalvelu samassa tilassa, voi olla ostopalvelu Ajan tasalla olevat alueen matkailupalveluja esittelevät internet-sivut	Alueellinen matkailupalvelujen varaus samassa tilassa, voi olla ostopalvelu Ajan tasalla olevat alueen matkailupalveluja esittelevät internet-sivut	Alueellinen matkailupalvelujen myynti ja varaus, voi olla ostopalvelu Ajan tasalla olevat alueen matkailupalveluja esittelevät internet-sivut
Sähköiset palvelut			Asiakkailla mahdollisuus päästä internetiin	Internet-pääte asiakkaiden käytössä.	Internet-pääteitä asiakkaiden käytössä.
Laadunvalvonta				Säännölliset asiakastytytyöselvitykset	Jatkuva laadunvalvonta, asiakaspalautteen keruu Valtakunnallisen LaatuVerkon jäsen
Muuta					Vähintään yksi vapaavalintainen lisäpalvelu

LIITE 3

Muiden kuin viitoituksen virallisten suosituksenantajien viitoituskel-
poisiksi suosittelemat nähtävyydet Pohjanmaan maakunnassa

- Museo tai historiallinen rakennus
- Luontokohde
- Näköalapaikka
- Muu nähtävyys
- Maakuntaraja
- Kuntaraja
- Valtatie
- Kantatie
- Seututie

Nro Nähtävyys

- 1 Kivisilta (T)
- 2 Galleri Gottorp
- 3 Lapväärtin kirkko + kellotorni
- 4 Soldatin torppa
- 5 Härkmeri
- 6 Yttergrund
- 7 Keskusta, useita kohteita (T)
- 8 Raatihuone
- 9 Veturitalit
- 10 Tuulituvat
- 11 Uusi kirkko
- 12 Tuulimylly
- 13 Merimuseo + merimakasiini
- 14 Spectra

- 8 Napuen puisto ja muistomerkki

- 9 Storsand
- 10 Alkio-Koti
- 11 Bosundin vene- ja kalastusmuseo
- 12 TerraMare
- 13 Fornstugan
- 14 Ilveskivi
- 15 Lassfolk
- 16 Äliden
- 17 Villa Sveden
- 18 Fäboda - Pörkenäs
- 19 Pedersören kirkko
- 20 Maisematie
- 21 Kirkkosaari
- 22 Pietarsaaren museo
- 23 Suomen ruotsalainen koulumuseo
- 24 Grånosundin kalastajakylä ja museo
- 25 Björkö kotiseutumuseo
- 26 Kaskisten kalastusmuseo
- 27 Kulttuuritalo
- 28 Kaskisten kotiseutumuseo
- 29 Pläkkyrimuseo
- 30 Moottorimuseo
- 31 Kristiinankaupungin merimuseo
- 32 Sundomin museo
- 33 Fädemegården, Reipelt
- 34 Raippaluodon kotiseutumuseo
- 35 Vaasan merimuseo

- 36 Työväenasuntomuseo Virgo
- 37 Vaasan työvänmuseo
- 38 Vaasan sotaveteraanimuseo
- 39 Bladhin talo
- 40 Laihia maatalouskonemuseo
- 41 Suomen nuorisoseuramuseo
- 42 Wilhelm von Schwerinin silta
- 43 Asemuseo
- 44 Sikurimuseo
- 45 Savilahti-talo
- 46 Rökiön myllytupa + Hägglundin valokuvamuseo
- 47 Söderfjärden
- 48 Pyhävuori
- 49 Vesitorni
- 50 Öjbergetin näköalatorni
- 51 Villavintti/ kotiseututalo
- 52 Orisbergin kartano
- 53 Frank Mangs Center
- 54 Oravaisten kivipuisto
- 55 Juthbacka
- 56 Kolkin kartano
- 57 Pitkä-Perttilä
- 58 Äminneborg
- 59 Ylimarkun kotiseutumuseo
- 60 Postimuseo
- 61 Gåshällan luontoasema
- 62 Vargberget
- 63 Benvikin rakennukset
- 64 Bladhin mausoleumi
- 65 Munsalan pappila
- 66 Uudenkaarlepyyn kirkko ja siltatupa
- 67 - 71 Useita kohteita
- 67 Alkula
- 68 Vaasan pankin talo
- 69 Huutoniemen kirkko
- 70 Kruunumakasiini
- 71 Hietalahden Villa
- 72 Vähänkylän pappila
- 73 Vöyrin kirkko
- 74 Bergön kotiseutumuseo
- 75 Kimon museo
- 76 Bosundin kalasatama-alue
- 77 Bodbacken
- 78 Keskiaikainen rantatie
- 79 Malanderin myllypohja
- 80 Vanhan Vaasan kanaali
- 81 Vanha kalaranta
- 82 Siipyn kylä
- 83 Hamströmin Myllymäki
- 84 Grönvikin kartano
- 85 Uudenkaarlepyyn museo
- 86 Bragen ulkomuseo
- 87 Vaasan auto- ja moottorimuseo
- 88 Vöyrin kotiseutumuseo, Myrbergsgården
- 89 Verner Rasmusen museo/ Rasmusbacken
- 90 Puuvillatehtaan alue ja Palosaaren salmi

LIITE 4

Muiden kuin viitoituksen virallisten suosituksenantajien viitoituskel-
poisiksi suosittelemat nähtävyydet Keski-Pohjanmaan maakunnassa

